

Załącznik do Uchwały Nr XXIII/139/16
Rady Miasta i Gminy Czerniejewo
z dnia 29 czerwca 2016 r.

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

Gmina Czerniejewo

h o r y z o n t   m o ż l i w o ś c i

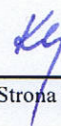
TOMASZ SIKORA & PARTNERZY
CONSULTING

Czerniejewo, kwiecień 2016

Spis treści

WSTĘP	4
METODOLOGIA	6
1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	7
1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA	7
1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA.....	12
2. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM GMINY CZERNIEJEWO	17
2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE GMINY CZERNIEJEWO	17
2.2. RYS HISTORYCZNY	18
2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	19
2.3.1. <i>Planowanie przestrzenne i urbanizacja</i>	19
2.3.2. <i>Struktura użytkowania gruntów</i>	21
2.3.3. <i>Zasoby mieszkaniowe</i>	22
2.3.4. <i>Infrastruktura techniczna</i>	23
2.4. GOSPODARKA	35
2.4.1. <i>Rolnictwo</i>	35
2.4.2. <i>Leśnictwo</i>	37
2.4.3. <i>Podmioty gospodarcze</i>	38
2.4.4. <i>Turystyka i zagospodarowanie turystyczne</i>	42
2.5. SFERA SPOŁECZNA	48
2.5.1. <i>Struktura społeczna</i>	48
2.5.2. <i>Grupy ryzyka społecznego</i>	50
2.5.3. <i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	58
2.5.4. <i>Ochrona zdrowia</i>	60
2.5.5. <i>Oświata i wychowanie</i>	61
2.5.6. <i>Formy zorganizowania społeczeństwa</i>	62
2.6. WALORY KULTUROWE	63
2.6.1. <i>Obiekty architektury i budownictwa</i>	63
2.6.2. <i>Instytucje kultury i współpraca międzygminna</i>	64
2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE	65
2.7.1. <i>Warunki klimatyczne</i>	65
2.7.2. <i>Prawne formy ochrony przyrody</i>	66
2.8. WIELKOŚĆ I STRUKTURA BUDŻETU GMINY CZERNIEJEWO.....	68
2.8.1. <i>Polityka finansowa Gminy Czarniejewo</i>	68
2.8.2. <i>Struktura dochodów Gminy Czarniejewo</i>	70

2.8.3. Struktura wydatków Gminy Czerniejewo.....	72
2.8.4. Działalność inwestycyjna	74
3. ANKIETYZACJA MIESZKAŃCÓW I LIDERÓW LOKALNYCH GMINY CZERNIEJEWO	78
3.1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANKIETY	79
3.2. PODSUMOWANIE.....	92
4. ANALIZA SWOT	93
5. DIAGNOZA STANU GMINY.....	99
6. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY CZERNIEJEWO	103
7. MISJA	104
8. SŁOWNICZEK.....	106
9. PRIORYTETY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁANIA.....	107
10. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII.....	118

WSTĘP

Dotychczas obowiązującym dokumentem strategicznym w Gminie Czarniejewo była uchwalona w roku 2002 strategia rozwoju gminy, sporządzona głównie dla potrzeb skorelowania działań strategicznych i inwestycyjnych z dostępnymi, programowanymi źródłami dofinansowania przedsięwzięć, realizowanych na poziomie gminy przez programy operacyjne, dostępne na poziomie regionalnym i centralnym do roku 2013. Plan określał metody przygotowania i realizację działań administracyjno-gospodarczych, służących rozwojowi gminy.

Autorzy przedstawili priorytety inwestycyjne, jakie miały być podstawą rozwoju gminy na kolejne lata oraz określili zadania, jakie gmina powinna podjąć. Problemy priorytetowe wskazane w poprzedniej strategii w obszarze infrastruktury technicznej, takie jak brak oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacyjnej, brak sieci gazowej, brak właściwego rozwiązania problemów związanych z gromadzeniem i utylizacją odpadów komunalnych, brak terenów uzbrojonych pod budownictwo mieszkaniowe i działalność gospodarczą, w znacznym stopniu zostały rozwiązane lub są na etapie realizacji. Dokument uchwalony w roku 2002 w swoich celach zakładał głęboką interwencję gminy w zakresie rozwoju poszczególnych gałęzi sektora przetwórstwa, usług i produkcji rolnej. Z perspektywy kilkunastu lat i po wejściu do Unii Europejskiej wyznaczone cele w tych obszarach zostały zdeterminowane przez wolny rynek, uwarunkowania wynikające z Traktatu Lizbońskiego i ogólną kondycję ekonomiczną gospodarki europejskiej i światowej. Nie udało się zrealizować założeń poprzedniej strategii, głównie w zakresie uruchomienia instrumentów wspierających sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Z dużych zamierzeń inwestycyjnych nie zrealizowano budowy hali widowiskowo – sportowej w Czarniejewie i nie zagospodarowano jeziora Kąpiel dla celów rekreacyjnych. Stąd Strategia Rozwoju Gminy Czarniejewo do roku 2031 wraca do tych tematów, zarówno w diagnozie stanu, jak i zaprojektowanych celach oraz kierunkach działania.

Od przyjęcia poprzedniego dokumentu strategicznego minęło ponad 13 lat. W tym czasie nastąpiło wiele przełomowych wydarzeń. Proces wejścia Polski do Unii Europejskiej wniósł istotne zmiany w sposobie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych gminy, a w świecie zapanował kryzys gospodarczy, którego skutki miały również wpływ na społeczne i gospodarcze funkcjonowanie gminy Czarniejewo. Wszystkie te czynniki, jak również stopień zaawansowania finansowego gminy w realizację projektów współfinansowanych przez Unię Europejską, powodują, że procesu rozwoju gminy nie można już opierać na nieaktualnej strategii, gdyż nowe wyzwania i nowa perspektywa finansowania inwestycji w ramach dotacji przyznanych Polsce, na podstawie zatwierdzonego w listopadzie 2013 budżetu UE, wymuszają opracowanie nowych priorytetów i celów strategicznych dla Gminy Czarniejewo, spójnych z polityką Unii Europejskiej, w zakresie wsparcia inwestycji na poziomie lokalnym.

Nowy dokument strategiczny powinien być powiązany z aktualną Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, jak również skorelowany z głównymi programami inwestycyjnymi na poziomie regionalnym.

W związku z powyższym podstawą rozwoju gminy Czarniejewo jest Strategia, która określa misję oraz cele i kierunki działania do roku 2031. Jest to długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący takie cele i kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Strategia stanowi podstawę do właściwego zarządzania gminą, a także do ubiegania się o środki zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej.

Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społecznego i gospodarczego. Ponadto Strategia wskazuje, jakie są

najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne i ekologiczne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Rady Miasta i Gminy w przyjętym horyzoncie czasowym.

Czynnikiem mającym wpływ na ostateczny kształt dokumentu jest charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu społeczno - gospodarczego Miasta i Gminy Czarniejewo, zawierająca podstawowe informacje o gminie.

Raport stanowiący integralną część Strategii, został opracowany według wcześniej przygotowanego schematu przy udziale pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Czarniejewie. Na podstawie rzetelnego i obiektywnego opisu kondycji gospodarczej i społecznej gminy, Zespół Ekspertki, we współpracy z przedstawicielami jednostek gospodarczych i społecznych gminy Czarniejewo, wypracował cele strategiczne, służące wzmocnieniu samorządu do sprostania wyzwaniom polityki rozwojowej.

Strategia Rozwoju Gminy Czarniejewo na lata 2016 – 2031 pozwala na realizację kluczowych dla rozwoju gminy projektów, będących wynikiem strategicznej koncepcji rozwoju.

Tworząc strategię uwzględniono również zasadnicze elementy wpływające na realizację polityki rozwojowej, jak ocena i weryfikacja szans i słabości rozwojowych gminy oraz czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Proces aktualizacji Strategii będzie przyjmowany jako systemowy element zarządzania strategicznego gminą Czarniejewo. Strategia winna być aktualizowana i korygowana w takt zachodzących istotnych zmian w otoczeniu wewnętrznym, jak i zewnętrznym gminy.

METODOLOGIA

Przy realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarniejewo na lata 2016 – 2031 obrano metodę ekspercko-partnerską, która pozwoliła połączyć wiedzę i doświadczenie ekspertów i samorządu oraz uczestnictwo społeczne, zarówno instytucji, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych, jak i mieszkańców gminy.

Proces zapoznawania się z atutami i słabymi stronami Miasta i Gminy Czarniejewo obejmował badanie opinii liderów publicznych, mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy w zakresie postrzegania przez nich zagadnień społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Wyniki badań ankietowych stały się podstawą do wnioskowania o społecznym odbiorze rzeczywistej sytuacji w mieście i gminie, wykrycia różnic pomiędzy społecznymi ocenami faktów, a ich rzeczywistym stanem, a także problemów najbardziej dotyczących mieszkańców i przedsiębiorców.

Na podstawie wypracowanej analizy SWOT: silne strony (wewnętrzne) gminy, słabe strony (wewnętrzne), szanse (zewnętrzne) i zagrożenia (zewnętrzne) zespół ekspercki postawił pytanie: *Co należy zrobić, albo jakie podjąć działania żeby zlikwidować słabe strony gminy i zniwelować zagrożenia?* Następnie opracowano kilkanaście celów operacyjnych opierając się na wcześniej wybranych słabych stronach i zagrożeniach. W podobny sposób zespół pracował przy budowaniu celów, określonych na podstawie mocnych stron i szans.

Kolejnym etapem prac zespołu ekspertów było zidentyfikowanie kierunków działania do wypracowanych wcześniej celów.

Zadaniem metodycznym podczas tworzenia Strategii Rozwoju było również dostosowanie dokumentu do celów i priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020. Zbieżność kierunków rozwoju obu dokumentów może być argumentem przy ubieganiu się przez samorząd o środki budżetu państwa oraz funduszy unijnych na realizację przedsięwzięć strategicznych.

1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zaczęły obowiązywać przewidziane w art. 91 Konstytucji RP zasady określające stosunek prawa wspólnotowego do prawa krajowego, tj. zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec prawa państw członkowskich oraz zasada bezpośredniego stosowania. Obowiązywanie tych zasad jest o tyle istotne dla władz samorządowych, że powoduje znaczącą zmianę w katalogu źródeł prawa stanowiących podstawę funkcjonowania administracji publicznej. Obok norm krajowego porządku prawnego administracja samorządowa zobowiązana jest do stosowania norm pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego.

Prawo Wspólnoty Europejskiej ma w dominującej części charakter gospodarczy. To ono jest głównym (aczkolwiek nie jedynym) środkiem, za pomocą którego realizuje się szeroko rozumiana integracja ekonomiczna państw UE. Gminy są jednostkami gospodarczymi jednolitego rynku Unii Europejskiej, gdyż po pierwsze, korzystają z uregulowań kształtujących jego działanie współuczestnicząc jako podmioty gospodarujące w obrocie handlowym a po drugie, mają do nich zastosowanie istotne ograniczenia wynikające z ochrony tego rynku przed zniekształceniami konkurencji lub zaburzeniami jego funkcjonowania spowodowanymi brakiem wyraźnego rozdziału pomiędzy spełniającymi także funkcje władcze organami działającymi w sektorze publicznym a sektorem prywatnym. Ograniczenie to wynika z prawa Unii Europejskiej, nawet chociażby konkretne akty prawne, które mają zastosowanie do gmin miały postać ustaw lub aktów niższego rzędu wydanych przez parlament krajowy.

Reasumując, można najogólniej stwierdzić, iż prawo europejskie ma wpływ na gminy w trzech obszarach:

- *po pierwsze*, w istotnym stopniu określa warunki makroekonomiczne ich funkcjonowania,
- *po drugie*, tworzy narzędzia wspomagające (w szczególności o charakterze finansowym),
- *po trzecie*, tworzy nowe zadania w stosunku do gmin lub też znacząco modyfikuje zadania już istniejące (powodując także konieczność wypracowania nowych kompetencji).

Jak to wynika z art. 5 TWE, Unia Europejska nie reguluje wszystkich sfer działania gmin. W zakresie kompetencji wspólnych z państwami członkowskimi musi się ona kierować zasadą subsydiarności pozostawiać wiele istotnych kwestii do regulacji prawodawców krajowych.

Tabela 1. Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej

Układ Europejski
<p>Układ Europejski (Europe Agreement) z 16 grudnia 1991 r., ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, był umową międzynarodową, która wyznaczyła ramy instytucjonalno-prawne stosunków Polski z Unią Europejską. Wszedł w życie, po zakończeniu po obu stronach procedury ratyfikacyjnej, 1 lutego 1994 r. Wcześniej jednak, bo od 1 marca 1992 r., rozpoczęto realizację handlowej części tego układu, pod postacią tzw. Umowy Przejściowej (Interim Agreement). Układ został opublikowany w Załączniku do nr 11 Dziennika Ustaw RP, poz. 38 z 27 stycznia 1994 r., a także w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich - OJ L 348/93.</p> <p>W Preambule Układu odnajdujemy ważny zapis, że „końcowym celem Polski jest członkostwo we Wspólnotach, a Stowarzyszenie, zdaniem Umawiających się Stron, pomoże Polsce osiągnąć ten cel”. Artykuł 1 definiuje następujące cele Układu:</p> <ul style="list-style-type: none">
• ustanowienie odpowiednich ram dla dialogu politycznego, który umożliwi rozwój bliskich stosunków politycznych między stronami,

- popieranie rozwoju handlu i harmonijnych stosunków gospodarczych między stronami, w celu sprzyjania dynamicznemu rozwojowi gospodarstwu i dobrobytowi w Polsce,
- stworzenie podstawy dla pomocy finansowej i technicznej Wspólnoty dla Polski,
- stworzenie właściwych ram dla stopniowej integracji Polski ze Wspólnotą,
- popieranie współpracy w dziedzinie kultury.

Ten układ stał się podstawą integracji Polski z UE i przyjęcia przez nasz kraj kolejnych praw obowiązujących w całej Unii Europejskiej.

Traktat Akcesyjny

Na mocy niniejszego Aktu nowe Państwa Członkowskie, w tym Polska przystąpiły do decyzji i umów przyjętych przez przedstawicieli rządów Państw Członkowskich zebranych w ramach Rady Wspólnoty. Nowe Państwa Członkowskie zobowiązały się przystąpić od dnia przystąpienia do wszystkich innych umów zawartych przez obecne Państwa Członkowskie i dotyczących funkcjonowania Unii lub związanych z jej działaniami.

Co oznacza, że Polska zobowiązała się do przestrzegania wszystkich norm prawnych i przyjętych strategii rozwojowych dla poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego, w tym polityki społecznej wyrażonej m.in. w Strategii Lizbońskiej przyjętej przez Unię Europejską w 2000 roku.

Strategia Lizbońska

Celem Strategii Lizbońskiej jest uczynienie z UE obszaru o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, jednocześnie zachowującego wysoką spójność społeczną. Spójność społeczna rozumiana jest tutaj jako zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim swoim członkom oraz minimalizowania rozbieżności między nimi. Polega więc nie tylko na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa, ale przede wszystkim na tworzeniu solidarności w społeczeństwie, tak aby ograniczać zasięg występowania tego zjawiska. Strategia ta opiera się na trzech filarach: konkurencyjności, zatrudnieniu i spójności społecznej.

Założeniem europejskiego modelu społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy jest:

- odpowiedzialność państwa za poziom i jakość życia wszystkich obywateli wyrażająca się m.in. w aktywnym przeciwdziałaniu rosnącemu ubóstwu i nadmiernemu rozwarstwieniu społecznemu,
- oparcie polityki społecznej na prawach społecznych i socjalnych, których katalog zawiera Zrewidowana Europejska Karta Społeczna - podstawowy dla Europejskiego Modelu Społecznego dokument Rady Europy, jak i Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej włączona w całości do projektu Traktatu Konstytucyjnego (w ostatecznej wersji do Traktatu Lizbońskiego), a następnie Traktatu Reformującego,
- wielosektorowość i wielopoziomowość polityki społecznej, w której ważną rolę do odegrania mają sektor obywatelski i rynkowy oraz władze regionalne i lokalne przy aktywnej postawie państwa realizującego interes wspólny i chroniącego najbardziej podatnych na wykluczenie społeczne,
- uznanie znaczenia mocnych i trwałych więzi rodzinnych oraz społecznych za jeden z istotnych czynników zapobiegających powstawaniu problemów społecznych, a także gospodarczych,
- uwzględnianie trendów demograficznych w planowaniu polityki społecznej, a szczególnie takich zjawisk jak: zmieniająca się struktura wiekowa społeczeństwa, zmiany wzorów życia rodzinnego oraz migracje.

Traktat Lizboński

13 grudnia 2007 r. podpisano w Lizbonie Traktat Lizboński, który ustanawia nowe ramy prawne i sposób zorganizowania Unii Europejskiej. Traktat został opracowany po to, aby Unia Europejska w XXI wieku lepiej odpowiadała na stojące przed nią wyzwania. Dzięki wprowadzonym w Traktacie zmianom Unia będzie bardziej demokratyczna, przejrzysta i skuteczna w działaniu. Traktat wzmacnia rolę Parlamentu Europejskiego i parlamentów krajowych, gwarantując obywatelom większą możliwość uczestnictwa w procesie decyzyjnym UE. Uproszczeniu i usprawnieniu ulegną metody pracy i zasady podejmowania decyzji w UE. Instytucje europejskie w istotnym zakresie zostaną zreformowane. Zwiększą się możliwości działania w dziedzinach o istotnym znaczeniu dla dzisiejszej Unii takich jak bezpieczeństwo energetyczne czy walka z terroryzmem. Traktat wprowadza ponadto istotne zmiany w tak ważnej sferze działalności, jak polityka zagraniczna, m.in. poprzez ustanowienie funkcji Wysokiego Przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych oraz powołanie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych. Zmiany te przyczynią się do lepszego promowania interesów i wartości europejskich w świecie oraz umocnienia pozycji międzynarodowej UE. Traktat Lizboński został ratyfikowany przez wszystkie 27 państw członkowskich i wszedł w życie 1 grudnia 2009 roku.

Tabela 2. Akty prawne i dokumenty strategiczno-planistyczne odnoszące się do rozwoju społeczno-gospodarczego - obecnie obowiązujące w Polsce

<p>Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 584 z późn. zm.)</p>
<p>Ustawa reguluje podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania organów administracji publicznej w tym zakresie.</p> <p>Art. 7. Państwo udziela przedsiębiorcom pomocy publicznej na zasadach i w formach określonych w odrębnych przepisach, z poszanowaniem zasad równości i konkurencji.</p> <p>Art. 8.1. Organy administracji publicznej wspierają rozwój przedsiębiorczości, tworząc korzystne warunki do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej, w szczególności wspierają mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.</p>
<p>Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz.446)</p>
<p>Konieczność posiadania aktualnej strategii rozwoju gminy podyktowana jest nie tylko względami praktycznymi „dobrego rządzenia”, ale również wynika z uregulowań prawnych, w tym w ustawie o samorządzie gminnym, która stanowi, iż do zadań gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a art. 18 ustawy wśród kompetencji rady gminy wymienia „opracowanie programów gospodarczych”.</p>
<p>Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 383)</p>
<p>Ustawa określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi.</p> <p>Art. 2. Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.</p> <p>Ustawa ta obowiązuje samorządy do posiadania aktualnej strategii rozwoju, zaliczając strategię gmin i powiatów – obok strategii rozwoju kraju, strategii sektorowych oraz strategii wojewódzkich – do kluczowych dokumentów planistycznych, na podstawie których winna być prowadzona polityka rozwoju kraju.</p>
<p>Narodowa Strategia Integracji Społecznej</p>
<p>Celem prac nad Narodową Strategią Integracji Społecznej jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej UE stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Konkretnie działania mają przyczynić się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy, • rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy, • modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia, • wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy oraz konkretyzacja Strategii Lizbońskiej w obszarze integracji <p>Priorytety krajowe wyznaczające cele szczegółowe lokalnych strategii polityki społecznej opracowywanych na szczeblu samorządów lokalnych to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym, • Poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim, • Upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy, • Rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci, • Radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, • Ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych, • Ograniczenie bezrobocia długookresowego, • Zmniejszenie bezrobocia młodzieży, • Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych, • Zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy, • Upowszechnienie kształcenia ustawicznego, • Wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności, • Powszechne ubezpieczenie zdrowotne, • Kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego, • Wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,

- Dostęp do pracowników socjalnych,
- Rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- Zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- Realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne,
- Dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa obywatelskiego.

Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020

Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 383) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.

W związku z koniecznością dostosowania Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjętej 29 listopada 2006 r., do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz do wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, a także wymogów wprowadzanego systemu zarządzania polityką rozwoju, podjęto decyzję o jej aktualizacji oraz o wydłużeniu horyzontu czasowego do 2020 roku, a nie tylko na alokację środków bezpośrednio w dziedzinie, w których występują największe deficyty. Tym samym ŚSRK nie rozwija wszystkich obszarów istotnych z samego faktu funkcjonowania państwa, lecz koncentruje się głównie na tych, w których powinny zostać podjęte działania wzmacniające i przyspieszające procesy rozwojowe (w tym niezbędne zmiany strukturalne) w ciągu najbliższych dziesięciu lat.

GLÓWNE OBSZARY INTERWENCJI, CELE I PRIORYTETY ROZWOJOWE ŚSRK:

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020

Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)¹

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym w szczególności obszarów miejskich i wiejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Dokument ten określa

¹ Źródło: www.mrr.gov.pl – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Warszawa, 13 lipca 2010 r.

także sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju.

Wizja rozwoju regionalnego: W 2020 roku polskie regiony mają stanowić lepsze miejsce do życia dzięki zwiększeniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse rozwojowe we wszystkich regionach oraz realizacji aspiracji i możliwości zamieszkujących je jednostek i wspólnot lokalnych.

Celem strategicznym polityki regionalnej - będącym jednym z kluczowych elementów osiągania celów rozwoju kraju - jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Jego realizacja wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych.

Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność).
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność).
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPPZK)² - dokument planistyczny określający przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele polityki przestrzennej Polski. Dokument stanowi podstawę dla programowania ponadlokalnych przedsięwzięć publicznych, wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju.

W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny.

Cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Wyciąg

Podstawową rolą systemu prowadzenia polityki przestrzennej jest zapewnienie skutecznego i efektywnego urzeczywistnienia priorytetów formułowanych w KPZK 2030 oraz dokumentach planistycznych różnego szczebla. Dla właściwej realizacji tych zadań niezbędny jest stabilny i przejrzysty system prawny oraz dostosowany do zadań system instytucjonalny, który zapewni współdziałanie i koordynację działań różnych podmiotów i szczebli biorących udział w realizacji polityki przestrzennej kraju.

System realizacji KPZK 2030 uwzględnia: aktualny stan prawny dotyczący planowania i zagospodarowania przestrzennego, zasady prowadzenia polityki rozwoju, propozycje założeń nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i powiązanych aktów prawnych. KPZK 2030 zawiera w dużej mierze elementy postulatyczne wobec systemu planowania przestrzennego i szeroko rozumianego gospodarowania przestrzenią. Dokument proponuje dokonanie zasadniczego przeorganizowania systemu, w tym wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych i instytucjonalnych. W ten sposób zostaną stworzone w Polsce warunki budowy spójnego, zintegrowanego i hierarchicznego układu planowania i gospodarowania przestrzenią. Zintegrowany system będzie pozytywnie oddziaływał na realizację celów społeczno-gospodarczych wyznaczanych w odniesieniu do przestrzeni. Sprawny system musi zapewniać realizację ponadlokalnych

² Źródło: <http://monitorpolski.gov.pl/mp/2012/252>, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

celów publicznych. Wiąże się to z koniecznością zapewnienia warunków dla łączenia celów realizacji polityki przestrzennej z działaniami na poziomie regionalnym. Temu celowi służy propozycja silniejszego powiązania planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, tj. strategii rozwoju i studiów uwarunkowań oraz dokumentów realizacyjnych, tj. programów operacyjnych oraz planów zagospodarowania przestrzennego.

1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA

Informacje zebrane w tabelach przedstawiają wybrane zapisy w dokumentach określających kierunki i cele rozwoju województwa wielkopolskiego oraz powiatu gnieźnieńskiego, jako determinanty planowania strategicznego w gminie Czarniejewo.

Tabela 3. Dokumenty strategiczno-planistyczne obowiązujące w województwie wielkopolskim i powiecie gnieźnieńskim

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020
<p>Wielkopolska 2020 roku – w wyniku stopniowego osiągnięcia celów strategii ma być regionem inteligentnym, innowacyjnym i spójnym, gdzie:</p> <ul style="list-style-type: none">
• efektywnie wykorzystywany jest potencjał wewnętrzny,
• podmioty rozwoju ściśle współpracują, co skutkować powinno wartością dodaną,
• istnieje klimat dla innowacji we wszystkich sferach funkcjonowania regionu,
• konkurencyjność budowana jest na wzajemnie korzystnych powiązaniach funkcjonalnych między ośrodkami wzrostu a ich otoczeniem, co generuje korzystne procesy dyfuzyjne i absorpcyjne,
• priorytetem i fundamentem rozwoju jest edukacja oraz budowa na jej podstawie kreatywnych kapitałów, intelektualnego i innowacyjnego,
• jednym z głównych priorytetów jest zielony aspekt rozwoju,
• mieszkańcy wykazują wysoką aktywność zawodową, gospodarczą i społeczną,
• gospodarka i życie społeczne są otwarte na świat, co wzmacnia ich konkurencyjność,
• wszystkie aspekty rozwoju uwzględniają zasadę włączenia społecznego,
• każdy mieszkaniec ma dostęp do podstawowych standardów usług społecznych,
• przestrzeń województwa pozbawiona jest barier dla mobilności mieszkańców,
• sytuacja demograficzna sprzyja zastępowalności pokoleniowej,
• polityka kieruje się większą otwartością na nowe i nowych,
• istotny wpływ na rozwój regionu wywiera sprawowane w stylu koncyliacyjnym zdecydowane przywództwo regionalne <p>Wobec powyższego misją Samorządu Województwa jest:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Skupienie wszystkich podmiotów działających na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu, poprawy warunków życia mieszkańców oraz odsunięcia perspektywy zapaści demograficznej.
• Uzyskanie efektu synergii przez stworzenie spójnej koncepcji wykorzystania środków publicznych.
• Wykorzystanie własnych instrumentów dla uzyskania efektu dźwigni.
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego
<p>Celem głównym planu jest: zrównoważony rozwój przestrzenny regionu, jako jedna z podstaw wzrostu poziomu życia mieszkańców, osiągany przez realizację następujących celów szczegółowych:</p> <p>Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku przez:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Poprawę stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.
• Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem.
• Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego.
• Poprawę jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
• Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych.
• Wzmocnienie regionotwórczych funkcji Poznania – miasta o charakterze europola o znaczeniu krajowym oraz Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, jako dwubiegunowego układu miejskiego o znaczeniu ponadregionalnym.
• Wielofunkcyjny rozwój ośrodków regionalnych i lokalnych.
• Restrukturyzującą obszarów o ograniczonym potencjale rozwojowym. <p>Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa przez:</p>

- Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.
- Wzrost udziału nauki i badań w rozwoju regionu.
- Wzmocnienie gospodarstw rolnych oraz gospodarki żywnościowej.

Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010-2020

Zgodnie z tym dokumentem do najważniejszych kierunków polityki zorientowanej na wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności Wielkopolski powinny należeć:

W ramach zarządzania regionem:

- konsekwentnie realizowana i spójna polityka innowacyjna i gospodarcza,
- poprawa sprawności instytucjonalnej.

W ramach podsystemu gospodarczego:

- działania ukierunkowane na wzmocnienie innowacyjności przedsiębiorstw,
- działania wspierające rozwój klastrów,
- wspieranie zmiany struktury gospodarki na odpowiadającą gospodarce,
- opartej na wiedzy, w tym rozwój sektorów wysokiej i średniej techniki,
- zaawansowanych usług oraz sektorów kreatywnych i sektora kultury.

W ramach podsystemu społecznego:

- poprawa jakości edukacji i kształtowanie postaw przedsiębiorczych i kreatywnych,
- poprawa wydajności pracy, szczególnie w podregionach poza centrum województwa.

W ramach podsystemu przestrzennego:

- poprawa stanu infrastruktury transportowej i informatycznej, zwłaszcza dostępność do Internetu szerokopasmowego i bezprzewodowego w całym regionie,
- dostępność wyspecjalizowanej infrastruktury innowacyjnej we wszystkich subregionach.

Projekt Strategii wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020

Celem głównym realizacji tej strategii jest osiągnięcie przez Wielkopolskę w 2020 roku wyższego poziomu udziału energii ze źródeł odnawialnych w energii finalnej oraz wzrostu efektywności energetycznej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, oraz dążenie do osiągnięcia pozycji lidera innowacji i wdrożeń technologii z zakresu odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej.

Celowi głównemu służyć ma realizacja następujących celów szczegółowych:

- Wdrożenie przez przedsiębiorstwa z terenu Wielkopolski nowych autorskich technologii z zakresu odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej.
- Utworzenie na terenie województwa centrum innowacji ekoenergetycznych oraz realizacja przez tę jednostkę zadań na potrzeby podmiotów z obszaru Wielkopolski.
- Zwiększenie zainstalowanej mocy wytwórczych w instalacjach wykorzystujących odnawialne źródła energii, w tym w instalacjach wysokosprawnej kogeneracji.
- Zmiana postaw i nawyków konsumenckich związanych z pozyskiwaniem energii z odnawialnych źródeł oraz oszczędzaniem energii.
- Redukcja emisji gazów cieplarnianych.
- Budowa inteligentnych sieci (lub zmodernizowanie do tego standardu odpowiedniej długości linii) oraz montaż inteligentnego opomiarowania.
- Wyposażenie dedykowanej jednostki w narzędzia umożliwiające przygotowanie i wdrażanie regionalnych systemów wsparcia w okresie realizacji Strategii.
- Wsparcie środkami publicznymi inwestycji osób fizycznych, firm, a także jednostek samorządowych.

Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

Realizacja strategii i polityki społecznej województwa wielkopolskiego sprzyjać ma:

- Zrównoważonemu rozwojowi.
- Budowaniu spójnych i funkcjonalnych społeczności.
- Ochronie podmiotowości i promocji zaradności obywateli.
- Ustaleniu pewnego minimum i hierarchii chronionych zasad i priorytetów.
- Realnemu udziałowi podmiotów niepublicznych w tworzeniu i realizacji programów społecznych.

W celu realizacji tej strategii sformułowano następujące priorytety:

Priorytet I: Wielkopolska równych szans i możliwości.

Priorytet II: Zdrowi Wielkopolanie.

Priorytet III: Bezpieczna Wielkopolska (bezpieczeństwo publiczne i socjalne).

Priorytet IV: Wielkopolska obywatelska.

Priorytet V: Samorząd Województwa Wielkopolskiego partnerem, doradcą i konsultantem lokalnych podmiotów polityki społecznej.

Wieloletni Strategiczny Program Operacyjny Powiatu Gnieźnieńskiego na lata 2014–2020

Powiat Gnieźnieński jako dokument strategiczny do roku 2020 przyjął Wieloletni Strategiczny Program Operacyjny Powiatu Gnieźnieńskiego na lata 2014–2020 w którym wyróżnia trzy cele strategiczne oparte o wpisane w te cele działania operacyjne:

I. Nowoczesny Powiat Gniezno - blisko stolicy regionu.

1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej poprzez tworzenie warunków do inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości
2. Poprawa warunków komunikacyjnych na sieci dróg powiatowych powiązanych z drogami wyższych kategorii
3. Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb regionu
4. Wzrost atrakcyjności teleinformatycznej poprzez wykorzystanie sieci szerokopasmowych w gospodarce
5. Powiat Gniezno otwarty na kontakty i rynki zagraniczne

II. Powiat Gniezno wygodnym i bezpiecznym miejscem do życia.

1. Sprawnie i efektywnie zarządzany powiat oraz poprawa jakości świadczonych usług
2. Poprawa bezpieczeństwa i płynności ruchu na drogach publicznych
3. Zrównoważony rozwój w zakresie warunków życia, zdrowia, aktywności i wypoczynku mieszkańców
4. Pomoc mieszkańcom w odnalezieniu się na rynku pracy
5. Zwiększenie udziału energii rozproszonej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE) oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń
6. Osiągnięcie wysokiego poziomu kształcenia przy racjonalnym gospodarowaniu zasobami oświaty i kultury
7. Tworzenie oferty kulturalnej uwzględniającej potrzeby zróżnicowanych grup odbiorców oraz wspieranie działalności artystycznej
8. Wspieranie inicjatyw społecznie użytecznych zgłaszanych przez mieszkańców i organizacje pozarządowe

III. Powiat Gniezno znany jako kolebka państwa polskiego.

1. Powiat Gniezno markowym powiatem w Wielkopolsce
2. Powiat Gniezno na weekend – zmiana charakteru turystyki z tranzytowej na pobytową
3. Powiat Gniezno – sercem Szlaku Piastowskiego, wizerunkowego produktu Wielkopolski

Tabela 4. Miejscowe akty prawne dotyczące rozwoju społeczno - gospodarczego obowiązujące w Gminie Czerniejewo

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego z 2001 roku ze zmianami w roku 2006 i 2009 (obecnie obowiązujące)

Z punktu widzenia potrzeb projektowania Strategii Rozwoju Gminy konieczne jest rozpoznanie sytuacji społecznej gminy, stan środowiska przyrodniczego, jakości życia mieszkańców oraz poziomu rozwoju gospodarczego zawartą w Studium, która stanowiła podstawę do określenia strategicznych celów rozwoju gminy wg autorów Studium. Obecnie Gmina jest w trakcie opracowywania nowego Studium, które winno się wpisywać w wypracowane cele aktualnej Strategii.

Cele przestrzenne i kulturowe:

- docenienie rangi i zaakceptowanie w studium zarówno elementów zagospodarowania stanowiących siłę napędową rozwoju, jak i elementów chronionych,
- stała troska o utrzymanie w należyтым stanie obiektów reprezentacyjnych tj. Pałacu w Czerniejewie, dalsze doprowadzanie do świetności obiektów pałacowych i folwarcznych oraz parku krajobrazowego,
- podjęcie działań upiększających miasto przy zachowaniu walorów kompozycyjnych rozplanowania,
- kultywowanie form architektury małomiasteczkowej, charakterystycznej dla Czerniejewa, a równocześnie nadawanie budynkom współczesnych standardów użytkowych,
- pielęgnowanie zabytków, pamiątek historycznych, wszystkich przejawów kultury lokalnej,
- zaakcentowanie przebiegu Szlaku Piastowskiego, szczególnie na fragmencie trasy Czerniejewo – Nekla – Giecz, dążenia do uatrakcyjnienia poszczególnych miejscowości,
- tworzenie spójnych układów urbanistycznych poszczególnych miejscowości,
- eksponowanie obiektów zabytkowych: kościołów, zespołów pałacowo-parkowych,
- wprowadzenie zieleni do kompozycji urbanistycznych,
- uzupełnianie wolnych działek ciekawymi obiektami – o właściwych gabarytach i nawiązujących do lokalnych wzorów

architektury,

- wyeksponowanie głównych walorów przyrodniczych gminy Czarniejewo: korytarzy ekologicznych Wrześnicy i Małej Wrześnicy oraz kompleksów leśnych,
- propagowanie historii miasta i gminy, zwiększenie liczby imprez kulturalnych, gospodarczych, sportowych i szerokie ich propagowanie,
- dbałość o stosowanie historycznego nazewnictwa,
- rozszerzenie prawnej ochrony obiektów o walorach historycznych i estetycznych.

Cele przyrodnicze:

- zagwarantowanie ochrony obszarom i obiektom objętym lub wskazanym do objęcia na podstawie przepisów prawnych,
- zagwarantowanie prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, polegającego na przestrzeganiu zasady zrównoważonego rozwoju,
- preferowanie działalności inwestycyjnej niematerialnej,
- traktowanie środowiska przyrodniczego jako układu systemowego z całym zbiorem jego elementów naturalnych, jak rzeźba terenu, woda, gleba, zieleń, powietrze i inne w różnym stopniu przekształconych przez człowieka,
- zahamowanie procesów degradacji środowiska,
- uczytelnienie walorów krajobrazowych i przyrodniczych podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy – dolin Wrześnicy i Małej Wrześnicy, lasów, stawów rybnych, łąk, obszarów rolnych,
- budowanie w oparciu o istniejące wartości środowiska uzupełniającej sieci powiązań ekologicznych,
- wprowadzanie zadrzewień wzdłuż dróg i wzdłuż cieków,
- monitorowanie stanu środowiska,
- zahamowanie procesów zanieczyszczenia wód powierzchniowych i wód podziemnych z uwagi na funkcje krajobrazowo-ekologiczne i gospodarcze (zaopatrzenie w wodę, gospodarka rybacka, nawodnienia rolnicze),
- ochrona pasów zieleni śródpolnej w północnej części gminy oraz parków i cmentarzy,
- zapewnienie trwałości ekosystemów leśnych, łąkowych, torfowiskowych, bagiennych i wodnych,
- przebudowa istniejących drzewostanów zgodnie z siedliskiem, na bardziej różnorodne i odporne,
- zalesianie słabych gruntów rolnych,
- odtworzenie drożności i ciągłości dolin z ekosystemami zieleni,
- ochrona ilościowa i jakościowa zasobów wodnych,
- doprowadzenie do synchronizowania procesu ujmowania wód z procesami skutecznego oczyszczania,
- regulowanie przepływu wód poprzez stosowanie drobnych inżynierskich form poprawiających bilans wód powierzchniowych, odstępuje się od budowy zbiornika dolinnego „Czarniejewo”,
- ochrona i osłona wód powierzchniowych poprzez fitomelioracje na stokach i krawędziach zboczy.

Cele ekonomiczne:

- rozwój lokalnego rynku pracy,
- restrukturyzacja istniejącego przemysłu, działania prywatyzacyjne i inne zabiegi mające na celu dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do aktualnych wymogów rynku,
- bardziej intensywne wykorzystanie terenów przemysłowych z uwzględnieniem konieczności wprowadzenia zieleni,
- rozwój nowych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych, w tym przetwórstwa rolnego,
- rozwój usług o znaczeniu subregionalnym,
- rozwój usług związanych z turystyką,
- promowanie pozyskiwania dochodów z turystyki i obsługi ruchu turystycznego wśród mieszkańców,
- zabezpieczenie terenów o dobrej rencie położenia pod inwestycje publiczne obecnie niesprecyzowane,
- stworzenie warunków dla szerszej gospodarczej, obywatelskiej i społecznej aktywności mieszkańców,
- zatrzymanie na obszarze miasta osób i grup decydujących o rozwoju i pomyślności gospodarczej,
- porządkowanie spraw prawnych i własnościowych.

Cele społeczne:

- uwzględnienie konsekwencji demograficznych związanych ze zmianami struktury wieku, szczególnie w grupie wieku poprodukcyjnej – proces „starzenia” społeczeństwa,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego indywidualnego i komunalnego,
- dostosowanie programu budownictwa mieszkaniowego w wymiarze minimum do standardów zakładanych w projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Program maksimum to dążenie

- do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych na poziomie standardów w Unii Europejskiej,
- rozwój usług bytowych podstawowych (społecznych i komunalnych) oraz usług kultury, gastronomii, hotelarstwa, zdrowia, opieki społecznej, turystyki, sportu, rekreacji, oświaty.

2. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM GMINY CZERNIEJEWO

2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE GMINY CZERNIEJEWO

Leżąca na szlaku Piastowskim Gmina Czerniejewo znajduje się w obrębie województwa wielkopolskiego i zarazem powiatu gnieźnieńskiego. Stolicą gminy jest Czerniejewo. Gmina jest jedną z 10 podstawowych jednostek administracyjnych w powiecie gnieźnieńskim i jedną z 226 gmin województwa wielkopolskiego. W skali województwa wielkopolskiego jest gminą średniej wielkości. Zajmuje obszar 112 km², co daje jej 7. miejsce w powiecie gnieźnieńskim i 126. miejsce w województwie wielkopolskim.

Rysunek 1. Mapa Gminy Czerniejewo

Gmina Czerniejewo

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Czerniejewo

Czerniejewo położone jest od Poznania - ośrodka wojewódzkiego w odległości 50 km, od powiatowego miasta Gniezna - o 15 km, a od Wrześni 12 km. Gmina sąsiaduje z gminami: Łubowo, Niechanowo, Nekla, Września i Gniezno. W skład gminy wchodzi 22 wsie, w tym 15 sołectw i jedno miasto. Według podziału Niziny Wielkopolskiej opracowanego przez B. Krygowskiego gmina leży w obrębie Wysoczyzny Gnieźnieńskiej, w subregionach określanych jako Równina Wrzesińska i Pagórki Gnieźnieńskie. Spadki terenu na przeważającej części równiny wynoszą 0-2%. Większe deniwelacje terenu występują w części północnej w rejonie Pawłowa, gdzie spadki terenu lokalnie przekraczają 5%.

Na obszarze gminy występują drobne powierzchniowe ciek. Największe z nich to rzeka Wrześnica i Mała Wrześnica, które tworzą wyraźne doliny przecinające obszar gminy z północy na południe. Gmina położona jest w górnej części dorzecza Wrześnicy. Sieć cieków w dorzeczu Wrześnicy jest stosunkowo gęsta. Na obszarze zlewni brak jest jezior. W dolinie Wrześnicy w rejonie miasta Czerniejewa występuje kilka stawów rybnych o łącznej powierzchni 27 ha oraz stawów potorfowych, które występują w rejonie parku (miasto Czerniejewo) oraz doliny Wrześnicy.

Na terenie gminy występują liczne obniżenia wypełnione częściowo torfami.³ Przez niemal całą gminę przebiega na głębokości 60-80 m pasem o szerokości ponad 10 km Wielkopolska Dolina Kopalna.

Gmina Czarniejewo zajmuje obszar 112 m², co stanowi 8,93% powiatu. Ponad połowę obszaru gminy (61%) zajmują tereny rolnicze. Wskazuje to na rolniczy charakter gminy. Gmina Czarniejewo wyróżnia się wysoką lesistością terenu, gdyż lasy zajmują prawie 30% powierzchni ogólnej gminy. Natomiast gmina cechuje się bardzo małymi zasobami wód otwartych, gdyż tereny wód płynących i rowów zajmują 0,008% obszaru gminy.

Funkcją podstawową gminy jest także wypoczynek i turystyka. Natomiast pozarolnicza działalność, jako funkcja uzupełniająca, jest w dużym stopniu ukierunkowana na obsługę rolnictwa, drobną wytwórczość, usługi produkcyjne oraz mieszkalnictwo.

Gmina Czarniejewo liczy 7178 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały (stan na 31.12.2015 r.), w tym miasto - 2604, wieś - 4583.

Rysunek 2. Czarniejewo na mapie powiatu

Źródło: lokalny serwis ogłoszeniowy powiatu gnieźnieńskiego

2.2. RYS HISTORYCZNY

Tereny obecnego miasta Czarniejewa były zasiedlone już w czasach prehistorycznych. W obrębie historycznego układu urbanistycznego Czarniejewa zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowe, rozpoznane w trakcie badań terenowych, zarówno powierzchniowych, jak i prac archeologicznych prowadzonych podczas różnych inwestycji. Z badań tego terenu wynika, że obszar ten charakteryzuje się intensywnym osadnictwem. Proces intensywnego rozwoju osadnictwa przypadał na okres wczesnego średniowiecza. Od czasów wczesnego średniowiecza osadnictwo w obrębie dzisiejszego Czarniejewa funkcjonowało poprzez późne średniowiecze, aż po czasy nowożytne i współczesne. Na dawną metrykę miejscowości wskazuje również jej położenie pomiędzy Gniezdem i Gieczem, przy historycznej drodze łączącej wczesnopiastowskie grody. Najstarsza wzmianka na temat istnienia na terenie dzisiejszego Czarniejewa ośrodka osadniczego pochodzi z 2 poł. XIII w. W dokumencie Przemysła II z 1284 r. wymieniane jest jako osada Czarniów usytuowana w miejscu spływu rzek Moszczenicy i Grodnika

³ Opracowano na podstawie *Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo*

do Wrześnicy. Kontekst historyczny wskazuje, że była to osada targowa rozciągająca się wzdłuż drogi handlowej łączącej Giecz z Gnieznem i biegnącej z południa na północ równolegle do rzeki. Przyjmuje się, iż lokacja miasta (nadanie praw miejskich) miała miejsce za czasów Pałuków ok. 1390 r. – źródła wymieniają bowiem wójta czarniejewskiego (1390 r.) i obywatela miasta Czarniejewo (1395 r.). Miasto ulokowane zostało na prawie magdeburskim. Było to jedno z najmniejszych miast w Wielkopolsce. Podstawą jego rozwoju był handel i rolnictwo. Od XV w. pojawia się w źródłach historycznych rozróżnienie na Czarniejewo miasto i Czarniejewo wieś. Wieś znajdowała się na północ od miasta wzdłuż najstarszego traktu gnieźnieńskiego (ob. ul. Pałacowej) i odchodzącej od niego w kierunku zachodnim drogi do Pobiedzisk. W 1564 r. osada wiejska liczyła 10 łanów.⁴ W ciągu następnych stuleci (XVII, XVIII w.) miasto Czarniejewo często zmieniało właścicieli. W wieku XVII miasto liczyło 800 mieszkańców i stanowiło rozwinięty ośrodek sukienniczy oraz szewski. Największym obiektem przemysłowym była garbarnia. W następnym wieku miasto się nadal rozwijało, a do ożywienia gospodarczego przyczyniło się organizowanie czterech jarmarków w ciągu roku. W połowie XIX wieku Czarniejewo opanowali powstańcy, broniąc miasta na barykadach przed wejściem wojsk pruskich. Natomiast w Powstaniu Wielkopolskim brały udział dwie kompanie złożone z mieszkańców Czarniejewa, walcząc w Poznaniu, pod Rynarzewem, Łabiszynie i Zdziechową. Spod okupacji hitlerowskiej Czarniejewo zostało wyzwolone 21.01.1945 r.⁵

2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

2.3.1. Planowanie przestrzenne i urbanizacja

Raport o stanie gminy w zakresie planowania przestrzennego oparty został na obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego z roku 2001 z późniejszymi zmianami w roku 2006 i 2009. Nie mniej, z punktu widzenia istoty Strategii, której głównym przesłaniem jest wyznaczenie celów i kierunków działania, głównym celem jest osiągnięcie synergii pomiędzy planowaniem strategicznym a planowaniem przestrzeni całego obszaru gminy. Obowiązujące Studium definiuje cele w czterech obszarach. W obszarze przestrzenno-kulturowym jak i w pozostałych obszarach szczególnie istotne z punktu widzenia planowania strategicznego są te cele, które nie uległy dewaluacji po realizacji inwestycji i działań społeczno-gospodarczych, dokonanych po roku 2009, zarówno przez sektor publiczny jak i sektor prywatny, w obszarze całej Gminy Czarniejewo.

We wspomnianym obszarze przestrzenno-kulturowym nadal istotne są:

- podjęcie działań upiększających miasto, przy zachowaniu walorów kompozycyjnych rozplanowania,
- kultywowanie form architektury małomiasteczkowej, charakterystycznej dla Czarniejewa a równocześnie nadawanie budynkom współczesnych standardów użytkowych,
- pielęgnowanie zabytków, pamiątek historycznych, wszystkich przejawów kultury lokalnej,
- dążenie do uatrakcyjnienia poszczególnych miejscowości i tworzenie spójnych układów urbanistycznych poszczególnych miejscowości,

⁴ Historyczny układ urbanistyczny miasta Czarniejewo, powiat gnieźnieński. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu.

⁵ Opracowano na podstawie *Planu Odnowy Miejscowości Czarniejewo na lata 2010-2016*.

- eksponowanie obiektów zabytkowych: kościołów, zespołów pałacowo-parkowych,
- wprowadzenie zieleni do kompozycji urbanistycznych,
- uzupełnianie wolnych działek ciekawymi obiektami – o właściwych gabarytach i nawiązujących do lokalnych wzorów architektury,
- wyeksponowanie głównych walorów przyrodniczych gminy Czarniejewo.

W obszarze przyrodniczym nadal istotne w planowaniu strategicznym jest zagwarantowanie ochrony obszarom i obiektom objętym lub wskazanym do objęcia, na podstawie przepisów prawnych oraz zagwarantowanie prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, polegającego na przestrzeganiu zasady zrównoważonego rozwoju, preferowanie działalności inwestycyjnej niematerialnej. Ponadto istotne jest traktowanie środowiska przyrodniczego jako układu systemowego z całym zbiorem jego elementów naturalnych, jak rzeźba terenu, woda, gleba, zieleń, powietrze i inne w różnym stopniu przekształconych przez człowieka, zahamowanie procesów degradacji środowiska, uczytelnienie walorów krajobrazowych i przyrodniczych podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy – dolin Wrześnicy i Małej Wrześnicy, lasów, stawów rybnych, łąk, obszarów rolnych oraz parków i cmentarzy, zapewnienie trwałości ekosystemów leśnych, łąkowych, torfowiskowych, bagiennych i wodnych. Ważna jest w tym obszarze również przebudowa istniejących drzewostanów zgodnie z siedliskiem, na bardziej różnorodne i odporne oraz zalesianie słabych gruntów rolnych, odtworzenie drożności i ciągłości dolin z ekosystemami zieleni, ochrona ilościowa i jakościowa zasobów wodnych, doprowadzenie do synchronizowania procesu ujmowania wód z procesami skutecznego oczyszczania. Obszar ekonomiczny obowiązującego Studium, który może determinować planowanie strategiczne, to wciąż aktualne i sformułowane w tym dokumencie, konieczne działania na rzecz rozwoju lokalnego rynku pracy i wspierania małych i średnich przedsiębiorstw, usług związanych z turystyką i promowanie obywatelskiej i społecznej aktywności mieszkańców oraz zatrzymanie na obszarze miasta osób i grup decydujących o rozwoju i pomyślności gospodarczej.

Czwarty i ostatni obszar społeczny stworzony w Studium, jako narracja dla planowania przestrzennego, który winien być uwzględniony w formułowaniu kierunków rozwoju gminy, wskazuje na ciągle aktualne możliwe konsekwencje zmian demograficznych, związanych ze zmianami struktury wieku, szczególnie w grupie wieku poprodukcyjnym – proces „starzenia” społeczeństwa wskazując na konieczność rozwoju budownictwa mieszkaniowego indywidualnego i komunalnego oraz dostosowanie programu budownictwa mieszkaniowego w wymiarze minimum do standardów zakładanych w projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. W Studium za program maksimum uznano dążenie do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych na poziomie standardów w Unii Europejskiej oraz rozwój usług bytowych podstawowych (społecznych i komunalnych) oraz usług kultury, gastronomii, hotelarstwa, zdrowia, opieki społecznej, turystyki, sportu, rekreacji i oświaty.

Trudno nie zauważyć, że tworzenie Strategii zbiega się z procesem opracowywania zmian do Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czarniejewo. W projekcie tereny działek letniskowych i rezydencjalnych zostały włączone do terenów mieszkaniowo-usługowych stref zurbanizowanych. Posiadają one mniejszą intensywność zabudowy, są sezonowo wykorzystywane (tzw. „drugie mieszkanie”) oraz w znacznie mniejszym stopniu obciążają budżet gminy, nie korzystając z części usług i z części infrastruktury. Większość działek letniskowych i rezydencjalnych zlokalizowano w północno-wschodniej, wschodniej i zachodniej części gminy – miejscowości: Graby, Rakowo, Pawłowo. Tereny położone w Żydowie wzdłuż drogi krajowej nr 15 są najbardziej atrakcyjnymi dla inwestowania terenami w gminie, stąd planowanie

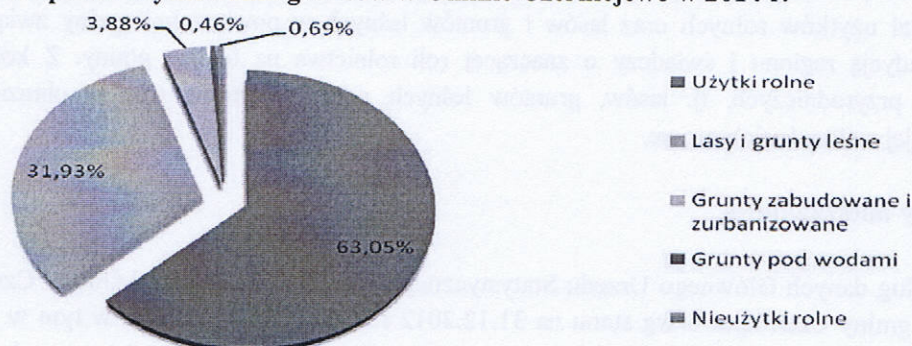
strategiczne a w konsekwencji planowanie przestrzenne w swoim projekcie dąży do polepszenia komunikacji (dostępności) tego obszaru.

Nie mniej raport o stanie gminy w obszarze planowania przestrzennego opiera się na obowiązującym dokumencie Studium a projekt zmian winien być w synergii z przyjętymi kierunkami rozwoju gminy do roku 2031.

2.3.2. Struktura użytkowania gruntów

Ogólna powierzchnia gruntów w gminie wynosi 111,91 km². W formie użytkowania dominują użytki rolne 70,56 km², które obejmują 63% powierzchni gminy. Na 1 mieszkańca gminy przypada 0,96 ha użytków rolnych (powiat gnieźnieński 0,66 ha, województwo wielkopolskie 0,56 ha) - wskazuje to na jej rolniczy charakter. W składzie użytków rolnych największy udział procentowy powierzchni zajmują grunty orne 61,91 km², obejmują centralną, wschodnią i południowo-wschodnią część gminy. Gmina Czarniejewo wyróżnia się wysoką lesistością terenu, lasy zajmują powierzchnię 35,73 km², co stanowi ok. 32% jej areалу. Niewielki udział w strukturze przestrzennej mają sady i pastwiska - 1,5%. Tereny atrakcyjne pod względem krajobrazowym i turystycznym zajmują zachodni pas gminy. Sposób użytkowania gruntów przedstawia poniższy wykres i tabela:

Wykres 1. Sposób użytkowania gruntów w Gminie Czarniejewo w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS i Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Tabela 5. Sposób użytkowania gruntów w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011			2012			2013			2014		
	Miasto	Gmina	Razem	Miasto	Gmina	Razem	Miasto	Gmina	Razem	Miasto	Gmina	Razem
Użytki rolne	849,65	6227,82	7077,47	848,54	6225,99	7074,53	847,28	6215,17	7062,45	847,10	6208,74	7055,84
Lasy i grunty leśne	49,26	3517,10	3566,36	49,26	3517,14	3566,40	49,36	3517,29	3566,66	49,56	3523,43	3572,99

Grunty zabudowane i zurbanizowane	92,29	326,73	419,02	93,33	328,62	421,95	94,48	339,10	433,58	94,62	339,47	434,09
Grunty pod wodami	25,40	26,34	51,74	25,4	26,35	51,75	25,40	26,34	51,75	25,4	26,34	51,75
Nieuzytki rolne	3,09	73,80	76,89	3,09	73,80	76,89	3,09	73,68	76,77	3,09	73,68	76,77
Razem	1019,69	10171,79	11491,48	1019,62	10171,9	11191,52	1019,61	10171,58	11191,21	1019,77	10171,66	11191,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS i Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

Do dalszego perspektywicznego rozwoju przestrzennego gminy potrzebna jest przestrzeń rozwojowa. Potencjalną przestrzenią rozwojową gminy jest niezurbanizowana przestrzeń rolnicza. Jednakże w kontekście ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, przedmiotem zainteresowania są przede wszystkim grunty orne niższych klas bonitacyjnych. Grunty orne i sady klasy V i VI zajmują powierzchnię 2% ogółu powierzchni gruntów ornych i sadów. Uwzględniając fakt, że ich układ przestrzenny nie zawsze odpowiada potrzebom kształtowania rozwoju gminy, zachodzi konieczność przejścia na cele rozwojowe także gruntów ornych wykazujących wyższą klasę bonitacyjną gleb. Wysoki udział użytków rolnych oraz lasów i gruntów leśnych w powierzchni gminy związany jest z rolniczą tradycją regionu i świadczy o znaczącej roli rolnictwa na terenie gminy. Z kolei udział kompleksów przyrodniczych, tj. lasów, gruntów leśnych odgrywa istotną rolę w obrazie gminy, wzbogacając jej walory krajobrazowe.

2.3.3. Zasoby mieszkaniowe

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo na obszarze gminy Czerniejewo wg stanu na 31.12.2012 r. było 2130 mieszkań, w tym w mieście - 842, natomiast wg stanu na 31.12.2013 r. mieszkań ogółem było 2138, w tym w mieście 843. Przeważająca większość to zasoby osób fizycznych. W zasobach tych na koniec 2012 r. było 98 mieszkań, stanowiących własność gminy, o łącznej powierzchni 4 266,44 m², natomiast na k. 2013 r. było 97 mieszkań (zasób gminny) o powierzchni 4.140,40 m². Dane dotyczące liczby mieszkań w gminie Czerniejewo w ostatnich latach wraz z powierzchnią łączną przedstawia poniższa tabela:

Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe gminy Czerniejewo w latach 2011-2015

Rodzaj zasobu	2011		2012		2013		2014		2015	
	liczba	Pow. (m ²)	liczba	Pow. (m ²)	liczba	Pow. (m ²)	liczba	Pow. (m ²)	liczba	Pow. (m ²)
Gminny zasób komunalny	98	4.266,44	98	4.266,44	97	4.140,40	94	4.013,03	94	4.009,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS i Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

W roku 2011 oddano do użytku 20 mieszkań, w tym 5 w mieście Czerniejewo, w roku 2012 oddano do użytku 22 mieszkania, w tym 7 w mieście, natomiast w roku 2013 oddano 15 mieszkań, w tym 2 w mieście.

K

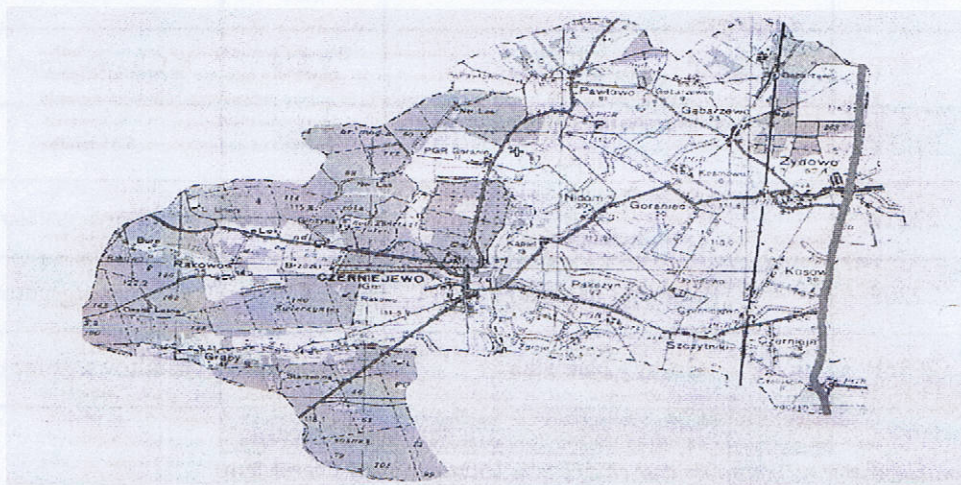
2.3.4. Infrastruktura techniczna

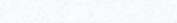

Układ drogowy i komunikacyjny

Przez obszar gminy przebiegają:

- a) **Droga krajowa** nr 15 Miłosław – Września – Gniezno – Trzemeszno, charakteryzująca się największym natężeniem ruchu pojazdów. Odcinek o długości 9,8 km przechodzi przez wschodnią część gminy - przez miejscowości: Czeluścin, Żydowo, Cielimowo. W bliskim sąsiedztwie (do 3 km) położone są ponadto: Szczytniki Czarniejewskie, Goraniec, Kosowo, Kosmowo, Gębarzewo.
- b) **11 dróg powiatowych:**
nr 2483P Czarniejewo – Wierzyce – Pobiedziska, nr 2152P Czarniejewo – Pawłowo – Gniezno, nr 2153P Nekla – Czarniejewo, nr 2159P Września – Czarniejewo, nr 2160P Czarniejewo – Żydowo – Niechanowo, nr 2211P Pawłowo – Łubowo, nr 2157P Nidom - Goraniec – Łubowo, nr 2158P Witkowo – Szczytniki Czarniejewskie – Czarniejewo , nr 2221P Szczytniki Czarniejewskie – Czeluścin, nr 2220P Pakszyn – Marzenin, nr 2936P Graby - Nekiłka.
- c) **drogi gminne:**
Pawłowo – droga powiatowa Czarniejewo – Gniezno, Pawłowo – Baranowo , Pawłowo – Gębarzewko – Gębarzewo, Pawłowo – Goraniec – Golimowo – Pakszyn, Gębarzewo – Żydowo, Czarniejewo – Rakowo – Wagowo, Rakowo – Lipki, Czarniejewo – Graby, drogi w miejscowości Żydowo, Szczytniki Czarniejewskie – Kosowo, Goraniec – Kosmowo – Gębarzewo – Gniezno, Pakszyn – Strzyżewo – Noskowo.

Rysunek 3. Ciągi komunikacyjne w Gminie Czarniejewo

- droga krajowa nr 15
- linia kolejowa
- drogi powiatowe

Źródło: strona internetowa www.geoportal.gov.pl

Drogi powiatowe nr 2483P, nr 2152P, nr 2153P, nr 2159P, nr 2160P promieniście zbiegają się w mieście tworząc w obszarze zabudowanym węzeł komunikacyjny. Przez obszar gminy przebiega ciąg o charakterze turystycznym, będący elementem tras „Szlaku Piastowskiego”. Przebiega on na terenie gminy drogami powiatowymi tras Nekla – Czarniejewo – Żydowo.

Sieć dróg gminnych (bez lokalnych miejskich) ma łącznie długość 78,28 km, w tym ok. 42,1 km dróg utwardzonych. Drogi wymagają bieżących remontów. Natomiast drogi powiatowe mają długość 54,73 km.

Na obszarze Gminy występuje 11 **dróg powiatowych** o łącznej długości 54,735 km służących zapewnieniu dostępu do dróg wojewódzkich i krajowych oraz najważniejszych ośrodków w powiecie.

Tabela 7. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Czarniejewo

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi (w km)	Rodzaj nawierzchni
1.	2483P	Czarniejewo - Wierzyce - Pobiedziska	6,106	asfaltowa
2.	2152P	Czarniejewo - Pawłowo - Gniezno	8,685	asfaltowa
3.	2153P	Nekla - Czarniejewo	4,617	asfaltowa
4.	2159P	Września - Czarniejewo	1,558	asfaltowa
5.	2160P	Czarniejewo - Żydowo - Niechanowo	8,766	asfaltowa
6.	2211P	Pawłowo – Łubowo	1,197	asfaltowa
7.	2157P	Nidom - Goranin - Łubowo	5,229	asfaltowa/gruntowa
8.	2158P	Witkowo - Szczytniki Czarniejewskie - Czarniejewo	6,995	asfaltowa
9.	2221P	Szczytniki Czarniejewskie - Czeluścín	3,370	asfaltowa/gruntowa
10.	2220P	Pakszyn - Marzenin	2,879	asfaltowa/gruntowa
11.	2936P	Graby - Nekiélka	5,333	asfaltowa/gruntowa
Razem			54,735	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Najniższą kategorię połączeń stanowią **drogi gminne**, które zaliczone są do klasy L - drogi lokalne. Drogi gminne to drogi przeznaczone także dla wszystkich użytkowników, służące miejscowym potrzebom. Na terenie gminy znajduje się 78,278 km dróg gminnych, których wykaz przedstawia poniższa tabela:

Tabela 8. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Czarniejewo

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość drogi (w km)	Rodzaj nawierzchni
1.	286001P	Granica gminy – Gębarzewo – droga gminna 286018P	1,420	asfaltowa/gruntowa
2.	286002P	Pawłowo - Pawłowo	0,356	asfaltowa
3.	286003P	Pawłowo – Pawłowo Kolonia	1,014	asfaltowa
4.	286004P	Pawłowo – droga powiatowa 2152P	1,190	gruntowa
5.	286005P	Pawłowo – Nidom	2,541	gruntowa
6.	286006P	Gębarzewo – dr. gminna 286018P	0,900	gruntowa
7.	286007P	Gębarzewo – Goraniec – Golimowo – Pakszyn	5,615	asfaltowa/gruntowa
8.	286008P	Żydowo – Kosowo	3,111	asfaltowa
9.	286009P	Pawłowo – Goraniec	3,245	asfaltowa
10.	286010P	Goranin – Czarniejewo	2,190	gruntowa
11.	286011P	Lipki – Rakowo	1,187	asfaltowa
12.	286012P	Kąpiel – Strzyżewo	3,346	asfaltowa/gruntowa
13.	286013P	Pakszyn – Pakszyn	0,900	asfaltowa
14.	286014P	Szczytniki Czarniejewskie – Pakszynek	1,596	asfaltowa
15.	286015P	Szczytniki Czarniejewskie – Czełuścin	1,470	asfaltowa
16.	286016P	Pawłowo – granica gminy	0,700	gruntowa
17.	286017P	Gębarzewo – Gębarzewko	2,184	asfaltowa
18.	286018P	Pawłowo – Gębarzewo – Żydowo	5,216	asfaltowa/gruntowa
19.	286019P	Pawłowo – Pawłowo	0,521	gruntowa
20.	286020P	od dr. gminnej 286005P – do dr. gminnej 286009P	0,600	gruntowa

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość drogi (w km)	Rodzaj nawierzchni
21.	286021P	od dr. gminnej 286009P – Kosmowo – do dr. powiatowej 2160P	2,910	gruntowa
22.	286022P	Nidom – Goraniec	1,148	gruntowa
23.	286023P	Żydowo – do dr. krajowej nr 15	1,634	asfaltowa
24.	286024P	Żydowo – Jelitowo	1,340	asfaltowa
25.	286025P	Żydowo – Potrymowo	0,795	gruntowa
26.	286026P	Goraniec od dr. powiatowej 2160P – Goraniec	1,176	asfaltowa
27.	286027P	Goraniec – Goraniec	0,294	asfaltowa
28.	286028P	Nidom – Golimowo – Szczytniki Czerniejewskie	4,282	gruntowa
29.	286029P	Kąpiel do dr. gminnej 286028P	1,350	gruntowa
30.	286030P	Pakszyn – do dr. gminnej 286029 P	1,450	gruntowa
31.	286031P	Szczytniki Czerniejewskie – Kosowo do dr. krajowej nr 15	2,497	asfaltowa
32.	286032P	Graby – Czerniejewo	3,293	asfaltowa/gruntowa
33.	286033P	Pakszyn od dr. 286012P – Pakszyn	0,637	asfaltowa
34.	286034P	Granica gminy – Pakszyn	1,327	asfaltowa
35.	286035P	Pakszynek – Pakszynek	1,817	asfaltowa
36.	286036P	Szczytniki Czerniejewskie – od dr. 286015P – Szczytniki Czerniejewskie	0,503	asfaltowa
37.	300225P	Gniezno – Gębarzewo – Goraniec	4,671	asfaltowa
38.	285022P	Leśniewo – Pawłowo	2,327	asfaltowa/gruntowa
39.	321032P	Granica gminy – Rakowo – Czerniejewo	5,525	asfaltowa/ gruntowa
Razem			78,278	

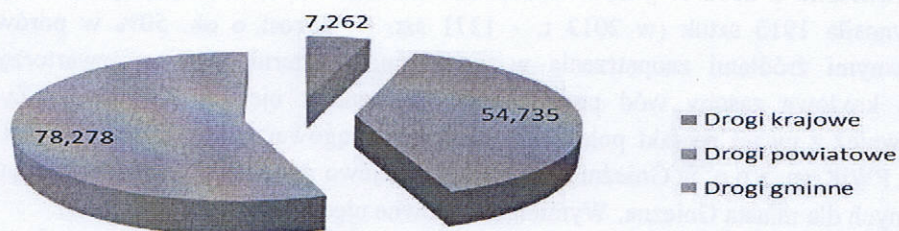
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

Tabela 9. Układ komunikacyjny Gminy Czarniejewo

Lp.	Rodzaj drogi	Długość ogółem (km)	w tym utwardzone (km)
1.	Drogi krajowe	7,262	7,262
2.	Drogi powiatowe	54,735	54,735
3.	Drogi gminne	78,278	57,700

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Wykres 2. Struktura dróg w Gminie Czarniejewo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Jak wynika z tabeli nr 7 (Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Czarniejewo) 16,811 km dróg powiatowych to drogi o rodzaju nawierzchni asfaltowo-gruntowej. Według danych z tabeli nr 8 (Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Czarniejewo) 26,742 km dróg gminnych stanowi drogi asfaltowo-gruntowe, natomiast 19,877 km dróg gminnych ma nawierzchnię gruntową.

Komunikacja kolejowa

W granicach gminy znajdują się 3 stacje: Czarniejewo, Żydowo i Gębarzewo, które aktualnie są wyłączone z sieci komunikacji kolejowej pasażerskiej.

Komunikacja autobusowa

Głównym środkiem komunikacji zbiorowej jest oferta usług przewozowych świadczona przez podmioty publiczne (PKS Sp. z o.o. w Gnieźnie - Spółka Skarbu Państwa) i prywatne, w postaci transportu autobusowego i minibusów. Najwięcej powiązań jest z Gnieznom. Inne kierunki połączeń to Poznań, Września, Środa Wlkp., Witkowo.

Komunikacja Lotnicza

Czarniejewo leży w strefie oddziaływania Portu Lotniczego Poznań Ławica – port lotniczy jest położony w odległości ok. 55 km od centrum gminy i dzięki temu mieszkańcy mają dostęp

do portów lotniczych całego świata. Unia Europejska zakłada, że "komfort inwestycyjny i turystyczny" mieści się w granicach do 60 km od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego.

Gospodarka wodno – ściekowa

Sieć wodociągowa

Świadczeniem usług wodno-kanalizacyjnych na terenie gminy Czarniejewo zajmuje się Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gnieźnie sp. z o.o. Wszystkie jednostki osadnicze gminy Czarniejewo są zwodociągowane. Zasoby wodne pokrywają pełne zapotrzebowanie użytkowników miasta i gminy. Długość sieci wraz z przyłączami na terenie gminy w 2014 r. wynosiła 141,4 km, w porównaniu z 2012 r. prawie dwukrotnie wzrosła. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wynosiła 1915 sztuk (w 2012 r. - 1271 szt. - wzrost o ok. 50% w porównaniu do 2014 r.). Głównymi źródłami zaopatrzenia w wodę gminy Czarniejewo są czwartorzędowe, trzeciorzędowe i kredowe zasoby wód podziemnych czerpane z ujęć w Kosmowie, Żydowie i Rakowie ale również z uwagi na fakt połączenia sieci wodociągowej gminy Czarniejewo z siecią zarządzaną przez PWiK sp. z o.o. w Gnieźnie, Gmina Czarniejewo ma dostęp do źródeł zaopatrzenia w wodę przypisanych dla miasta Gniezna. Wymienione główne ujęcia na terenie gminy, to:

1. Wodociąg Kosmowo – stacja i ujęcie w Kosmowie. Wydajność stacji $Q = 64 \text{ m}^3/\text{h}$. Stacja rozbudowana jest o pompownię i posiada 4 zbiorniki wyrównawcze po 100 m^3 każdy. Wodociąg obejmuje wsie: Goraniec, Golimowo, Pakszyn, Pakszynek, Zdroje, Nidom, Kąpiel, Goranin, Gębarzewko, Pawłowo, Huby Pawłowskie, Graby, Rakowo, Czarniejewo. W zasięgu wodociągu znajduje się obecnie 4500 osób.
2. Wodociąg Żydowo – stacja wodociągowa dwustopniowa o wydajności $Q = 75 \text{ m}^3/\text{h}$. Ujęcie posiada studnię awaryjną o $Q = 70 \text{ m}^3/\text{h}$, oraz trzy zbiorniki wyrównawcze po 100 m^3 każdy. Z ujęcia w Żydowie zaopatrywane są wsie: Żydowo, Kosowo, Szczytniki Czarniejewskie. W zasięgu wodociągu znajduje się 2413 osób.
3. Wodociąg Rakowo – stacja wodociągowa o wydajności $Q = 64 \text{ m}^3/\text{h}$. Stacja dla potrzeb zakładu.

Wodociągi znajdujące się na terenie gminy Czarniejewo, ze względu na połączenie z siecią wodociągową będącą w zarządzie PWiK w Gnieźnie, mają dostęp do ujęć wody leżących poza gminą Ponadto funkcjonują indywidualne ujęcia wody na terenie gminy we wsiach:

- Szczytniki Czarniejewskie – ujęcie o wydajności $Q = 32 \text{ m}^3/\text{h}$ zaopatruje w wodę Gospodarstwo Rolno-Hodowlane.
- Pakszyn - studnia nie jest wykorzystana. Gorzelnia włączona jest do sieci wodociągowej we wsi Pakszyn.
- Czełuscin – wieś i dawny PGR zaopatrywane są w wodę z ujęcia w Jarząbkowie gm. Niechanowo. Stare PGR-owskie ujęcie we wsi jest wyłączone.⁶

⁶ Opracowano na podstawie *Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla Miasta i Gminy Czarniejewo*

Tabela 10. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Czarniejewo w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Długość sieci wodociągowej (km)	76,6	77,1	128,1	141,4
Liczba stacji uzdatniania wody (technologia)	2	2	2	2
Liczba przyłączy prowadzących do budynków	1253	1271	1670	1915
Liczba ujęć wody (studnie wodociągowe)	3	3	3	3
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (dam ³)	215,7	204,9	191,4	233,0
Podmiot odpowiedzialny za zaopatrzenie w wodę	PWiK Gniezno	PWiK Gniezno	PWiK Gniezno	PWiK Gniezno

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Z danych uzyskanych w Urzędzie Miasta i Gminy Czarniejewo wynika, iż brak jest potrzeby modernizacji stacji uzdatniania wody i ujęć wody. Ich stan techniczny jest zadowalający, a wydajność ujęć wody wystarczająca dla zapewnienia zaopatrzenia w wodę dla potrzeb mieszkańców i przemysłu. Istnieje jednak konieczność modernizacji sieci wodociągowej w celu zwiększenia ciśnienia wody na niektórych obszarach gminy.

Ludność w procentach ogółu ludności korzystająca z instalacji wodociągowej: w 2012 r. - 92,7%, w 2013 r. 93,1% (w powiecie w 2013 r. - 95%). Pod względem udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej daje to gminie 6 miejsce w powiecie i 90 w województwie.

Ujęcia wód podziemnych stanowią dominującą formę zaopatrzenia w wodę ludności Miasta i Gminy Czarniejewo oraz na potrzeby przemysłu i gospodarstw rolnych (na potrzeby bytowe oraz dla chowu zwierząt). Jednak pomimo wydłużenia sieci wodociągowej oraz zwiększenia ilości przyłączy w badanym okresie, stopień zużycia wody systematycznie maleje, co może świadczyć o świadomości mieszkańców o gospodarności zużycia zasobu wody.

Stopień zagrożenia środowiska przyrodniczego gminy Czarniejewo najbardziej widoczny jest w hydrosferze. Zasoby wodne obszaru ubożeją na skutek użytkowania gospodarczego.

Zanieczyszczone wody powierzchniowe odgrywają istotną rolę w zasilaniu wód podziemnych, a istniejące warunki litologiczne stwarzają możliwości infiltracji skażeń z gleby, a pośrednio także z atmosfery w ich głąb. Zawodzi także infrastruktura techniczna – wodociągowanie następuje dużo szybciej niż budowa systemów kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków o odpowiedniej przepustowości. Oprócz tego istnieją liczne, nieszczelne szamba oraz nielegalne zrzuty nieczystości płynnych do rowów lub na powierzchnię. Wszystkie te czynniki sprawiają, że stosunki wodne na analizowanym obszarze uległy istotnym zmianom nie tylko ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

Teren gminy Czarniejewo nie został ujęty w Rozporządzeniu Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 2 grudnia 2003 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć. W związku z tym gminy nie obowiązuje wdrażanie programu działań, mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. Jednakże dla podniesienia poziomu jakości środowiska, gmina realizuje podstawowe zasady „programu”, takie jak:

- podnoszenie poziomu świadomości rolników i producentów rolnych w zakresie stosowania dobrych praktyk rolniczych, gospodarowania biomasą organiczną na polu i w zagrodzie, stosowania środków chemicznych i płynnych nawozów organicznych w polowej produkcji rolnej, ze szczególnym podkreśleniem wpływu i skutków tej działalności na jakość poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, głównie wodnego,
- poprawa rozwiązań w zakresie prawidłowego gromadzenia i stosowania nawozów organicznych, mineralnych i środków ochrony roślin z uwzględnieniem wymagań roślin uprawnych oraz zachowaniem optymalnych terminów agrotechnicznych,
- kontrola obiektów rolniczych pod względem zagrożenia środowiska w rejonie zagrody wiejskiej, obiektów hodowlanych, jak również terenów, na których stosowane są środki chemiczne oraz stałe i płynne nawozy organiczne,
- stałego monitorowania zasobności gleb w azot i inne składniki pokarmowe, zawartości składników zanieczyszczeń w wodach powierzchniowych, ze szczególnym uwzględnieniem azotanów, w wytypowanych punktach kontrolno-pomiarowych na terenie zlewni,
- wspomaganie rolników przez specjalistów w zakresie stosowania odpowiednich rozwiązań organizacyjnych i środków zaradczych.⁷

W Programie Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo dla przyjętych celów, tj.:

- zmniejszenia zużycia wody do celów komunalnych i przemysłowych,
- przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód podziemnych,
- poprawy zaopatrzenia mieszkańców w wodę

założono priorytetowe kierunki działań, tj.:

- wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą,
- kontrola eksploatacji indywidualnych ujęć wody – studni i likwidacja ujęć nieużytkowanych,
- rozpoznanie potrzeby ustanowienia stref ochrony pośredniej ujęć wody i ewentualne wdrożenie ograniczeń przewidzianych dla ochrony wód.⁸

Sieć kanalizacyjna

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Czarniejewo liczy 33,6 km oraz 887 sztuk przyłączy. Dodatkowo funkcjonuje pomiędzy gminą Czarniejewo a Gniezmem kolektor przesyłowy o długości 7,83 km odprowadzający ścieki z m. Żydowo do oczyszczalni ścieków w Gnieźnie. Należy podkreślić, że miasto Czarniejewo jest bardziej skanalizowane niż tereny wiejskie gminy. Na koniec 2015 r. na terenach wiejskich z sieci kanalizacyjnej korzystało około 45% mieszkańców (wg danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo), natomiast w samym Czarniejewie blisko 100% mieszkańców. Ludność – w procentach ogółu ludności - korzystająca z instalacji kanalizacyjnej: w 2013 r. - 65,5%, w 2014 r. 74,1% (w powiecie w 2014 r. – 75,9%). Daje to gminie 4 miejsce w powiecie i 45 w województwie. Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2014 r. - 5 418 (w powiecie 110 052).

Ścieki sanitarne z gospodarstw indywidualnych oraz zakładów w większości gromadzące są w zbiornikach bezodpływowych i utylizowane indywidualnie. Urządzenia te częściowo pozwalają zachować czystość wód powierzchniowych jak i gruntowych. W zakresie oczyszczania ścieków na terenie miasta Czarniejewo obsługuje jedna oczyszczalnia ścieków o przepustowości

⁷ Opracowano na podstawie *Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo*

⁸ Opracowano na podstawie *Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo*

Qdśr = 500m³/d, (z możliwością rozbudowy). Zakład Karny w Gębarzewie odprowadza ścieki kanalizacją sanitarną do oczyszczalni ścieków w Gnieźnie.

Tabela 11. Stan infrastruktury ściekowej na terenie gminy Czerniejewo w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Długość sieci kanalizacyjnej (km)	30,5	30,5	31,7	33,6
Długość przyłączy prowadzących do budynków	11,56	11,56	11,65	11,78
Liczba podłączonych gospodarstw domowych	963	983	983	1002
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych (wg GUS)	963	1 022	880	887
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam ³) - 1 dam ³ = 1000 m ³	b.d.	160	163	174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

Według danych z Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo na koniec 2015 r. gromadzenie nieczystości ciekłych odbywało się w 525 zbiornikach bezodpływowych oraz w 45 oczyszczalniach przydomowych.

Głównymi celami przyjętymi w zakresie ochrony środowiska wodnego w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czerniejewo są:

- przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i podziemnych,
- ograniczenie odpływu zanieczyszczeń ze źródeł liniowych,
- wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie ograniczania ilości odprowadzanych ścieków oraz ich oczyszczania.

Wylimowanie zrzutów nieoczyszczonych lub niewystarczająco oczyszczonych ścieków (komunalnych i przemysłowych) do wód otwartych i gruntu, poprzez:

- budowę oczyszczalni ścieków;
- realizację sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami i rurociągami tłocznymi oraz egzekwowanie przyłączania się do realizowanych i istniejących sieci kanalizacyjnych;
- wprowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i systemu kontroli ich opróżniania;
- realizację zbiorników retencyjnych dla gnojówki lub gnojowicy, zapewniających ich przetrzymanie na 4 miesiące;
- realizację płyt pod obornik posiadających instalację odprowadzającą wyciek do szczelnych zbiorników.⁹

W związku z tym, że sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to gmina Czerniejewo systematycznie i w miarę zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Podłączenie do sieci wodociągowej gmina stara się zapewnić nowym gospodarstwom domowym. W przypadku gdzie nie ma możliwości podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, nieczystości płynne gromadzone

⁹ Opracowano na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czerniejewo

są w szczelnych zbiornikach bezodpływowych oraz coraz częściej budowanych przydomowych oczyszczalni ścieków. Natomiast rozbudowa sieci kanalizacyjnej następuje w pierwszej kolejności na obszarze gminy o większych skupiskach mieszkańców, gdzie rozbudowa ta jest uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W przypadku terenów, gdzie podłączenie do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne, instalowane są głównie bezodpływowe zbiorniki. Tym samym należy zakładać, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej. Z kolei w przypadku terenów inwestycyjnych konieczne będzie wcześniejsze uzbrojenie tych terenów w infrastrukturę wodno-ściekową, co zachęci potencjalnych inwestorów do inwestowania na tym terenie. Począwszy od 2016 roku Gmina Czarniejewo posiada opracowaną „Koncepcję gospodarki ściekowej na terenie gminy Czarniejewo na lata 2016-2025”. Koncepcja ta wskazuje na dwa warianty rozwoju sieci kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków w obszarach dotąd nieskanalizowanych. Pierwszy wariant wskazuje na budowę dwóch dodatkowych oczyszczalni ścieków w Pawłowie i Czeluścinie z wykorzystaniem istniejącej oczyszczalni ścieków w Czarniejewie i istniejącego kolektora ściekowego odprowadzającego ścieki do oczyszczalni w Gnieźnie. Drugi wariant zakłada, że na terenie Gminy Czarniejewo funkcjonowało będzie sześć oczyszczalni ścieków: w Rakowie, Pawłowie, Gębarzewie, Czeluścinie i Pakszynku oraz istniejąca oczyszczalnia ścieków w m. Czarniejewo a ścieki z miejscowości Żydowo włączone zostaną do istniejącego kolektora przesyłowego Żydowo - Gniezno odprowadzającego ścieki do oczyszczalni w m. Gniezno. Autorzy koncepcji twierdzą, że przy wyborze systemu kanalizacyjnego należy wziąć pod uwagę warunki miejscowe, a przede wszystkim warunki gruntowo-wodne oraz istnienie i możliwość wykorzystania odbiornika ścieków oczyszczonych.

Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Czarniejewo od 1 lipca 2013 r. funkcjonuje nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, wynikający z nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Gmina Czarniejewo podjęła w terminie wszystkie wymagane przepisami prawa uchwały oraz przejęła wszystkie obowiązki z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi.

W 2014 r. odbiorem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych zlokalizowanych na terenie gminy zajmowała się prywatna firma, wybrana w trybie przetargowym. Na terenie Gminy nie było możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2012-2017 Gmina Czarniejewo została ujęta w rejonie VII. Do czasu uruchomienia Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Lulkowie odpady trafiały do wielu instalacji zastępczych, tj. m.in. Zakładu Gospodarki Odpadami w Lulkowie, Sortowni Odpadów Komunalnych w Bieganowie, Gminnego Składowiska Odpadów w Bardzie, a także Sortowni w Pławcach.

Z dniem 3 czerwca 2015 r. Zakład Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie uzyskał status Regionalnej Instalacji Zagospodarowania Odpadów Komunalnych. Obsługuje on 14 gmin powiatu gnieźnieńskiego i wrzesińskiego (Region VII). Obecnie do zakresu działalności tego zakładu należy:

- odbiór odpadów komunalnych,
- segregacja odpadów,
- biostabilizacja frakcji podsitowej w zamkniętych bioreaktorach i selektywne zbieranie frakcji zielonej na otwartej przyźmie kompostowej,

- demontaż odpadów wielkogabarytowych,
- magazynowanie wysegregowanych odpadów surowcowych, problemowych oraz komponentów do produkcji paliwa zastępczego.

Uzyskanie statusu regionalnej instalacji, umożliwi zagospodarowanie odpadów zgodnie z zawartym porozumieniem międzygminnym. Wobec powyższego odpady pochodzące z terenów gmin związanych porozumieniem trafiają obecnie do ww. zakładu.

Instalacją zastępczą dla Regionu VII w przypadku, gdy znajdująca się w nim instalacja ulegnie awarii lub nie będzie mogła przyjmować odpadów z innych przyczyn, będzie instalacja regionalna z Regionu II, a więc istniejąca:

- kompostownia przyzmoła należąca do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Poznaniu, ul. Marcinkowskiego 11, zlokalizowana w gm. Suchy Las.,
- składowisko odpadów innych niż niebezpiecznych i obojętnych m. Poznania, gm. Suchy Las,
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Chładowie,
- oraz planowana instalacja termicznego przekształcania frakcji reszkowej zmieszanych odpadów komunalnych (ITPOK) w Poznaniu.

Na terenie gminy Czarniejewo w latach 2013-2014 nie zrealizowano żadnych zadań inwestycyjnych związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi. Gmina Czarniejewo działając na podstawie Porozumienia międzygminnego brała udział w projekcie współfinansowanym z Funduszy Europejskich. Projekt ten obejmował budowę Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie wraz ze stacją przeładunkową w Bardzie. Przygotowanie i realizacja zadania została powierzona Miastu Gniezno, a Zakład został uruchomiony w czerwcu 2015 r.

Według sprawozdań dot. recyklingu w latach 2012-2014 osiągnięto założone wskaźniki recyklingu w poszczególnych obszarach.

Głównym zadaniem dla Gminy na lata następne jest uświadamianie mieszkańców gminy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz racjonalnego sortowania odpadów komunalnych w celu osiągnięcia przez Unię Europejską poziomów odzysku i recyklingu odpadów.

Zaopatrzenie w gaz

Sieć gazownicza w gminie jest własnością Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o., która to spółka zajmuje się również eksploatacją i dystrybucją gazu poprzez Oddział w Poznaniu – Rejon Dystrybucji Gazu w Gnieźnie. Odbiorcy w gminie Czarniejewo są zasilani gazem ziemnym.

Ludność - w procentach ogółu ludności - korzystająca z instalacji gazowej: w 2013 r. - 2,7%, w 2014 r. - 3,9% (w powiecie w 2014 r. - 49,3%). Daje to gminie 7. miejsce w powiecie i 138 w województwie. Według danych Polskiej Spółki Gazowniczej sp. z o.o. Gmina Czarniejewo jest zgazyfikowana w 3,02%.

Tylko do kilku miejscowości na terenie gminy doprowadzona jest gazowa sieć dystrybucyjna:

- Czarniejewo (miasta) - strefa dystrybucji - Nekla,
- Głożyna (leśniczówka) - strefa dystrybucji - Nekla,
- Lipki (część miejscowości) - strefa dystrybucji - Nekla,
- Rakowo (osada leśna i wieś) - strefa dystrybucji - Nekla,
- Żydowo (wieś) - strefa dystrybucji - Witkowo.

Długość sieci gazowej na k. 2014 r. wynosiła odpowiednio:

- Miejscowość: Czerniejewo – 13 955 m,
  - Czerniejewo – obszar wiejski - 20 460 m., co daje łącznie 34,41 km sieci gazowej.
- Warto zaznaczyć, że w latach 2007-2013 powstało ok. 28 km instalacji.

Tabela 12. Stan infrastruktury gazowej na terenie gminy Czerniejewo w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Długość sieci gazowej (m) łącznie, w tym:	17 076	24 548	34 415	34 415
miasto	12 759	13 955	13 955	13 955
obszar wiejski	4 317	10 593	20 460	20 460
Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych (szt.)	34	56	70	125
Odbiorcy gazu (gosp.)	36	46	61	86
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (gosp.)	20	32	38	54
Odbiorcy gazu w miastach (gosp.)	35	42	53	54
Zużycie gazu (w tys. m ³)	316,3	176,1	186,6	345,5
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań (w tys. m ³)	31	51,5	81,3	310,1
Ludność korzystająca z sieci gazowej (osoba)	121	155	195	282

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Baza Danych Lokalnych

Analizując dane z powyższej tabeli zauważyć można blisko 370% wzrost długości sieci gazowej na obszarach wiejskich porównując 2014 do 2011 r., co daje 16 143 m., oraz ok. 10% wzrostu długości sieci gazowej w mieście porównując rok 2014 do 2011 (w m - 1196). Natomiast zużycie gazu spadło o blisko 40% porównując dane z 2013 i 2011 r., po czym w 2014 r. wróciło do poziomu zużycia z 2011 r., jednak mimo tego zużycie gazu rośnie wśród odbiorców domowych przy spadku zużycia w sektorze usług i przemyśle. Ten wzrost zużycia wynika przede wszystkim ze wzrostu liczby odbiorców korzystających z gazu ziemnego. Z obserwacji procesów inwestycyjnych w obszarze infrastruktury ciepłowniczej oraz danych dotyczących szacunkowego zapotrzebowania na ciepło można wyciągnąć wniosek, że indywidualni odbiorcy gazu rezygnują często z tego ekologicznego sposobu ogrzewania lub korzystają równocześnie z alternatywnych kotłowni węglowych. Brak chęci przyłączenia wynika głównie z konieczności poniesienia dodatkowych kosztów przyłączenia oraz przeróbki systemu ogrzewania. Część mieszkańców gminy rezygnuje z ogrzewania gazowego z powodu wysokich – ich zdaniem kosztów tego typu ogrzewania. W ich przypadku zaopatrzenie w ciepło pokrywane jest przeważnie poprzez paleniska piecowe lub - w nowszych budynkach lokalne instalacje centralnego ogrzewania. Głównym paliwem dla tych odbiorców jest węgiel i jego pochodne (miał, koks, brykiet, ekogroszek).

Nie mniej przewiduje się w dłuższym okresie równomierny wzrost zapotrzebowania na gaz w kolejnych latach i dysponuje się dużymi rezerwami na pokrycie wzrostu tego zapotrzebowania.

Telekomunikacja

Na terenie Gminy Czarniejewo znajduje się pięć stacji bazowych sieci telefonii komórkowej, z czego trzy znajdują się w Czarniejewie, natomiast dwie w Pawłowie. Istniejąca infrastruktura zapewnia mieszkańcom gminy pełen dostęp do usług telekomunikacyjnych.

2.4. GOSPODARKA

2.4.1. Rolnictwo

Uwarunkowania glebowe

Użytki rolne gminy Czarniejewo reprezentowane są przez następujące typy gleb: gleby pseudobielicowe, gleby brunatne właściwe, gleby wylugowane i kwaśne, gleby piaskowe różnych typów genetycznych (bielicowe, brunatne kwaśne), czarne ziemie, gleby mułowo-torfowe, gleby torfowe i murszowo-torfowe, gleby murszowo-mineralne. Przydatność rolniczą gleb określają kompleksy, będące typami siedliskowymi rolniczej powierzchni produkcyjnej, z którymi związany jest odpowiedni dobór uprawianych roślin. Charakterystykę kompleksów przyjęto ze względu na siedliska związane z uprawą zbóż ozimych uznanych za najbardziej właściwe rośliny wskaźnikowe.

Na obszarze gminy Czarniejewo występują w przewadze gleby bielicowe, brunatne oraz czarne ziemie kompleksów: żytniego bardzo dobrego – 32,6% powierzchni gruntów ornych, pszennego dobrego – 15,7% powierzchni gruntów ornych, wytworzone z piasków gliniastych. Gleby te koncentrują się w rejonie wsi Czeluścin, Żydowo, Pakszyn, Golimowo, Szczytniki Czarniejewskie, Kąpiel, Nidom, Kosmowo oraz miasta Czarniejewo. Kompleksy pszenne dobre i pszenno-żytnie są potencjalnymi terenami upraw sadowniczo-warzywniczych. Gleby brunatne wylugowane, bielicowe właściwe kompleksów żytnio-ziemniaczanych słabych (18,4% pow. gruntów ornych) i bardzo słabych (10,1% pow. gruntów ornych) występują w północnej, północno-wschodniej oraz zachodniej części gminy. Obejmują one tę część równiny sandrowej, gdzie od powierzchni lub w płytkim podłożu zalegają piaski luźne. W rejonie wsi Graby, Rakowo, Gębarzewko występują większe powierzchnie kompleksu zbożowo-pastewnego słabego. Tworzą go gleby nadmiernie uwilgotnione – murszowe oraz czarne ziemie zdegradowane. Część z nich nadaje się do zamiany na użytki zielone. Stosunkowo mało, bo zaledwie 8% udziału w powierzchni gminy zaznacza się w obecności gleb klasy IIIb. Są to gleby orne średnio dobre, zbliżone właściwościami do gleb klasy IIIa, ale w większym stopniu zaznaczają się ich gorsze właściwości fizyczne i chemiczne, a często i gorsze warunki hydrograficzne. Zalicza się do nich gleby brunatne, płowe i opadowo-glejowe, czarne ziemie, rędziny, niewymagające melioracji (lub zmeliorowane) gleby orne torfowo-murszowe i torfowe. Gruntów najlepszej klasy tj. I brak na obszarze omawianej gminy, natomiast klasa II reprezentowana jest przez 5% gruntów ornych.

Użytki zielone występujące w dolinach rzecznych (Wrześnicy, Małej Wrześnicy zwanej również Wrześnianką) oraz w obniżeniach terenu zajmują 5,3% powierzchni gminy i są to głównie użytki zielone średniej klasy, zmeliorowane. W sąsiedztwie dolin Wrześnicy i Wrześnianki występują

gleby bielcowe właściwe kompleksu żytniego dobrego klasy IVa i IVb. Wraz z kompleksami pszczeniowymi są to tereny intensywnych upraw rolnych.

Czerniejewo otoczone jest od zachodu i południa dużym kompleksem leśnym. Na jego terenie mamy kilka cennych rezerwatów: „Modrzew Polski w Noskowie” (pow. ok. 1 ha), „Wiązy w Nowym Lesie” (ok. 1,5 ha). W sąsiedztwie „Wiązów” leży rezerwat „Bielawy”, który chroni las dębowo-grabowy. Również nie brak tu ciekawych i rzadkich roślin (np. tojeść bulwiasta i czyściec leśny).¹⁰

Gospodarstwa rolne

Podstawowym źródłem utrzymania ludności mieszkającej na terenie gminy jest rolnictwo, które gospodaruje na areale 7055,8 ha użytków rolnych. W gospodarce rolnej dominuje sektor prywatny zajmując areał 3930 ha tj. 55,70% ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie. Wg stanu na 31.12.2014 r. na terenie gminy funkcjonowało 524 gospodarstw, z tego 52% - 271 gospodarstw rolnych reprezentuje siedliska o areale do 5,0 ha. Wymieniona wyżej grupa gospodarstw jest potencjalnym twórcą przechodzenia na pozarolnicze źródła utrzymania. Natomiast grupa gospodarstw powyżej 10 ha - 135 siedlisk tj. 25% gospodarstw użytkuje areał 2960 ha, co odpowiada 40% powierzchni użytków rolnych w gminie. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi ok. 13 ha. Poniżej w tabeli przedstawiono na przestrzeni 4 analizowanych lat liczbę gospodarstw rolnych wg powierzchni oraz ich udział w % (dot. 2014 r.).

Tabela 13. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Czerniejewo w latach 2011-2014

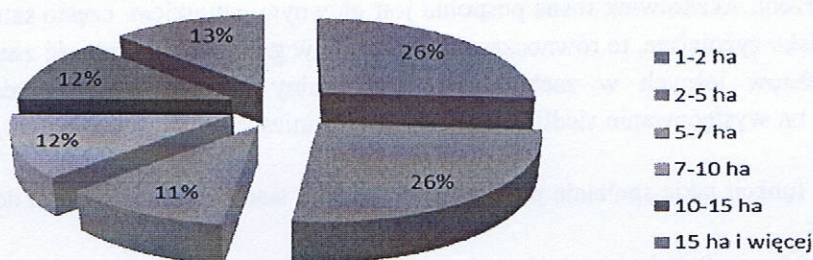
Powierzchnia gospodarstwa	Liczba gospodarstw (w szt.)				Udział (%) dot. 2014 r.
	2011	2012	2013	2014	
1-2 ha	102	110	122	137	26
2-5 ha	123	128	128	134	26
5-7 ha	43	48	51	57	11
7-10 ha	59	62	64	61	12
10-15 ha	66	64	62	64	12
15 ha i więcej	81	78	76	71	13
Razem	474	490	503	524	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

¹⁰ Opracowano na podstawie Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czerniejewo na lata 2011 - 2014 z perspektywą na lata 2015 - 2018

Jak wynika z przedstawionych danych, porównując rok 2014 do 2011 nastąpił wzrost liczby gospodarstw rolnych łącznie o 50, co stanowi ok. 11% przyrostu. Najwięcej przybyło gospodarstw o powierzchni 1-2 ha (35 gospodarstw), natomiast zlikwidowano w tym czasie uległo likwidacji 10 gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej.

Wykres 3. Struktura procentowa gospodarstw rolnych w Gminie Czarniejewo w roku 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Według danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo na koniec 2014 r. w hodowli przeważała trzoda chlewna, natomiast wśród upraw roślin i zasiewów zbóż - pszenica ozima i żyto.

Agroturystyka

Ważnym elementem rozwoju rolnictwa jest rozwijająca się w ostatnich latach agroturystyka. Noclegi w Czarniejewie i okolicach to propozycje samego noclegu jak i noclegu z wyżywieniem. Czarniejewo i okolice (Pawłowo) oferują ciekawe noclegi. Nie mniej ta gałąź turystyki pomimo dużych obszarów leśnych jest słabo rozwinięta.

2.4.2. Leśnictwo

Czarniejewo jest najbardziej zalesioną gminą powiatu gnieźnieńskiego. Kompleksy leśne zajmują powierzchnię ponad 3 580 ha (w tym lasy publiczne 3455 ha), co stanowi ponad 31,1% powierzchni gminy i jest to wskaźnik zdecydowanie wyższy od lesistości powiatu gnieźnieńskiego - 14,5%, oraz wyższy od województwa wielkopolskiego, który wynosi 25,7% i Polski - 29,4%). Grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia na terenie gminy stanowią 0,32 ha. Lasy Czarniejewskie, choć od wieków są użytkowane gospodarczo, to stanowią najlepiej zachowane lasy w Wielkopolsce. Potencjalną roślinność naturalną na terenie środkowej Wielkopolski stanowią w zasadzie wyłącznie zbiorowiska leśne. Wydzielone zespoły na terenie gminy Czarniejewo to:

- lęg jesionowo-olszowy,
- grąd środkowo-europejski – w postaci ubogiej i żyznej,
- bór mieszany sosnowo-dębowy.

Dla ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych na terenie Lasów Czarniejewskich utworzono 3 leśne rezerваты przyrody: „Modrzew Polski” w Noskowie, „Wiązy” w Nowym Lesie

i „Bielawy” na Wysoczyźnie Gnieźnieńskiej (zajmujące łącznie blisko 28 ha), chroniący las dębowo-grabowy oraz oznaczono drzewa pomnikowe (tj. 123 dęby). Ponad połowę powierzchni lasów stanowią tereny masowego wypoczynku. Przebiegają przez nie szlaki turystyczne oraz ścieżki rowerowe. Wspaniałe miejsce wypoczynku stanowi również 13-hektarowy park przypałacowy.

Rezerwat „Bielawy”

Lasy Czarniejewskie charakteryzują się dużym zróżnicowaniem struktury i wartości przyrodniczych w przestrzeni. Aczkolwiek sosna pospolita jest głównym gatunkiem, często sztucznie wprowadzonym na siedlisko żyzniejsze, to równocześnie występuje w gminie różnorodność zespołów leśnych. Część kompleksów leśnych w zachodniej części gminy posiada małą przydatność dla rekreacji ze względu na występowanie siedlisk wilgotnych (las mieszany wilgotny, las wilgotny, bór mieszany wilgotny).

W zależności od funkcji jakie spełniają przyjmuje się podział lasów na dwie grupy i dotyczy to lasów czarniejewskich:

- grupa I – „Lasy ochronne”, które pełnią funkcje ogólnospołeczne, szczególnie glebochronne, wodochronne, rekreacyjno-zdrowotne, przyrodniczo-naukowe. Produkcja surowca drzewnego w tych lasach powinna być skorelowana z przewodnią funkcją, do jakiej są one przeznaczone bądź trwale, bądź w określonym czasie;
- grupa II – lasy gospodarcze, których głównym celem jest produkcja surowca drzewnego.

Obszary leśne gminy stanowią miejsca występowania cennej fauny, zwłaszcza wilgotnych lasów liściastych i grądów. Gmina Czarniejewo położona jest w zasięgu pięciu obwodów łowieckich sięgających poza obszar gminy (zwierzęta łowne występujące na tym terenie to sarny, zające, jelenie, dziki, lisy, bażanty, kuropatwy).¹¹

Zieleń urządzona pełni ważną rolę w systemie ekologicznym gminy. **Zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, przydrożne**, spełniają formę migracyjnych korytarzy środowiskowych. Stanowią urozmaicenie gminy, podnoszą walory krajobrazowo-estetyczne oraz pełnią funkcję zabezpieczającą przed procesami erozyjnymi głównie na terenach użytkowanych rolniczo oraz poprawiają warunki sanitarno-epidemiologiczne.

W krajobrazie rolniczym rolę ostożową pełnią zachowane parki wiejskie oraz stare zadrzewione cmentarze. Na terenie gminy wyróżniono sześć **parków wiejskich** zlokalizowanych w miejscowościach: Żydowo, Goranin, Czarniejewo, Szczytniki Czarniejewskie, Czeluścin, Kosmowo.¹²

2.4.3. Podmioty gospodarcze

Czarniejewo stanowi atrakcyjne miejsce dla rozwoju działalności gospodarczej. Na terenie gminy Czarniejewo w systemie REGON było zarejestrowanych na dzień 31.12.2014 r. 628 podmiotów gospodarczych. Wśród 628 podmiotów gospodarczych 258 to podmioty zarejestrowane na terenie miasta, a 370 poza miastem, natomiast ze względu na sektory własności - 37 podmiotów

¹¹ Opracowano na podstawie *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego dla Miasta i Gminy Czarniejewo*

¹² Opracowano na podstawie *Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015 - 2018*

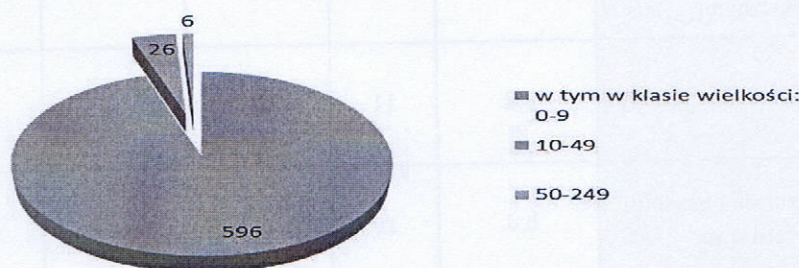
stanowi sektor publiczny (co stanowi 6%), natomiast 591 - sektor prywatny (co stanowi 94%). Najwięcej jest tzw. mikroprzedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników - 596, co stanowi blisko 95% wszystkich podmiotów. Na terenie gminy funkcjonują 32 spółki, 5 spółdzielni, 1 fundacja, 18 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 470 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, posiadających znaczny potencjał gospodarczy. W latach 2011-2014 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest na niezmiennym poziomie. Strukturę tych jednostek przedstawia wykres 4 i tabela nr 14.

Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2014 r.

Wyszczególnienie	Ilość podmiotów
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	628
w tym w klasie wielkości: 0-9	596
10-49	26
50-249	6
250-999	0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	470

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych – GUS

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS

Tabela 15. Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym, prowadzących działalność gospodarczą wg branż w latach 2011-2014 na terenie gminy Czarniejewo

L.p.	Sektor PKD 2007	Liczba podmiotów gospodarczych - sektor prywatny				Udział (w %) dot. 2014 r.
		2011	2012	2013	2014	
1	Sekcja A - Rolnictwo, Leśnictwo, Łowiectwo, Rybactwo	b.d.	32	33	28	6
2	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	b.d.	45	40	42	9

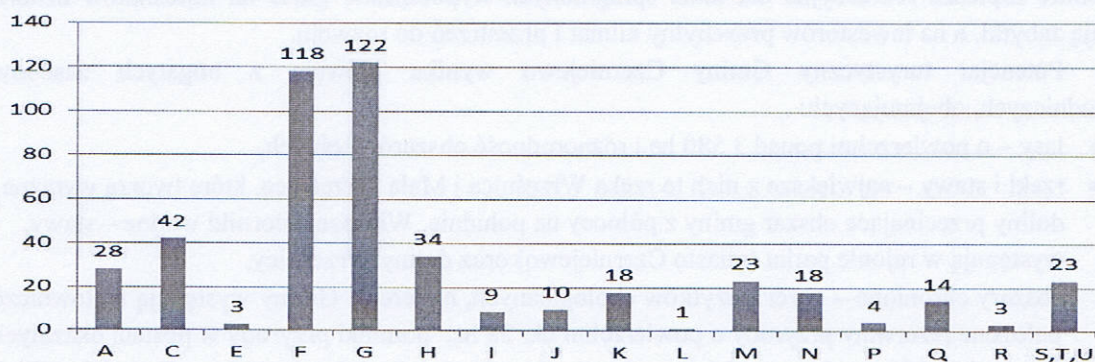
L.p.	Sektor PKD 2007	Liczba podmiotów gospodarczych - sektor prywatny				Udział (w %) dot. 2014 r.
		2011	2012	2013	2014	
3	Sekcja E - Dostawa wody, gospodarowanie ciekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	b.d.	2	2	3	0,5
4	Sekcja F - Budownictwo	b.d.	117	126	118	25
5	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych	b.d.	127	121	122	26
6	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	b.d.	35	36	34	7
7	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	b.d.	12	10	9	2
8	Sekcja J - Informacja i komunikacja	b.d.	11	9	10	2
9	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	b.d.	19	20	18	4
10	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	b.d.	1	1	1	0,2
11	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	b.d.	18	21	23	5
12	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	b.d.	16	17	18	4
13	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa	b.d.	0	0	0	0
14	Sekcja P - Edukacja	b.d.	2	4	4	0,8

L.p.	Sektor PKD 2007	Liczba podmiotów gospodarczych - sektor prywatny				Udział (w %) dot. 2014 r.
		2011	2012	2013	2014	
15	Sekcja Q - Opieka zdrowotna	b.d.	17	16	14	3
16	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	b.d.	2	3	3	0,5
17	Sekcja S, T U - Pozostała działalność usługowa	b.d.	16	19	23	5
Razem		471	478	472	470	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS

Wykres 5. Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym, prowadzących działalność gospodarczą wg branż w roku 2014 na terenie Gminy Czarniejewo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS

Zgodnie z powyższą tabelą i wykresem prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie gminy Czarniejewo koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie pojazdów samochodowych (ok. 26% wszystkich podmiotów gospodarczych), na budownictwie (ok. 25%) oraz na przetwórstwie przemysłowym (ok. 9%). Najmniej zarejestrowanych podmiotów reprezentuje branżę związaną z obsługą rynku nieruchomości, a także z działalnością związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Na terenie gminy na południe od miejscowości Czarniejewo powstała Strefa Aktywizacji Gospodarczej, obejmująca 9 działek o łącznej powierzchni 90 812 m², mająca na celu stworzenie dogodnych warunków dla inwestorów oraz nowe miejsca pracy dla lokalnej społeczności. Jest to pierwsza strefa gospodarcza na terenie Powiatu Gnieźnieńskiego. Gmina Czarniejewo przygotowywała się do jej utworzenia od 2001 r. W swojej infrastrukturze posiada:

- drogę i chodniki,
- sieć wodno-kanalizacyjną,
- sieć telekomunikacyjną,

- sieć gazową - GZ-50,
- oświetlenie uliczne,
- przyłącza elektroenergetyczne.

Na terenie gminy działa kilka firm rzemieślniczych przetwórstwa rolno-spożywczego (wyrób wędlin, piekarnictwo, ciastkarstwo). Produkowany jest tutaj wyrób mający cechy wyrobu regionalnego tzw. kielbasa czarniejewska. W ostatnich latach rozwijają się usługi turystyczne. Dobrze rozwinięta jest sieć sklepów z branży spożywczej, odzieżowej, zaopatrzenia rolnictwa. Natomiast nie ma sklepów branży przemysłowej i punktów usług dla ludności (np. szewc, szklarz, pralnia).

2.4.4. Turystyka i zagospodarowanie turystyczne

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego.

Gmina Czarniejewo to malowniczo położona gmina w województwie wielkopolskim. Gmina Czarniejewo stanowi bazę rekreacyjną o charakterze przede wszystkim kulturowym dla mieszkańców m. Gniezna i Poznania. Miejsce pełne zieleni i interesujących zakątków, gdzie przyroda naturalnie wtapia się w krajobraz okolicy, a tradycja współgra z nowoczesnością. Okoliczne lasy i wody tworzą znakomite zaplecze rekreacyjne dla ludzi spragnionych wypoczynku, gdzie na miłośników historii czekają zabytki, a na inwestorów przychylny klimat i przestrzeń do rozwoju.

Potencjał turystyczny Gminy Czarniejewo wynika głównie z bogatych zasobów przyrodniczych, obejmujących:

- lasy – o powierzchni ponad 3 580 ha i różnorodność obszarów leśnych,
- rzeki i stawy – największe z nich to rzeka Wrześnica i Mała Wrześnica, które tworzą wyraźne doliny przecinające obszar gminy z północy na południe. Większe zbiorniki wodne – stawy, występują w rejonie parku (miasto Czarniejewo) oraz doliny Wrześnicy,
- obszary chronione – oprócz użytków ekologicznych, na terenie Gminy występują malowniczo położone rezerваты przyrody o powierzchni ok. 28 ha, pomniki przyrody w postaci okazałych szpalerów dębowych oraz dębów, obszar chronionego krajobrazu Lasów Czarniejewskich - terenu o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Goranin”, korytarze ekologiczne (Dolina Wrześnicy oraz Dolina Małej Wrześnicy), Wielkopolska Dolina Kopalna, obszar Natura 2000 - Grądy Czarniejewskie,
- ciekawa rzeźba terenu – zielona płaszczyna pól i łąk oraz kępy drzew.

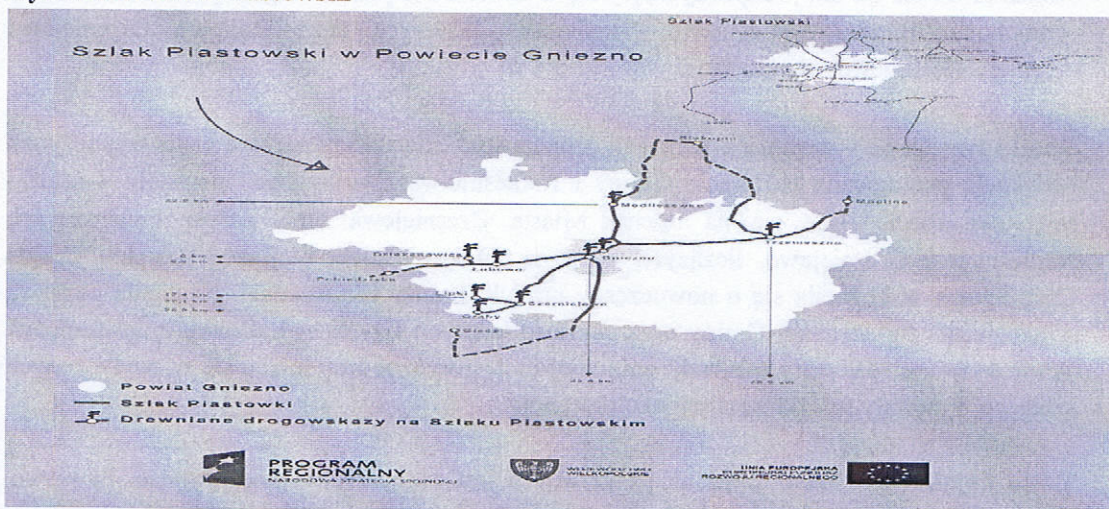
Turyści odwiedzający gminę mają do dyspozycji szlaki turystyczne piesze i rowerowe, umożliwiające aktywne zapoznanie się z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi, jakimi dysponuje Gmina Czarniejewo.

Na terenie Gminy wyznaczono następujące szlaki turystyczne:

- **Szlak Piastowski (ok. 156 km)** - to jeden z najbardziej rozpoznawalnych i najchętniej uczęszczanych szlaków turystycznych na terenie Polski. Łączy szereg miejscowości związanych z początkami Państwa Polskiego. Biegnie z Poznania przez Pobiedziska, Ostrów Lednicki, Gniezno, Rogowo, Gąsawę, Biskupin, Wenecję, Żnin, Lubostroń, Pakość, Kościelec Kujawski, Inowrocław, Kruszwicę, Strzelno, Kwieciszewo, Wylatowo, Mogilno, Trzemeszno, Orchowo, Witkowo, Grzybowo, Wrześnię, Neklę, Giecz, Gułtowy, Swarzędz i Poznań. Wzdłuż jego przebiegu zgromadzone są liczne zabytki kultury materialnej, od zarania naszej państwowości (Gniezno, Lednica itp.), aż po czasy współczesne. Rejon ten charakteryzuje

bogactwo zabytków z różnych epok historycznych, urozmaicony krajobraz, bogactwo flory i fauny oraz liczne akweny wodne. Dobrze rozwinięta baza hotelowa (schroniska i prężnie rozwijająca się agroturystyka) ułatwią podróż w czasie i przestrzeni.

Rysunek 4. Szlak Piastowski

Źródło: Zasoby internetowe - strona internetowa, strona internetowa powiatu gnieźnieńskiego

- **Szlak Pałaców i Dworów Powiatu Gnieźnieńskiego** - szlak umożliwia turystom zwiedzenie miejscowości, w których znajdują się zabytkowe pałace i dwory. Swoj początek bierze na terenie Gminy Witkowo w miejscowości Kołaczkowo, a następnie biegnie przez Niechanowo, Czarniejewo, Gniezno, Zdziechowę, Przysiek i kończy się w Zakrzewie.
- **Szlak Architektury Drewnianej Powiatu Gnieźnieńskiego** - szlak umożliwia turystom zwiedzenie miejscowości, w których znajdują się obiekty architektury drewnianej. Tym samym przebieg szlaku przedstawia się następująco: Kiszkowo, Rybno Wielkie, Łągiewniki Kościelne, Myszki, Sławno, Skrzetuszewo, Rybitwy, Lednogóra, Moraczewo, Dziekanowice, Łubowo, Pawłowo, Gębarzewo - Wigwam, Żydowo, Niechanowo, Witkowo, Kamieniec, Trzemeszno, Niewolno, Kiszkowo, Duszno – wieża widokowa, Wydartowo, Kruchowo, Jastrzębowo, Strzyżewo Smykowe, Strzyżewo Kościelne, Goślinowo, Modliszewo, Zdziechowa, Świątyniki, Sokolniki, Bojanice, Działyń, Dębica, Sulin, Komorowo, Waliszewo. Długość szlaku wynosi około 167 km.
- **Szlaki piesze:**
  - szlak pieszy złoty Onufrego Kopczyńskiego prowadzący przez Gajówkę Starzenina, Leśniczówkę Daniele, Rezerwat "Modrzew Polski" w Noskowie, Czarniejewo Kościół, Czarniejewo Pałac, Rezerwat Bielawy, Rezerwat Wiązy w Nowym Lesie, Pawłowo, Baranowo, Pierzyska. Długość szlaku wynosi 21,2 km;
  - szlak pieszy - złoty - rozpoczyna się w miejscowości Pierzyska, kończąc się w Wierzycach. Przebiega kolejno przez: Pawłowo, Rezerwat Bielawy, Czarniejewo, Jezioro Baba, Leśnictwo Jezierce, Wierzycy. Na analizowanym obszarze wyznaczono również ścieżkę rowerową, biegnącą od Wrześni do Winnej Góry w Środzie Wielkopolskiej.

- **Szlaki rowerowe:**

- Szlak nr 4 (wg wykazu szlaków rowerowych Powiatu Gnieźnieńskiego), który rozpoczyna się na Rynku w Gnieźnie, a trasa przebiega przez Skierszewo - Mnichowo - Baranowo - Pawłowo - Gębarzewo - do Gniezna. Cała trasa liczy ok. 22 km.
- Szlak nr 44 ok. 53 km, rozpoczynający się w Gnieźnie (Rynek), biegnie przez Skierszewo - Mnichowo - Baranowo - Leśniewo - Przyborowo - Wierzyce - Bure - Rakowo - Czarniejewo - Kąpiel - Gębarzewo - do Gniezna.

- **Ścieżki rowerowe** - w ramach realizacji projektu pn. „Ścieżki rowerowe czyli wypoczynek i edukacja ekologiczna na terenie Gminy i Nadleśnictwa Czarniejewo” powstały 4 ścieżki rowerowe rozciągające się na terenie Miasta Czarniejewo oraz Lasów Państwowych Nadleśnictwa Czarniejewo, liczących od 5 do 19 km. Dzięki realizacji projektu Gmina Czarniejewo wzbogaciła się o nowoczesny produkt branży turystycznej. Nastąpiła poprawa atrakcyjności turystycznej Gminy oraz poprawa kondycji fizycznej i zdrowia mieszkańców. Wypromowano rezerваты przyrody oraz miejsca historyczne znajdujące się na wytyczonych szlakach. Powstały ścieżki edukacji ekologicznej.

- **Trasa kajakowa** - Szlak Wrześnicą (Wrześnica jest żeglowna od miejscowości Pawłowo, a w niektórych przypadkach od Czarniejewo. Tworzy to możliwość organizacji spływu o długości od 2 do 8 km, a następnie kontynuowania spływu do Wrześni).

- **Tereny do jazdy konnej** - Znajdują się tutaj także trasy, które mogą być wykorzystywane do rekreacji konnej. Szczególnie interesujące mogą okazać się te zlokalizowane w terenach leśnych (Nadleśnictwo Czarniejewo). Konieczne jednak należy dokładnie wytyczyć i oznakować te trasy oraz stworzyć odpowiednią infrastrukturę, zgodną z oczekiwaniami turystów. W Gminie Czarniejewo znajdują się podmioty, które zajmują się organizacją turystyki konnej.

- **Tereny łowieckie** - doskonałą podstawą do rozwoju oferty turystycznej w tym zakresie dają bogate w zwierzynę lasy znajdujące się w gminie Czarniejewo. W otoczeniu pałacu w Czarniejewie jeszcze do niedawna funkcjonował Ośrodek Turystyczno-Łowiecki.

- **Zbiorniki wodne przeznaczone do wędkowania** - liczne stawy hodowlane (zlokalizowane m. in. przy gospodarstwach agroturystycznych) stanowią doskonałą ofertę dla wędkarzy.

Elementem zwiększającym atrakcyjność turystyczną są również **imprezy organizowane na terenie gminy.**

W gminie Czarniejewo można wyróżnić następujące zasoby materialne, należące do zabytków, przyczyniające się do funkcjonowania i rozwoju ruchu turystycznego:

- zespół pałacowo-parkowy,
- dworki XIX – wieczne w Czeluścinie, Szczytnikach Czarniejewskich, Pawłowie, Żydowie i Goraninie,
- kościoły w Czarniejewie, Pawłowie i Żydowie.

Wymieniony powyżej barokowo-klasycystyczny zespół pałacowy – Pałac, zbudowano dla gen. J. Lipskiego, w II połowie XVIII wieku wraz z oficynami, stajniami oraz wozownią. Przy pałacu rozciąga się park o powierzchni 13 ha w stylu angielskim, z licznymi stawami i starym drzewostanem - z alejami lipowymi i grabowymi oraz bażantarnią. Pałac w Czarniejewie to prawdziwie królewska rezydencja, jedna z najokazalszych w Wielkopolsce. Dziś funkcjonuje jako hotel z eleganckimi apartamentami i muzeum wewnątrz. Zarząd nad obiektem sprawuje GTS HOLDING Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa, który oprócz zwiedzania pałacu oferuje m.in. ogniska dla grup, bankiety, imprezy plenerowe do 3 tys. osób, sympozja, imprezy okolicznościowe i rodzinne. Ponadto Zarząd Pałacu organizuje żywe lekcje historii w pałacu i na polanie, oraz tygodniowe wczasy dla osób spragnionych ciszy i spokoju w Bażantarni.

W okolicznych wioskach: Czeluścinie, Szczytnikach Czarniejewskich, Pawłowie czy Żydowie zachowały się natomiast przede wszystkim elementy architektury dworskiej.

Oprócz wyżej wspomnianych w Gminie Czarniejewo warto zobaczyć: zabytkowe kościoły, pałace, dwory i inne zabytki, a także parki zabytkowe, wiatrak, pomniki, leśniczówki, zwierzyńiec, osadę leśną.

Wymienione powyżej obiekty stanowią o atrakcyjności turystycznej gminy Czarniejewo, zachęcając do odwiedzenia tej okolicy.

Niezwykle istotna dla rozwoju turystyki jest także baza gastronomiczna i noclegowa. Bazę gastronomiczną stanowią głównie punkty gastronomiczne, wchodzące w skład obiektów bazy noclegowej Gminy.

Od wielu lat działania Gminy Czarniejewo w zakresie rozwoju turystyki ukierunkowane są na:

- Rozwój usług turystycznych,
- Rozbudowanie regionalnej gastronomii,
- Organizowanie gminnych zawodów sportowych,
- Budowę hali widowiskowo-sportowej,
- Przystosowanie jednego z istniejących zbiorników wodnych na potrzeby rekreacji,
- Organizację rajdu rowerowego,
- Opracowanie informacji o zabytkach historycznych,
- Pielęgnowanie pamiątek i miejsc historycznych,
- Wydawnictwa promocyjne o gminie,
- Promocja internetowa gminy,
- Udział w promocji gmin wielkopolskich,
- Wizualna promocja gminy (tablice informacyjne),
- Organizacja Forum Gmin Szlaku Piastowskiego,
- Działalność Towarzystwa Przyjaciół Żydowa.

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Czarniejewo wg stanu na 31.12.2012 r. były 4 obiekty hotelowe z 28. pokojami. Turystów korzystających z noclegów w gminie Czarniejewo było w roku 2011 - 909, w roku 2012 - 781. Za lata 2013-2014 brak danych w tym zakresie, nie mniej obserwuje się tendencję wzrostową, również z tytułu działalności Zespołu Pałacowego w Czarniejewie.

Istnieje konieczność ciągłych działań zmierzających do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy poprzez zapewnienie infrastruktury turystycznej, jak i promocję walorów oraz oferty

turystycznej gminy. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż rozwój funkcji turystycznej gminy jest uwarunkowany także od działalności rolniczej prowadzonej przez mieszkańców gminy, zwłaszcza w kontekście dbałości o zachowanie czystości lasów i zapewnienie estetyki przestrzeni, prowadzenie produkcji rolnej nieuciążliwej dla ruchu turystycznego.

Walory przyrodnicze

Gmina Czarniejewo stanowi obszar potencjalnie atrakcyjny turystycznie ze względu na swoje uwarunkowania naturalne (duża ilość lasów, niski stopień zanieczyszczenia środowiska). Położona jest w północnej części Równiny Wrzesińskiej, gdzie występują sandry związane z morenami gnieźnieńskimi. Do elementów podnoszących konkurencyjność gminy należą m.in. lasy, które obejmują ponad 31,1% ogólnej powierzchni gminy i należą do Nadleśnictwa Czarniejewo. Największe kompleksy leśne występują w zachodniej i południowo-zachodniej części gminy, stanowiąc obszar chronionego krajobrazu. Pełne uroku obszary leśne, jeziora Baba i Ula a także czyste powietrze powodują, że region ten idealnie nadaje się do rekreacji i wypoczynku. Występują tu głównie brzoza, sosna, buk. Lasy Czarniejewskie to prawdziwy skarb natury tej gminy. Ich rolą jest ochrona wód i gleb, są wykorzystywane w celach naukowo-przyrodniczych, w celach rekreacyjnych oraz do produkcji surowca drzewnego. Zieleń niewątpliwie stanowi o malowniczości i uroku regionu. Wszystkie występujące typy siedliskowe lasów są korzystne dla rekreacji, w tym penetracji turystycznej. Oprócz kompleksów leśnych na obszarze gminy znajdują się zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne, przydrożne i przywodne w rzędach lub kępach pełniące funkcje ochronne i krajobrazowe.

W krajobrazie rolniczym rolę ostożową pełnią parki wiejskie, których na terenie gminy wyróżniono sześć: w Żydowie, Goraninie, Czarniejewie, Szczytnikach Czarniejewskich, Czeluścinie oraz Kosmowie.

Wartość regionu podnosi fakt istnienia aż trzech Rezerwatów Przyrody oraz znajdujących się tam pomników przyrody.

W południowej części gminy wyznaczono obszar Natura 2000 - Grądy Czarniejewskie (kod obszaru PLH 300049). Obszar Natura 2000 - Grądy w Czarniejewie (pow. 1212,9 ha) położone są na Równinie Wrzesińskiej, w zlewni prawobrzeżnego dopływu Warty - Wrześnicy. Lasy Czarniejewskie są od wieków użytkowane gospodarczo, mimo to należą do najlepiej zachowanych w Wielkopolsce. Przeważają w nich drzewostany mieszane, przy czym największą powierzchnię zajmują grądy środkowoeuropejskie *Galio silvatici - Carpinetum*. Poza nimi spotkać można: łągi jesionowo-olszowe oraz łągowe lasy dębowo - wiązowo - jesionowe.

Brak dużych zakładów przemysłowych, prawidłowa agrotechnika, duże kompleksy leśne sprawiają, że tutejsze środowisko naturalne cechuje się wysoką bioróżnorodnością i jest dobrze zachowane. Gmina Czarniejewo stanowi wyjątkowy region nie tylko ze względu na bogactwo zabytków z różnych epok historycznych, ale również na urozmaicony krajobraz, bogactwo flory i fauny oraz liczne akweny wodne. Zarówno na obszarach miejskich jak i na terenie wsi kapitalne znaczenie dla pozytywnego odbioru przestrzeni posiada zieleń – fakt jej występowania oraz właściwa kompozycja. Te wyjątkowe walory przyrodnicze zachęcają do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i wodnej. Wędrówki po ziemi pierwszych Piastów odbywać można wzdłuż wielu wyznakowanych tu szlaków, które przebiegają przez najbardziej atrakcyjne dla turysty miejsca.

Walory kulturowe

Największymi walorami kulturowymi na terenie gminy Czarniejewo są obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków. Rejestr zabytków w gminie Czarniejewo na dzień 30.09.2015 r. obejmuje 13 zabytków nieruchomości. Gminna ewidencja zabytków obejmuje 235 pozycji. Spis zabytkowych parków obejmuje 5 pozycji, spis zabytkowych cmentarzy – 8 pozycji.

Do najciekawszych zabytków klasycystycznych należy czarniejewski Zespół Pałacowy, wybudowany ok. 1780 roku na miejscu dawnego zamku zniszczonego przez Szwedów. Pałac jest okazałym, piętrowym budynkiem, ozdobionym pośrodku potężnym portykiem wspartym na czterech jońskich kolumnach. Po bokach usytuowane są dwie oficyny, natomiast nieco dalej dawne stajnie i wozownia. Całość otoczona jest przepięknym parkiem krajobrazowym, bogatym w różne gatunki drzew, w głębi którego znajduje się budynek bażantarni z XIX wieku.

Innym ciekawym obiektem jest późnogotycki kościół pochodzący z pierwszej połowy XVI wieku, wielokrotnie jednak odbudowywany i przebudowywany zatracił swój jednolity, zabytkowy charakter. Przed kościołem znajduje się pomnik ks. Onufrego Kopczyńskiego - wybitnego filologa, określanego mianem „prawodawcy” gramatyki języka polskiego.¹³

Długowieczną historię posiada miejscowość Żydowo wraz z jednym z najcenniejszych zabytków drewnianym kościołem p.w. św. Stanisława Biskupa, o którym wzmianki pochodzą z 1515 r. W 1811 r. obiekt spłonął, a obecna budowla powstała w 1845 r. W Żydowie odnaleziono ślady kultury pomorskiej, rozwijającej się 550 lat p.n.e. W okresie wczesnego średniowiecza rozwijało się tu osadnictwo, o czym świadczą pozostałości po grodzisku (lewy brzeg Małej Wrześnicy). Zabytkowy drewniany kościół p.w. Św. Marcina, wzniesiony w 1762 r. zachował się również w Pawłowie.

Do Rejestru zabytków wpisano również dwa zespoły dworskie, znajdujące się w Czeluścinie (z 2 poł. XIX-XX w.) oraz w Żydowie (z XVIII-XIX w.). Ważnym elementem zabytkowym i krajobrazowym na obszarze gminy są parki podworskie. W spisie zabytkowych parków zarejestrowanych jest pięć parków - w Czeluścinie, Czarniejewie, Kosmowie, Szczytnikach Czarniejewskich i w Żydowie. W gminie znajduje się 8 zabytkowych starych cmentarzy z XIX w. Trzy z nich to cmentarze rzymsko-katolickie (w tym jeden przykościelny w Żydowie), 3 cmentarze ewangelickie zlokalizowane w Gębarzewie i 2 w Lipkach. Jeden z zabytkowych cmentarzy to cmentarz żydowski zlokalizowany w Pakszynie. W miejscowości Bure znajduje się również zabytkowa zagroda (d. osada leśna).

Ponadto w Gminie Czarniejewo jest prowadzona Gminna Ewidencja Zabytków, w której poza zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków znajdują się inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Są to między innymi znajdujące się na terenie gminy domy, domy w zespole Pałacowo-Folwarczym, dawny Bank Ludowy (obecnie dom), dawna Szkoła Ewangelicka (ob. Biblioteka), Poczta, wiatrak, budynki gospodarcze i inne. Ponadto w wielu miejscowościach Gminy Czarniejewo można spotkać zabudowania gospodarskie, chaty, kapliczki, krzyże przydrożne pochodzące z dawnych wieków, świadczące o polskości tych terenów i nierozzerwalnie związanych z kulturą Wielkopolski.

Warto nadmienić, że w obrębie historycznego układu urbanistycznego Czarniejewa zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowe, rozpoznane w trakcie

¹³ Opracowano na podstawie *Planu Odnowy Miejscowości 2010-2016*

badań terenowych, zarówno powierzchniowych jak i prac archeologicznych prowadzonych podczas różnych inwestycji.

Imprezy i produkty turystyczne

Wpływ na rozwój turystyki mają cykliczne imprezy odbywające się na terenie gminy i dobrze promowane produkty turystyczne. W kalendarzu imprez na terenie gminy na stałe wpisały się Dożynki, „Dni Czerniejewa” – wcześniej „Majówka z Gwiazdami” oraz „Rajd na spotkanie jesieni” i zawody wędkarskie.

Jednym z lepiej promowanych produktów jest produkt pod nazwą „Szlak Piastowski”. Jest to szlak turystyczny obejmujący również gminę Czerniejewo, którego ideą i przesłaniem jest prezentacja oraz udostępnienie autentycznych obiektów historycznych związanych z początkami Polski i religii chrześcijańskiej na naszych ziemiach. Stanowi również prawdopodobnie najstarszy produkt turystyczny Polski. Tworzy to klimat do rozwoju tzw. turystyki historycznej.

2.5. SFERA SPOŁECZNA

2.5.1. Struktura społeczna

Według stanu na dzień 31.12.2015 r. ludność gminy Czerniejewo liczyła 7304 mieszkańców, w tym 7187 osób zameldowanych na pobyt stały. W samym Czerniejewie na pobyt stały zameldowane były 2604 osoby a na pobyt czasowy 36. Poniższa tabela przedstawia charakterystykę społeczno-demograficzną na terenie Miasta i Gminy Czerniejewo w latach 2011-2015.

Tabela 16. Struktura społeczno-demograficzna Miasta i Gminy Czerniejewo w latach 2011-2015

WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2011 r.	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	7.217	7.323	7.302	7.315	7.304
mężczyźni	3688	3.709	3.695	3.696	b.d.
kobiety	3.529	3.614	3.607	3.619	b.d.
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	1.477	1.526	1.496	1.521	b.d.
mężczyźni	799	798	786	806	b.d.
kobiety	678	728	710	715	b.d.
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	4.824	4.818	4.795	4.729	b.d.
mężczyźni	2.612	2.617	2.602	2.562	b.d.
kobiety	2.202	2.201	2.193	2.167	b.d.

Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	926	979	1.011	1.065	b.d.
mężczyźni	277	294	307	328	b.d.
kobiety	649	685	704	737	b.d.
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	49,9	52	52,3	54,7	b.d.
Liczba zawartych małżeństw	61	56	39	37	51
Urodzenia żywe	88	112	88	77	95
Zgony ogółem	53	61	70	62	48
Przyrost naturalny	35	51	18	15	47
Migracje ludności - saldo	-12	26	-25	-6	b.d.
Napływ zameldowania na pobyt stały	106	129	86	79	b.d.
Odpyły wymeldowania z pobytu stałego	118	103	111	85	b.d.

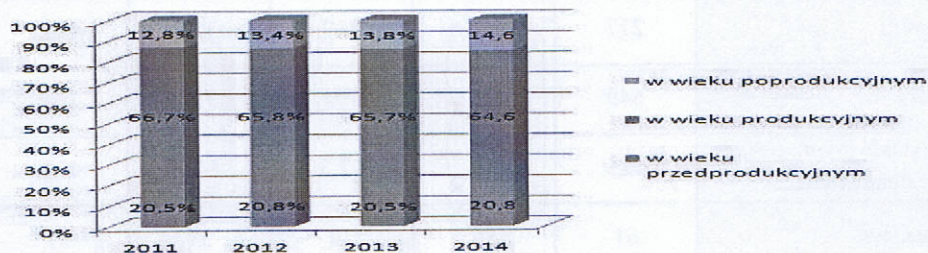
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych – GUS oraz Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo – dane dot. 2015 r.

Pomimo, że ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrasta i obecnie zbliża się do 65 osób (stan na koniec 2014 r.), to należy uznać gminę Czerniejewo za „młodą gminę”. Mieszkańcy gminy, którzy ukończyli 65 rok życia stanowią 18% całej populacji. Znacząca większość mieszkańców, bo aż 65%, mieści się w granicach między 20 a 64 rokiem życia. Niepokojącym zjawiskiem jest saldo migracji, które od 2008 roku wprawdzie skokowo, ale ciągle podąża w dół.

Wykres 5. przedstawia jak kształtował się **podział ludności według ekonomicznych grup wieku** w latach 2011-2014 na terenie gminy Czerniejewo. Na terenie gminy ludność w wieku produkcyjnym w 2014 r. stanowiła 64,6% ogólnej liczby ludności, natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym – 20,8% a w wieku poprodukcyjnym – 14,6%. W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym kształtuje się od lat na podobnym poziomie co oznacza, że rodzi się od dłuższego czasu podobna ilość dzieci każdego roku,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym maleje co oznacza, że coraz mniej mieszkańców gminy osiąga wiek, w którym podejmuje pracę lub naukę w szkołach wyższych,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym rośnie co oznacza, że coraz więcej osób przechodzi na emeryturę.

Wykres 6. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie Gminy Czarniejewo w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza ludności gminy Czarniejewo w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- nie biorąc pod uwagę ewentualnych migracji na teren gminy, prognozuje się utrzymanie zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze stałą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym, a także przewiduje się na podobnym do obecnego poziom liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjów,
- obserwowany sukcesywny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków gminy w zakresie pomocy społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej.

2.5.2. Grupy ryzyka społecznego

Rynek pracy i bezrobocie

Na koniec 2013 r. społeczność osób pracujących (wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) w Gminie Czarniejewo liczyła 930 osoby, w tym 401 kobiet. Podstawowym sektorem zatrudnienia na terenie gminy jest sektor usług w zakresie działalności finansowej i ubezpieczeniowej, obsługi rynku nieruchomości i pozostałych usług, gdyż pracuje w nim 43,9% ogółu pracujących. Stan zatrudnienia przedstawia poniższa tabela nr 17.

Tabela 17. Rynek pracy w Gminie Czarniejewo na tle Powiatu Gnieźnieńskiego i Województwa Wielkopolskiego

Wyszczególnienie	Gmina Czarniejewo		Powiat Gnieźnieński		Województwo Wielkopolskie	
	osób	%	osób	%	osób	%
Pracujący ogółem, w tym:	930	100	25 672	100,0	863 746	100,0
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	174	18,7	617	2,4	19 971	2,3

Wyszczególnienie	Gmina Czarniejewo		Powiat Gnieźnieński		Województwo Wielkopolskie	
	osób	%	osób	%	osób	%
przemysł i budownictwo	157	16,9	9 617	37,5	342 945	39,7
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	191	20,5	6 278	24,5	209 955	24,3
działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości i pozostałe usługi	408	43,9	9 160	35,7	290 875	33,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod względem bezrobocia w latach 2011-2014 oraz na koniec I półrocza 2015 r. powiat gnieźnieński znajdował się niezmiennie na 24 pozycji pod względem najniższej stopy bezrobocia wśród 31 powiatów Wielkopolski, co jest widoczne po przeanalizowaniu tabeli nr 18.

Tabela 18. Stopa bezrobocia w powiatach Województwa Wielkopolskiego w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.

Powiat	2011	miejsce	2012	miejsce	2013	miejsce	2014	miejsce	30.06.2015	miejsce
Jarociński	12,8	21	14	21	13,4	21	10,9	21	10,1	22
Kaliski	8,4	5	8,8	5	8,4	6	6,9	7	5,7	6
Kępiński	6,4	3	5,8	2	5	2	3,5	2	3,1	1
Krotoszyński	10,5	12	10,1	8	9,6	10	8,6	13	7,1	11
Ostrowski	10,5	13	11,1	13	10,3	12	8,1	11	6,9	10
Ostrzeszowski	10,5	14	10,6	10	11	15	9,1	14	7,4	13
Pleszewski	12,6	20	13,1	19	13,4	20	9,6	18	7,5	14
Gnieźnieński	13,7	24	14,9	24	15,3	24	12,5	24	11	24
Kolski	14,4	25	15,7	26	16,1	26	14,5	26	13,5	29
Koniński	17,5	29	18,7	30	18,9	30	17,3	31	14,8	31
Słupecki	16,8	28	17,5	28	17,9	29	14,8	27	13,2	28
Turecki	11,5	17	12,1	16	10,9	13	9,2	15	8,2	17
Wrzesiński	13,6	23	14,8	23	15,7	25	13,1	24	10,9	23
Gostyński	12,3	19	12,3	17	12	17	10,7	20	8,9	19
Grodziski	9,1	9	10,6	11	9	7	7,8	10	7,3	12
Kościański	8,7	7	9,7	7	9	8	6,8	6	6,1	8
Leszczyński	8,8	8	9	6	8,3	5	6,4	5	5,4	5
Międzychodzki	9,2	10	11,7	15	12	18	8,4	12	7,9	16
Nowotomyski	6,5	4	7,4	4	6,6	4	4,7	4	4,4	3
Rawicki	10,9	16	10,9	12	11	14	9,3	17	7,7	15
Wolsztyński	6	2	6,7	3	5,9	3	4,7	3	4,5	4
Chodzieski	16,2	27	16,6	27	16,5	27	14	25	13	26

Czarnkowsko - Trzcianecki	15	26	15,1	25	14,6	22	12,2	22	9,9	21
Pilski	11,8	18	13,7	20	12,6	19	10,2	19	9,3	20
Wągrowiecki	20,5	31	22,2	31	20,9	31	16	29	13,2	27
Złotowski	18,5	30	18,2	29	16,7	28	15,1	28	13,6	30
Obornicki	10,4	11	12,3	18	11,8	16	9,2	16	8,6	18
Poznański	3,6	1	4,6	1	4,5	1	3,5	1	3,3	2
Szamotulski	10,7	15	11,4	14	9,3	9	7	8	6,7	9
Średzki	13,4	22	14,2	22	14,7	23	12,5	23	11,8	25
Śremski	8,5	6	10,2	9	10,1	11	7,1	9	6,1	7

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia kształtowała się odpowiednio na poziomie:

- 13,3% na koniec 2011 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (12,5%) oraz od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (9,2%), oraz niższa od stopy bezrobocia w sąsiadującym powiecie wrzesińskim (13,7%),
- 15,1% na koniec 2012 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (13,4%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (9,9%), oraz od stopy bezrobocia w powiecie wrzesińskim (14,8%),
- 15,2% na koniec 2013 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (13,4%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (9,6%), oraz niższa od stopy bezrobocia w powiecie wrzesińskim (15,7%),
- 12,5% na koniec 2014 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (11,5%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (7,8%), oraz niższa od stopy bezrobocia w sąsiadującym powiecie wrzesińskim (13,1%),
- 11,4% na koniec I półrocza 2015 r. i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju (10,3%), od stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim (6,9%), oraz wyższa od stopy bezrobocia w powiecie wrzesińskim (10,9%).

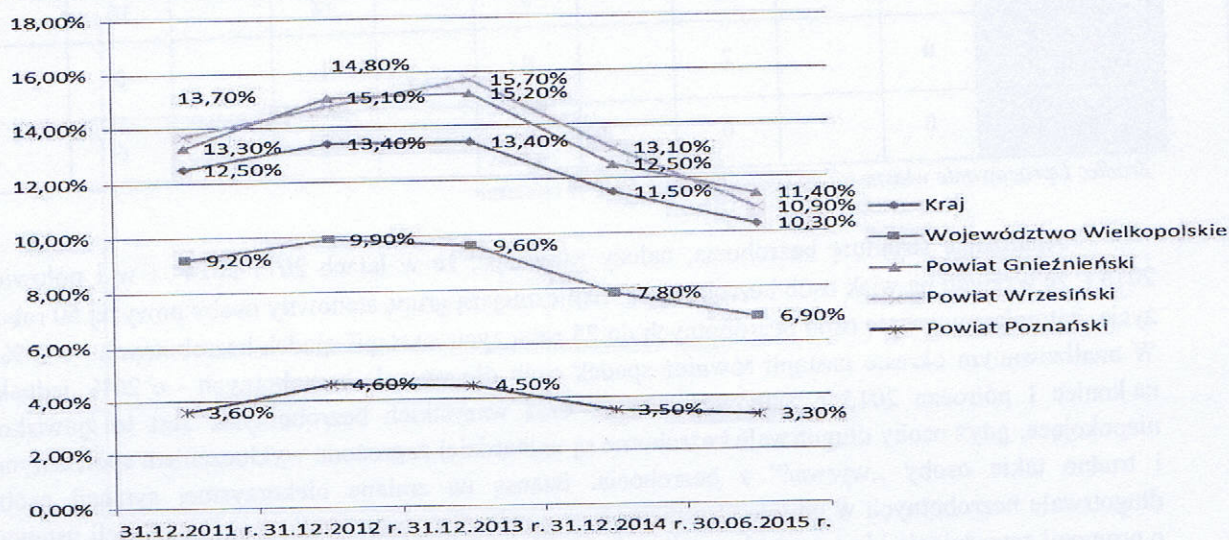
Stopy bezrobocia w poszczególnych jednostkach terytorialnych zostały zobrazowane w poniższej tabeli:

Tabela 19. Stopy bezrobocia w kraju, województwie wielkopolskim, powiecie gnieźnieńskim, poznańskim i wrzesińskim w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.

		31.12.2011 r.	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	30.06.2015 r.
Stopy bezrobocia	Kraj	12,5%	13,4%	13,4%	11,5%	10,3%
	Województwo Wielkopolskie	9,2%	9,9%	9,6%	7,8%	6,9%
	Powiat Gnieźnieński	13,3%	15,1%	15,2%	12,5%	11,4%
	Powiat Wrzesiński	13,7%	14,8%	15,7%	13,1%	10,9%
	Powiat Poznański	3,6%	4,6%	4,5%	3,5%	3,3%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 7. Stopy bezrobocia w kraju, województwie wielkopolskim, powiecie gnieźnieńskim, poznańskim i wrzesińskim w latach 2011- 2014 oraz w I połowie 2015 r.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W liczbach bezwzględnych na koniec 2011 r. bezrobocie wynosiło 297 osoby (w tym 167 osób to kobiety), w roku 2012 – 368 osób (w tym 189 osób to kobiety), w 2013 – 355 osoby (w tym 183 osoby stanowiły kobiety), w roku 2014 - 274 (w tym 142 osoby stanowiły kobiety), a na koniec I półrocza 2015 r. - 224 osoby (w tym 117 kobiet) pozostawały bez pracy będąc zarejestrowanymi osobami w Powiatowym Urzędzie Pracy. Analizując poziom bezrobocia w Gminie Czarniejewo należy zauważyć, że w ostatnich trzech latach spadło ono o blisko 7,7%, w tym wśród kobiet o 15%.

Tabela 20. Bezrobotni w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.

Wyszczególnienie	stan na dzień 31.12.2011 r.		stan na dzień 31.12.2012 r.		stan na dzień 31.12.2013 r.		stan na dzień 31.12.2014 r.		stan na dzień 30.06.2015 r.	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Liczba bezrobotnych ogółem:	297	167	368	189	355	183	274	142	224	117
w tym:										
Z prawem do zasiłku	46		69		57		57		39	
Do 25 roku życia	74		96		80		46		44	
Powyżej 50 roku życia	75		81		81		82		65	
Długotrwale bezrobotni	135		145		162		130		106	

Niepełnosprawni	23		22		20		20		19
Podjęcia pracy	16		16		9		18		16
Rozpoczęcia szkolenia	0		2		0		1		0
Rozpoczęcia stażu	0		0		0		0		6

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Gnieźnie

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2011-2014 i w I połowie 2015 r. ze względu na wiek osób bezrobotnych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby powyżej 50 roku życia, natomiast w grupie osób bezrobotnych do 25 roku życia nastąpił spadek bezrobotnych - o 40%. W analizowanym okresie nastąpił również spadek osób długotrwale bezrobotnych - o 20%, jednak na koniec I półrocza 2015 r. stanowiły one aż 47% wszystkich bezrobotnych. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż osoby długotrwale bezrobotne są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i trudno takie osoby „wyrwać” z bezrobocia. Szansą na zmianę niekorzystnej sytuacji osób długotrwale bezrobotnych w gminie Czarniejewo stanowią planowane zmiany w nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

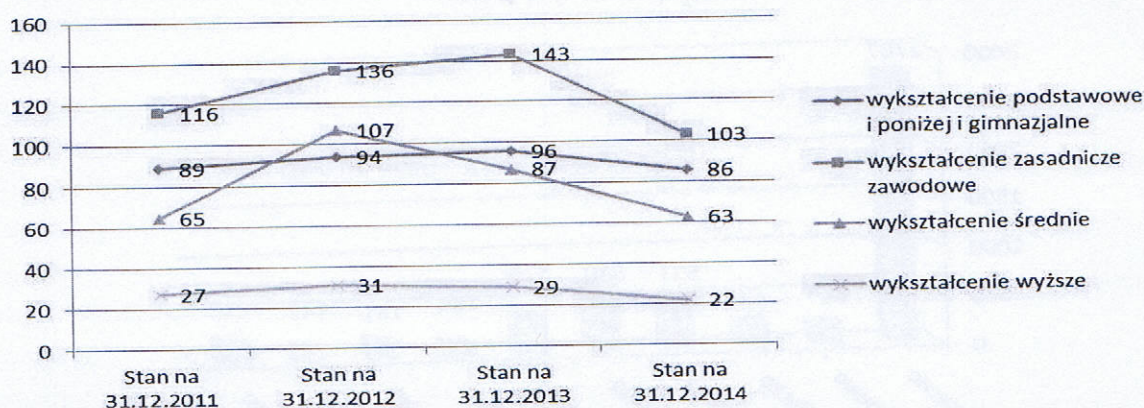
Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych na koniec I półrocza 2015 r. jest 19 osób. W I półroczu 2015 r. 6 osób bezrobotnych objęto stażem. W tym samym okresie 16 osób podjęło pracę za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy.

Tabela 21. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w połowie 2015 r.

Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w I poł. 2015 r.					
wyszczególnienie	Stan na dzień 31.12.2011 r.	Stan na dzień 31.12.2012 r.	Stan na dzień 31.12.2013 r.	Stan na dzień 31.12.2014 r.	Stan na dzień 30.06.2015 r.
wykształcenie podstawowe poniżej i gimnazjalne	89	94	96	86	77
wykształcenie zasadnicze zawodowe	116	136	143	103	80
wykształcenie średnie	65	107	87	63	49
wykształcenie wyższe	27	31	29	22	18

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Gnieźnie

Wykres 8. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Gnieźnie

Analizując strukturę bezrobocia w latach 2011-I połowa 2015 należy zauważyć, że:

- na koniec 2014 r. pod względem wykształcenia, wśród osób bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym (37,6%) - ich liczba spadła o 11% w stosunku do 2011 r.,
- o 3 osoby (tj. o 3%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym i poniżej oraz wykształceniem gimnazjalnym,
- o 2 osoby (tj. o 3%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem średnim,
- z każdym rokiem ubywa osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, tym samym grupa ta stanowi najmniejszy udział w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w gminie – 8%.
Wszystkie te zmiany są zjawiskiem pozytywnym wpływającym na rozwój gminy Czarniejewo.

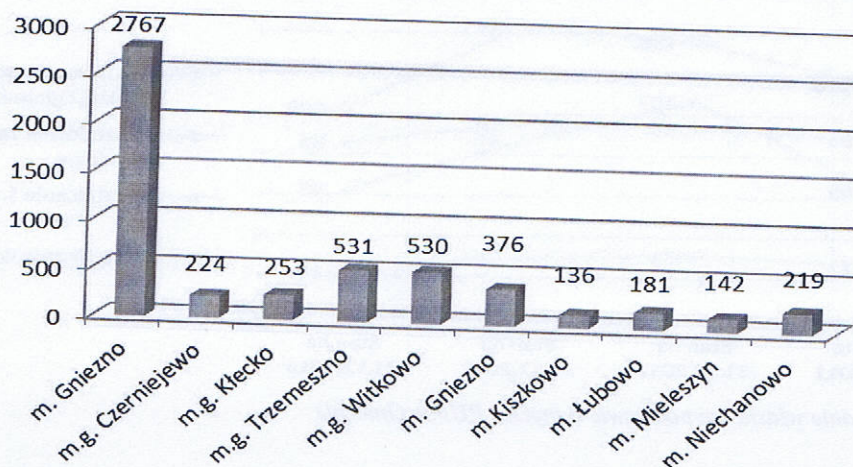
Na koniec 2014 r. były zarejestrowane 274 osoby, co stanowiło 4,4% bezrobotnych w powiecie gnieźnieńskim, natomiast na koniec I półrocza 2015 r. były zarejestrowane 224 osoby, co stanowiło 4,2% bezrobotnych w powiecie.

Tabela 22. Struktura bezrobocia na terenie powiatu gnieźnieńskiego wg stanu na 30.06.2015 r.

L.p.	Gmina/Miasto	Bezrobotni ogółem	Kobiety	% ogółu bezrobotnych w powiecie gnieźnieńskim
1.	m. Gniezno	2767	1511	51,6%
2.	m.g. Czarniejewo	224	117	4,2%
3.	m.g. Kłecko	253	143	4,7%
4.	m.g. Trzemeszno	531	317	9,9%
5.	m.g. Witkowo	530	304	9,9%
6.	m. Gniezno	376	222	7,0%
7.	m.Kiszkowo	136	73	2,5%
8.	m. Łubowo	181	107	3,4%
9.	m. Mieleszyn	142	89	2,6%
10.	m. Niechanowo	219	142	4,1%
	RAZEM	5359	3025	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i PUP w Gnieźnie

Wykres 9. Ilość osób bezrobotnych w Gminie Czarniejewo na tle Powiatu Gnieźnieńskiego wg stanu na 30.06.2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i PUP w Gnieźnie

Bezrobocie jest najczęstszą przyczyną wypłaty zasiłków stanowiących wsparcie w ramach pomocy społecznej w gminie Czarniejewo. Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Czarniejewo na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy. Chcąc zmniejszać poziom bezrobocia, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych¹⁴, takich jak np. Strefa Aktywizacji Gospodarczej w Czarniejewie. Niezwykle pozytywnie na zmniejszenie bezrobocia na terenie gminy Czarniejewo może wpłynąć budowa fabryki VW we Wrześni, która na początek ma zatrudniać 2,3 tysiące osób. Zwiększy się zapotrzebowanie na pracowników nie tylko w samej fabryce VW, ale także w firmach kooperujących.

Podsumowując kwestie bezrobocia na terenie gminy Czarniejewo, konieczne jest wykorzystanie planowanych zmian w zakresie pomocy społecznej oraz aktywizacji osób bezrobotnych i włączenie się służb pomocy społecznej z terenu gminy w bardziej aktywne rozwiązywanie problemów bezrobocia, w szczególności długotrwałego bezrobocia.

Należy stwierdzić, że zarówno położenie, jak i skomunikowanie gminy Czarniejewo stanowi jej mocną stronę, która nie tylko sprzyja rozwojowi, ale także stanowi szansę dla mieszkańców gminy do podejmowania aktywności zarobkowej (praca lub własna działalność gospodarcza).

Pomoc społeczna

Na terenie gminy Czarniejewo pomoc społeczną realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarniejewie. Celem działania ośrodka jest realizacja polityki społecznej państwa

¹⁴ Opracowano na podstawie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czarniejewo na lata 2014 - 2020*

zmierzająca do umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, jak również działania profilaktyczne mające na celu zapobieganie powstawaniu sytuacji będących zagrożeniem potrzeb bytowych odpowiadających godności człowieka. Poniższa tabela przedstawia wykaz powodów przyznania pomocy społecznej oraz wartości tych świadczeń:

Tabela 23. Wartości/powody przyznania pomocy przez M-GOPS w Czerniejewie w latach 2011-2015

Wartość przyznanej pomocy	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	529	509	501	468	457
Wartość wypłaconych zasiłków rodzinnych w PLN	737.556	677.356	736.228	684.531	650.824
Wartość wypłaconych zasiłków z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	112.960	105.280	103.360	89.840	85.020
Wartość świadczeń pielęgnacyjnych	261.213	359.129	305.418	291.900	478.800
Wartość świadczeń opiekuńczych	586.185	708.887	689.265	689.700	914.624

Powody przyznania pomocy	2011	2012	2013	2014	2015
Ubóstwo	1	2	5	4	3
Bezdomność	3	4	4	4	10
Potrzeba ochrony macierzyństwa	27	27	27	26	29
Bezrobocie	126	129	128	116	96
Niepełnosprawność	45	54	47	53	48
Długotrwała lub ciężka choroba	21	27	25	32	35
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	39	32	34	30	31
Alkoholizm	5	5	6	5	7
Narkomania	1	0	1	0	0
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	6	5	5	3	2
Zdarzenie losowe	0	0	0	0	0
Sieroctwo	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS w Czerniejewie

Z powyższej tabeli można wnioskować, że liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne z roku na rok maleje. Spada również wartość bezwzględna wypłacanych corocznie zasiłków rodzinnych. Jednak wartość zasiłków pielęgnacyjnych i opiekuńczych bardzo znacznie wzrosła w 2015 roku. W niektórych kategoriach np. „bezrobocie” maleje rok rocznie ilość osób dla których została udzielona pomoc społeczna. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności utrzymuje się na podobnym poziomie, ale z powodu długotrwałej i ciężkiej

choroby ma tendencję zwykłą. W ramach działań służb pomocy społecznej w zakresie działań określonych jako działania asekuracyjne i wyprzedzające w Czerniejewie i Żydowie działa Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, którego działalność jest skierowana do osób i rodzin z problemem alkoholowym. Na terenie Gminy Czerniejewo działa także Placówka Wsparcia Dziennego w Czerniejewie z filią w Żydowie. Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerniejewie wspierana jest przez organizacje pozarządowe działające m.in. w szeroko rozumianym obszarze pomocy społecznej.

Stowarzyszenia i organizacje funkcjonujące w zakresie przewycięzania trudnych sytuacji życiowych, ochrony zdrowia i działalności wspierającej M-GOPS to przede wszystkim:

- Stowarzyszenie Pelikan,
- Czerniejewskie Koło Kobiet Aktywnych w Nidomiu,
- Stowarzyszenie Oświatowe „Onuphrius” w Czerniejewie,
- Stowarzyszenie „Integracyjno- Rehabilitacyjne Razem”,
- Towarzystwo Przyjaciół Żydowa,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Czerniejewie i Żydowie,
- Klub Sportowy „Fara Pelikan” w Żydowie i Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czerniejewo,
- Stowarzyszenie Wspierania Powołań Kapłańskich Archidiecezji Gnieźnieńskiej - Koła w Czerniejewie, Żydowie i Pawłowie,
- Rada Seniorów.

Organizacje te w sposób istotny wpływają na jakość życia mieszkańców gminy Czerniejewo, organizując działania edukacyjne, rekreacyjne i aktywizujące społeczność lokalną, a także przyczyniają się w istotny sposób do rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców gminy Czerniejewo.

Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy M-GOPS. Tym samym, gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycyjne).

Podsumowując działania z zakresu pomocy społecznej realizowane w gminie Czerniejewo należy uznać, że są one realizowane zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi. Nie zwiększająca się istotnie liczba osób i rodzin objęta pomocą z zakresu pomocy społecznej świadczy, że działania realizowane przez M-GOPS są skuteczne i wyposażają osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji społecznej w podstawowe środki do funkcjonowania. Niemniej jednak należy również odnotować, że konieczne są dalsze działania, prowadzące do usamodzielnienia się od pomocy społecznej, zarówno poszczególnych osób jak i całych rodzin. Służyć ma temu realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Czerniejewo na lata 2014-2020 wdrożona w 2014 r.

2.5.3. Bezpieczeństwo publiczne

Na atrakcyjne warunki do zamieszkania wpływa również bezpieczeństwo publiczne. Zadania związane z utrzymaniem porządku publicznego oraz z zapewnieniem bezpieczeństwa realizowane są przez podmioty odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa, w tym:

- Komisariat Policji w Czerniejewie,
- Jednostki OSP na terenie gminy:

- Ochotnicza Straż Pożarna - Czerniejewo
- Ochotnicza Straż Pożarna - Żydowo

Gmina Czerniejewo podlega bezpośrednio pod obszar funkcjonowania Komendy Powiatowej Policji w Gnieźnie. Analizując dane udostępnione przez KPP w perspektywie lat 2011-2014 oraz w pierwszym półroczu 2015 r. należy mówić o spadku liczby popełnianych przestępstw na terenie Miasta i Gminy Czerniejewo w roku 2014 w stosunku do trzech poprzedzających lat.

Tabela 24. Przestępstwa stwierdzone na terenie Gminy Czerniejewo w latach 2011 - I półrocze 2015 r.

Lp.	Kategoria przestępstw	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
1	Liczba przestępstw – ogółem	119	115	94	87	44
2	Uszkodzenie ciała	1	3	1	1	-
3	Uszkodzenie mienia	4	1	3	5	-
4	Kradzieże rzeczy	16	13	13	8	9
5	Kradzieże z włamaniem	10	6	10	8	6
6	Bójka, pobicie	-	2	-	-	1
7	Rozbój	-	-	1	-	-
8	Narkotykowe	4	5	-	8	1
9	Pozostałe	84	85	66	57	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Gnieźnie

Tabela 25. Wykrywalność przestępstw na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Gnieźnie w latach 2011- I półrocze 2015 r.

Lp.	Stwierdzone przestępstwa	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
1	Ogółem	88,8	92	79,35	86,79	90,24
2	Kradzież rozbójnicza, rozbój	-	-	100	-	-
3	Bójka, pobicie	-	100	-	-	100
4	Kradzieże z włamaniem	54,4	72,7	30	36,36	66,67
5	Kradzież	53,8	63	34,62	46,67	66,67
6	w tym kradzież samochodu	25	25	-	33,33	-

Lp.	Stwierdzone przestępstwa	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
7	Uszkodzenia mienia	60	100	5	71,43	-
8	Uszczerbek na zdrowiu	100	100	100	100	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Gnieźnie

Na terenie Gminy Czarniejewo najczęściej przestępstw na przestrzeni lat 2011-2014 i pierwszego półrocza 2015 r. dotyczyło przestępstw drogowych (w tabeli pozostałe), kradzieży i przestępstw narkotykowych.

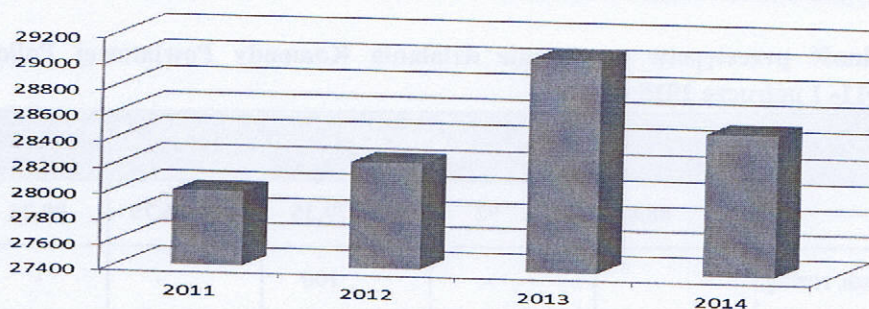
Zgodnie z informacjami Komisariatu Policji w Czarniejewie, w 2014 roku na terenie gminy doszło do popełnienia 87 przestępstw – o 8% mniej niż w 2013 roku i o 24% mniej niż w roku poprzednim.

2.5.4. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób znaczący wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Na terenie gminy Czarniejewo działają dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej NZOZ prowadzone przez Spółkę jawną NOVAMED Trafarski, Ernst w formie Przychodni Zespołu Lekarza Rodzinnego NOVAMED w Czarniejewie i Żydowie. Mieszkańcy gminy mają także dogodny dostęp do usług podstawowej opieki zdrowotnej, specjalistycznej opieki medycznej oraz szpitalnictwa zlokalizowanych w Gnieźnie. Na terenie gminy znajdują się trzy apteki - dwie w Czarniejewie i jedna w Żydowie.

Wykres 10. Liczba udzielonych porad w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS

Analizując zgromadzone dane w zakresie dostępu mieszkańców gminy do podstawowej opieki zdrowotnej oraz realizacji świadczeń medycznych w latach 2011-2014 można zauważyć tendencję wzrostową, natomiast w 2014 r. nastąpił nieznaczny spadek udzielonych porad. Zapewne ma na to wpływ dostęp do specjalistów jak i limit punktów na wybrane usługi zdrowotne przyznawane dla gminy Czarniejewo.

2.5.5. Oświata i wychowanie

Na terenie gminy Czarniejewo istnieje bardzo dobrze rozwinięta sieć szkolnictwa, oferująca edukację na wysokim poziomie. Działają tu następujące dwa zespoły szkół publicznych:

- Zespół Szkół Publicznych w Czarniejewie, obejmujący szkołę podstawową i gimnazjum,
- Zespół Szkół Publicznych w Żydowie, obejmujący szkołę podstawową i gimnazjum.

Wg stanu na 31.12.2014 r. w Zespole Szkół Publicznych w Czarniejewie uczyło się 334 uczniów, w tym w gimnazjum 112 osób, natomiast w Zespole Szkół Publicznych w Żydowie uczyło się 374 uczniów, w tym w gimnazjum 112 osób. Szkoły te są dobrze wyposażone. W pierwszej uczniowie mogą korzystać z 55 komputerów, a w drugiej z 42. Obie szkoły posiadają sale gimnastyczne, boiska, oraz są wyposażone w stołówki i kuchnie. Szkoły prowadzą także pomoc edukacyjną, która polega na udzielaniu tzw. bezpłatnych korepetycji. Dzieci dowożone są do szkoły autobusami szkolnymi pod opieką nauczycieli. Obie szkoły posiadają dobrze wyposażone biblioteki. Uczniowie w gminie Czarniejewo mają dobry dostęp do edukacji, która daje szansę na odpowiedni rozwój i go nie ogranicza. Zespół Szkół Publicznych w Czarniejewie słynie z organizacji Wojewódzkiego Konkursu Ortograficzno-Gramatycznego im. Onufrego Kopczyńskiego.

Na terenie gminy funkcjonują także dwa przedszkola:

- przedszkole „Wróbelek Elemelek” w Czarniejewie, do które wg stanu na 31.12.2014 r. uczęszczało 127 dzieci w wieku 3-6 lat,
- przedszkole samorządowe w Żydowie, do którego uczęszczało 127 dzieci w wieku 3-6 lat.

Poniższa tabela nr 26 przedstawia wykaz szkół i przedszkoli wraz z liczbą uczniów w poszczególnej placówce oświatowej w roku szkolnym w latach 2011-2015:

Tabela 26. Wykaz szkół i przedszkoli w Gminie Czarniejewo wraz z liczbą wychowanków w latach 2011-2015

L.p.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów			
		2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
1.	Zespół Szkół Publicznych Czarniejewo	339	334	349	384
2.	Zespół Szkół Publicznych Żydowo	365	369	355	378
3.	Przedszkole Czarniejewo	126	144	147	123
4.	Przedszkole Żydowo	123	127	131	102

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 27. Oświata w Gminie Czarniejewo w latach 2012-2015 - statystyka

EDUKACJA	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Żłobki ogółem	-----	-----	-----
Dzieci przebywające w żłobkach w ciągu roku	-----	-----	-----

EDUKACJA	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Placówki wychowania przedszkolnego	2	2	2
w tym przedszkola	2	2	2
Miejsca w przedszkolach	159	226	233
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	207	264	276
w tym w przedszkolach	207	264	276
Szkoły podstawowe	2	2	2
Uczniowie szkół podstawowych	460	457	468
Szkoły gimnazjalne	2	2	2
Uczniowie szkół gimnazjalnych	255	243	236

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Czarniejewie

2.5.6. Formy zorganizowania społeczeństwa

Gminę Czarniejewo cechuje duża aktywność sektora organizacji pozarządowych. Sposoby pracy, doświadczenie oraz szeroki zakres działalności pozwalają realizować wiele przedsięwzięć na rzecz lokalnej wspólnoty. Stanowią one ważny element łączący obywateli z władzą samorządową.

Urząd Miasta i Gminy Czarniejewo darzy wsparciem organizacje pozarządowe. Stanowią one duży zasób wiedzy służącej mieszkańcom. Samorząd Gminy uznaje współpracę z organizacjami pozarządowymi za ważny czynnik aktywizacji społecznej służący lepszej realizacji zadań ustawowo powierzonych Gminie a także rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej. U podłoża programu współpracy z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego leży przekonanie władz gminy o korzyściach z niego płynących, co znalazło potwierdzenie w dotychczasowej współpracy. Co roku przeprowadzane są konsultacje w sprawie projektu programu współpracy Gminy Czarniejewo z organizacjami pozarządowymi na nadchodzący rok. Tym samym wypełniane są nie tylko obowiązki prawne, ale także zapewniona jest przejrzystość i jawność działania organów publicznych.

Poniżej przedstawiony jest spis organizacji pozarządowych (NGO) działających na terenie gminy Czarniejewo. Są to następujące organizacje: stowarzyszenia „Światowid”, „Onuphrius”, „Pelikan”, „Ziemia Czarniejewska”, „Integracyjno-Rehabilitacyjne Razem”, „Miłośników Czarniejewa”, „Towarzystwo Przyjaciół Żydowa”, „Czarniejewskie Koło Kobiet Aktywnych”, Ochotnicza Straż Pożarna w Czarniejewie i Żydowie, Klub Sportowy „Fara-Pelikan”, Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czarniejewo, Uczniowski Klub Sportowy „Hetman” w Żydowie, Uczniowski Klub Sportowy „Lider” w Szczytnikach Czarniejewskich.

Organizacje pozarządowe mające swoje siedziby na terenie gminy często wspierane są funkcjonowaniem NGO, których siedziby wprawdzie nie są zarejestrowane na terenie gminy,

ale ich społeczne a nawet gospodarcze znaczenie we współpracy z lokalnymi organizacjami są nie do przecenienia.

2.6. WALORY KULTUROWE

2.6.1. Obiekty architektury i budownictwa

Walory kulturowe szczegółowo zostały omówione w rozdziale 2.4. **Turystyka i zagospodarowanie turystyczne**, stąd w tym rozdziale uporządkowano zabytki wg Rejestru zabytków województwa wielkopolskiego dla celów ewidencyjnych, wcześniej omawiając ich znaczenia turystyczne i powiązania z dobrze opisanymi szlakami turystycznymi.

Bure

- zagroda (d. osada leśna), poł. XIX, 1979-80, nr rej.: 1896/A z 17.02.1982:
  - dom (chata), drewn.
  - stodoła, drewn.
  - obora

Czeluścin

- zespół dworski, nr rej.: 2163/A z 29.09.1988:
  - dwór, 1870-80
  - park, 2 poł. XIX - XX

Czerniejewo

- historyczny układ urbanistyczny miasta, XIV-XIX, nr rej.: 591/Wlkp/A z 13.03.2008
- kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela, k. XVI, XVIII, 1904, nr rej.: 374/A z 25.11.1968
- zespół pałacowy, XVIII-XX, nr rej.: 878/Wlkp/A z 21.02.1964, z 19.01.1984 i z 2.01.2013:
  - pałac, 1771-90, 1926-28
  - 2 oficyny, 1771-90, 1926-28
  - stajnia, 4 ćw. XVIII, 1926-28
  - wozownia, 4 ćw. XVIII, 1926-28
  - ogrodzenie dziedzińców, mur., z 2 bramami, XVIII-XX
  - park z przeddziedzińcem i dziedzińcem honorowym, XVIII-XX
  - budynek bażantarni w parku, pocz. XIX
  - most na drodze dojazdowej z miasta, XVIII
- dom, Rynek 7, 1834, nr rej.: 972/A z 6.03.1970
- dom, ul. Świerczewskiego 46, 1 poł. XIX, nr rej.: 973/A z 6.03.1970 (nie istnieje?)
- dom, pl. Wiosny Ludów 17/18, 1834, nr rej.: 375/A z 25.11.1968

Gębarzewo

- dom, drewn., 1829, nr rej.: IV/73/14/58 z 25.04.1958 (przeniesiona → skansen na Lednicy)

Kosmowo

- park dworski, k. XIX, nr rej.: 1948/A z 31.08.1984

Pawłowo

- kościół pw. św. Marcina, drewn., 1762, nr rej.: 448/A z 1.02.1969

Żydowo

- kościół par. pw. św. Stanisława Biskupa, 1845, 1920, nr rej.: 2654/A z 26.11.1998
- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
- zespół dworski, XVIII-XIX:
  - dwór „stary”, nr rej.: 193/A z 22.08.1968
  - park, nr rej.: 2166/A z 13.04.1989.

2.6.2. Instytucje kultury i współpraca międzygminna

Sport w Gminie Czerniejewo jest nieodzownym elementem życia wielu jej mieszkańców, dlatego też Gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych zarówno finansowo, jak i rzeczowo. Ważną rzeczą jest systematyczne tworzenie i rozbudowa niezbędnej bazy sportowej w gminie, która już przyczyniła się do poprawy warunków uprawiania sportu, a w niedługim czasie może zaowocować osiągnięciem coraz lepszych wyników przez młodzież oraz zwiększeniem zainteresowania uprawianiem sportu w Gminie Czerniejewo. Gmina pracuje też nad stworzeniem warunków i możliwości dzieciom do rozwijania zainteresowań sportowych poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników. Głównym celem Gminy w tym zakresie jest więc inicjowanie i organizowanie projektów własnych, współpraca ze środowiskami oświatowymi i sportowymi, realizacja ich potrzeb i oczekiwań, zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania różnorodnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej.

Działalność sportowo-rekreacyjną Gmina Czerniejewo prowadzi w oparciu o bazę sportowo-rekreacyjną, na którą składają się:

- hala sportowa w Czerniejewie,
- hala sportowa w Żydowie przy Zespole Szkół Publicznych,
- Centrum rekreacyjno-sportowe w Żydowie, w którego skład wchodzi skyte-park, kort tenisowy, boisko do siatkówki plażowej (powstało w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych),
- zewnętrzny plac fitness - siłownia plenerowa w Czerniejewie (powstał j.w.),
- kompleks boisk Orlik w Czerniejewie - boisko piłkarskie oraz wielofunkcyjne (realizacja projektu dotowanego z budżetu państwa).

Realizacja projektów współfinansowanych z środków zewnętrznych, która miała miejsce w roku 2012, przyczyniła się do rozszerzenia oferty sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców gminy Czerniejewo oraz zwiększenia aktywności społecznej i atrakcyjności turystycznej miejscowości. Przyszłość sportu na terenie Gminy Czerniejewo rysuje się bardzo obiecująco. Gmina kładzie bowiem duży nacisk na rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk sportowych i sal gimnastycznych, zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców gminy. Dominującą dyscypliną sportową na terenie gminy jest piłka nożna oraz siatkówka. Na terenie Gminy działają również kluby sportowe:

- Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czerniejewo,
- Uczniowski Klub Sportowy „Hetman” w Żydowie,
- Uczniowski Klub Sportowy „Lider” w Szczytnikach Czerniejewskich,
- Klub sportowy „Fara Pelikan” w Żydowie.

Bardzo popularną formą aktywności społeczności lokalnej gminy jest turystyka rowerowa i cyklicznie organizowane rajdy na terenie gminy Czarniejewo.

Życie kulturalne gminy Czarniejewo skupia się głównie wokół bibliotek publicznych, które znajdują się w Czarniejewie oraz w Żydowie. Wypełniają one rolę organizatora życia kulturalnego w mieście i gminie. Na poziomie sołectw, rolę taką wypełniają świetlice wiejskie. Potrzeby kulturalne społeczności gminy Czarniejewo zaspokajają także liczne organizacje pozarządowe, działające na jej terenie.

Gmina Czarniejewo dla realizacji niektórych zadań ustawowych nawiązała i utrzymuje współpracę z innymi gminami w ramach porozumień, stowarzyszeń bądź związków. Współpraca międzygminna realizowana jest poprzez przynależność do:

- Lokalnej Grupy Działania - Stowarzyszenie Światowid. Należą do niego aktywni mieszkańcy: rolnicy, przedsiębiorcy, jednostki samorządowe i organizacje pozarządowe. Głównym statutowym zadaniem Stowarzyszenia jest działalność na rzecz wielofunkcyjnego postępu i poprawy życia na wsi, przyczynianie się do tworzenia optymalnych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie gmin zrzeszonych, budowania w społeczeństwie pozytywnego wizerunku partnerskiej współpracy międzysektorowej, a także wspieranie inicjatyw wspomagających rozwój rynku produktów regionalnych i lokalnych. Stowarzyszenie ma na celu również promowanie regionu w zakresie turystyki i nowych inwestycji.
- porozumienie międzygminne w zakresie usług wodociągowo-kanalizacyjnych z Miastem i Gminą Gniezno,
- porozumienie międzygminne obejmujące gminy powiatu gnieźnieńskiego i wrzesińskiego w zakresie zagospodarowania odpadów w Regionalnej Stacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Lulkowie,
- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski,
- porozumienie z Miastem Gniezno na sprawowanie opieki nad zwierzętami bezdomnymi z terenu gminy Czarniejewo.

2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

2.7.1. Warunki klimatyczne

Średnia roczna temperatura powietrza w obszarze Gminy Czarniejewo wynosi 8,3 C. Okres średnich dobowych temperatur powyżej 0°C rozpoczyna się wczesną wiosną i utrzymuje do późnej jesieni. Zimy są krótkie i często bezśnieżne. Średnia temperatura najzimniejszego miesiąca - stycznia wynosi -2,2°C, natomiast najcieplejszego - lipca - 18°C. Długość okresu wegetacyjnego, charakteryzującego się temperaturą powyżej 5°C, wynosi około 220 dni.

Przedmiotowy obszar należy do regionu klimatycznego wyróżniającego się niskimi (poniżej średniej krajowej) opadami deszczu oraz małą częstotliwością gradu. W ciągu roku występuje przeciętnie od 140 do 160 dni z opadem powyżej 0,1 mm oraz około 35 dni z opadem śnieżnym. Średnia roczna suma opadów wynosi ok. 470 mm. Czas trwania pokrywy śnieżnej mieści się w granicach 55-65 dni. Natomiast średnia wilgotność powietrza wynosi 82%.

Na analizowanym obszarze w okresie letnim przeważają wiatry zachodnie, zimą wiatry południowo - zachodnie. Wiatry silne i bardzo silne pojawiają się sporadycznie.

Cechą charakterystyczną klimatu są: stosunkowo małe amplitudy rocznych temperatur powietrza, wczesna wiosna, długie lato, łagodna i krótka zima z mało trwałą pokrywą śnieżną. W regionie w którym położona jest gmina istnieje większe prawdopodobieństwo występowania lat posusznych niż normalnych i wilgotnych.¹⁵

2.7.2. Prawne formy ochrony przyrody

Ochrona przyrody obecnie realizowana jest na podstawie ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.). Ochrona przyrody, w jej rozumieniu polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody. Realizuje się to między innymi poprzez wprowadzanie różnych form ochrony. Na obszarze gminy Czarniejewo zdefiniowano trzy rezerваты przyrody oraz pomniki przyrody.

Działania ochronne środowiska przyrodniczego obejmujące obszary i obiekty prawnie chronione:

REZERWAT PRZYRODY – BIELAWY o pow. 20,0 ha

Położenie: teren wsi Goranin Nadleśnictwo Czarniejewo, obręb Czarniejewo.

Przedmiot ochrony: częściowy rezerwat leśny, zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu liściastego o charakterze zespołu naturalnego (*Galio silvatici* *Carpinetum*, *Ficario Ulmetum Campestris*) z udziałem dębu, jesionu, grabu, wiązu i modrzewia polskiego. Stanowiska rzadkiej na tym terenie perlówki jednokwiatowej (*Melica uniflora*).

REZERWAT PRZYRODY „MODRZEW POLSKI” w NOSKOWIE o pow. 1,0 ha

Położenie: teren wsi Graby, Nadleśnictwo Czarniejewo, obręb Nekla.

Przedmiot ochrony: częściowy rezerwat leśny. Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych drzewostanu sosnowego z udziałem modrzewia polskiego (30 szt.) występującego na odosobnionym stanowisku niżowym w zespole *QUERCO ROBORIS – PINETUM* (kontynentalnego boru mieszanego).

REZERWAT PRZYRODY „WIĄZY W NOWYM LESIE” o pow. 1,51 ha, przewidywane powiększenie.

Położenie: teren wsi Goranin, Nadleśnictwo Czarniejewo.

Przedmiot ochrony: fragment lasu mieszanego o charakterze lasu naturalnego z udziałem wiązu. Cel naukowo-dydaktyczny.

POMINIKI PRZYRODY – położenie:

Szpaler dębowy – m. Czarniejewo (1 km na północ od Czarniejewo).

Dąb bezszypułkowy – Głóżyna Oddz. 130 d, 2 dęby szypułkowe – wieś Rakowo Oddz. 50, 34, 2 dęby szypułkowe – Głóżyna Oddz. 62, 2 dęby szypułkowe – 1,5 km od leśnictwa Głóżyna Oddz. 129 a, 131 h

dąb szypułkowy – leśnictwo Daniele, Oddz. 27 d, 6 dębów szypułkowych – Gajówka.

¹⁵ Opracowano na podstawie *Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018*

Przedmiot ochrony: pomniki przyrody (dęby szypułkowe, dąb bezszypułkowy), w tym: szpaler dębowy zbudowany z 109 egz. dębów szypułkowych.

LASY OCHRONNE – położenie w odległości do 10 km od granic administracyjnych m. Gniezna (miasto powyżej 50 tys. Mk) pow. 1200 ha.

Przedmiot ochrony: zespół drzewostanów, których zadania ochronne i ogólnogospodarcze wpływają na organizację i ograniczenie użytkowania. Lasy pełniące funkcję osłony biologicznej dla ośrodków zurbanizowanych.

DRZEWOSTAN NASIENNY WYŁĄCZONY – 14,0 ha.

Położenie: wieś Głożyna Nadleśnictwo Czarniejewo. Przedmiot ochrony: drzewostan, którego pochodzenie i dobra jakość pozwala oczekiwać, że z nasion w nim pozyskanych otrzyma się wartościowe potomstwo, zapewniające w danych warunkach siedliskowych trwałą, jakościowo i ilościowo zadowalającą produkcję drewna.

REZERWAT PRZYRODY „MODRZEW POLSKI” o pow. 0,9 ha

Położenie: teren wsi Graby Nadleśnictwo Czarniejewo, obręb Nekla Oddz. 75.

Przedmiot ochrony: częściowy rezerwat leśny.

Drzewostan sosnowy z udziałem modrzewia polskiego.

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU LASÓW CZARNIEJEWSKICH pow. 3750,0 ha

Położenie: teren wsi Goranin, Głożyna, Bure, Rakowo, Graby, m. Czarniejewo.

Przedmiot ochrony: tereny o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Ważny węzeł hydrograficzny (obszary źródliskowe systemów dolinnych, skrzyżowanie pasm wododziałowych Wrześnicy, Głównej, Cybiny, Małej Wełny, Maskawy. Ekosystemy o mozaikowej strukturze przestrzennej (lasy, drobne ciek, torfowiska, łąki, uprawy rolne). Obszary chronione dla funkcji ekologicznej, krajobrazowej i rekreacyjnej z dopuszczeniem ekstensywnych form zainwestowania związanych z mieszkalnictwem, leśnictwem, wypoczynkiem i obsługą turystyki.

UŻYTKI EKOLOGICZNE:

„Gębarzewo” – 3,0 ha, teren wsi Gębarzewo.

Przedmiot ochrony: wodne nieużytki wraz z otaczającą roślinnością oraz łąki.

„Pawłowo” – 19,0 ha, teren wsi: Pawłowo, Kosmowo, Gębarzewo.

Przedmiot ochrony: łąki i wodne nieużytki, remizy.

„Szczytniki Czarniejewskie” – 6,0 ha, teren wsi Szczytniki Czarniejewskie.

Przedmiot ochrony: łąki, remizy (na siedliskach wilgotnych).

„Żydowo” – 26,0 ha, teren wsi Żydowo.

Przedmiot ochrony: łąki i wodne nieużytki.

ZESPÓŁ PRZYRODNICZO KRAJOBRAZOWY „GORANIN” - pow. 355,0 ha

Położenie: teren wsi Goranin, Głożyna, m. Czarniejewo

Przedmiot ochrony: zabytki kultury rolnej w formie zespołu pasów wiatrochronnych XIX wiecznych, z czasów Dezyderego Chłapowskiego.

KORYTARZE EKOLOGICZNE:

DOLINA WRZEŚNICY – pow. 663,0 ha – w tym na obszarze opracowania 6,0%.

Położenie: teren wsi Pawłowo, Goranin, m. Czerniejewo, Kąpiel, Pakszyn.

DOLINA MAŁEJ WRZEŚNICY – pow. 355,0 ha,

Położenie: teren wsi Żydowo, Gębarzewo, Kosowo, Golimowo, Szczytniki Czerniejewskie, Pakszyn.

Przedmiot ochrony dolin: Lokalne powiązania ekologiczne łączące poszczególne obszary chronione w jeden ciągły system (systemy dolin – poza obszarami chronionego krajobrazu). Doliny Wrześnicy i Małej Wrześnicy tworzą korytarze środowiskowe pomiędzy autonomiczną strefą wododziałową na linii Pniewy – Poznań – Gniezno na północy oraz pradoliną Warty i Nadwarciańskim Parkiem Krajobrazowym na południu.

POZOSTAŁE OBSZARY PRZYRODNICZO I GOSPODARCZO CENNE

WIELKOPOLSKA DOLINA KOPALNA – pow. 10700,0 ha w tym na terenie gminy Czerniejewo 96,0%

Położenie: obszar gminy Czerniejewo z wyłączeniem południowej części wsi Graby.

Przedmiot ochrony: fragment zasobnego zbiornika wód podziemnych wchodzącego w skład głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) przewidzianych do ochrony w skali kraju.

OBSZAR NATURA 2000 - Grądy w Czerniejewie (kod obszaru PLH 300049) o pow. 1212,9 ha.

W rejestrze pomników przyrody objętych ochroną konserwatorską zapisanych jest kilkadziesiąt drzew, w tym gatunku: dąb szypułkowy, dąb bezszypułkowy, jesion wyniosły, świerk pospolity, cis pospolity.¹⁶

2.8. WIELKOŚĆ I STRUKTURA BUDŻETU GMINY CZERNIEJEWO

2.8.1. Polityka finansowa Gminy Czerniejewo

Finanse gminy są integralną częścią publicznego systemu finansowego, obejmującego procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz z ich rozdysponowaniem. Gospodarka finansowa gminy Czerniejewo oparta jest na corocznie opracowywanym i uchwalanym przez Radę Miasta i Gminy budżecie zawierającym zestawienie prognozowanych dochodów, planowanych wydatków oraz przychodów i rozchodów. Przygotowanie i opracowanie budżetu odbywa się zgodnie z określonymi przepisami gminnymi - przede wszystkim z uchwałami Rady Miasta i Gminy w sprawie uchwalenia budżetu gminy.

Tabela 28. Kształtowanie się wyników finansowych Gminy Czerniejewo w latach 2011-2014

Rok	2011	12/11	2012	13/12	2013	14/13	2014	15/14	2015
		(%)		(%)		(%)		(%)	
Dochody ogółem	20.681.715	116,05	24.000.658	92,30	22.152.498	110,03	24.374.839	100,11	24.401.451

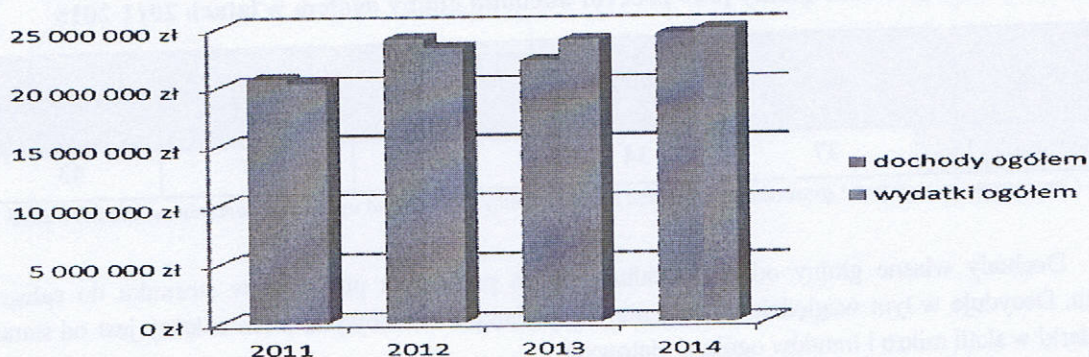
¹⁶ Opracowano na podstawie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czerniejewo*

15

Rok	2011	12/11	2012	13/12	2013	14/13	2014	15/14	2015
		(%)		(%)		(%)		(%)	
Dochody majątkowe	2.128.015	-	4.552.839	-	1.022.302	-	2.284.873	-	1.585.564
Dochody bieżące	18.553.700	-	19.447.819	-	21.130.197	-	22.089.966	-	22.815.887
Wydatki ogółem	20.285.225	114,63	23.252.746	102,58	23.853.773	103,98	24.802.602	89,18	22.119.494
Wydatki majątkowe	3.106.125	-	4.811.864	-	3.987.501	-	5.965.793	-	2.057.922
Wydatki bieżące	17.179.100	-	18.440.882	-	19.866.271	-	18.836.810	-	20.061.572
Wynik finansowy	396.490	188,63	747.912	-227,47	-1.701.274	25,14	-427.763	-533,46	2.281.957

Źródło: Opracowano na podstawie sprawozdań burmistrza Miasta i Gminy Czarniejewo wykonania budżetów za lata 2011-2015

Wykres 11. Dochody i wydatki ogólne budżetu Gminy Czarniejewo w latach 2011-2014

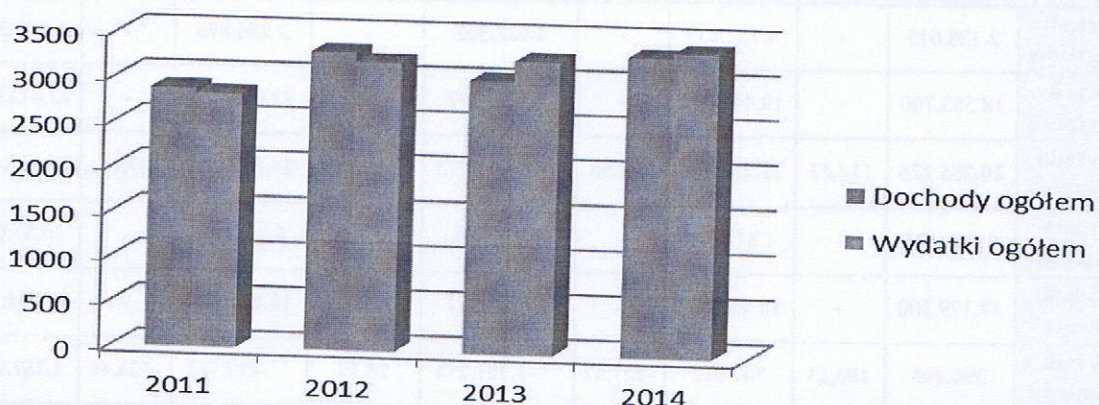
Źródło: Opracowano na podstawie sprawozdań burmistrza Miasta i Gminy Czarniejewo wykonania budżetów za lata 2011-2014

Tabela 29. Dochody i wydatki ogólne budżetu Gminy Czarniejewo na 1 mieszkańca w latach 2011-2014 na tle Powiatu Gnieźnieńskiego

Wyszczególnienie	Gmina Czarniejewo				Powiat Gnieźnieński
	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2 865,69	3 277,43	3 033,75	3 332,17	3 030,84
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2 810,75	3 175,30	3 266,74	3 390,64	3 050,48

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Wykres 12. Dochody i wydatki ogólne budżetu Gminy Czerniejewo na 1 mieszkańca w latach 2011-2014

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych – GUS

Tabela 30. Dochody własne gminy jako procent dochodu gminy ogółem w latach 2011-2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁷
Procent (%)	37	34	40	39	43

Źródło: Opracowano na podstawie sprawozdań burmistrza Miasta i Gminy Czerniejewo wykonania budżetów za lata 2011-2015

Dochody własne gminy od lat kształtują się na podobnym poziomie w stosunku do całego budżetu. Decyduje w tym względzie udział gminy w podatku dochodowym, a ten zależy od stanu gospodarki w skali mikro i trendów ogólnogospodarczych.

2.8.2. Struktura dochodów Gminy Czerniejewo

Tabela 31. Struktura dochodów Gminy Czerniejewo w % do dochodów ogółem

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00
Rolnictwo i łowiectwo	2,06	2,02	3,26	2,27
Transport i łączność	2,18	0,00	0,32	0,00
Gospodarka mieszkaniowa	3,14	1,98	2,13	2,26
Administracja publiczna	7,71	0,35	2,10	0,62
Różne rozliczenia	38,79	34,62	41,47	36,08
Oświata i wychowanie	1,61	1,58	2,16	2,89
Ochrona zdrowia	0,09	0,11	0,09	0,00

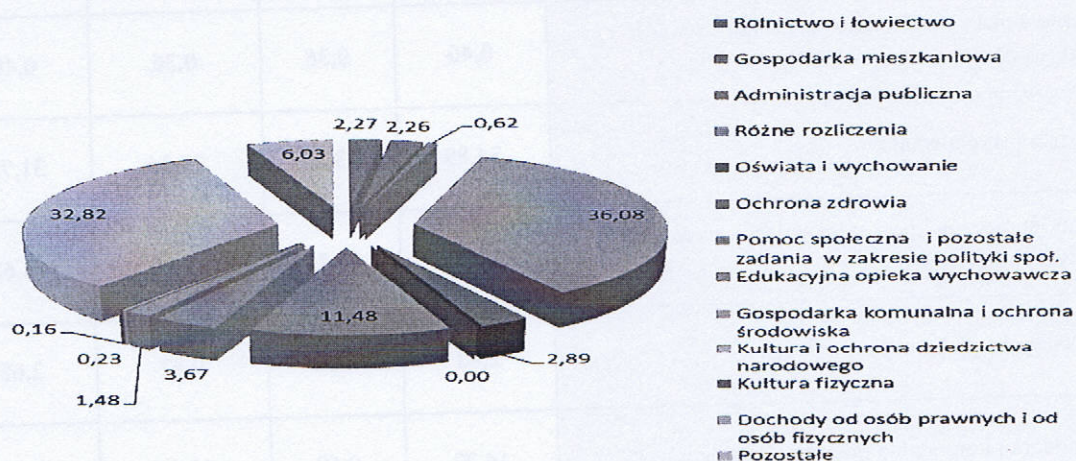
¹⁷ wg planowanego budżetu na 2015 r.

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	12,39	10,61	12,12	11,48
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,39	1,63	1,97	3,67
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5,52	17,44	3,54	1,48
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,44	0,33	0,21	0,23
Kultura fizyczna	0,00	3,52	0,00	0,16
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	25,62	24,89	30,39	32,82
Pozostałe	0,06	0,93	0,25	6,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych - GUS

Zamieszczona powyżej struktura % dochodów uwzględnia okresowe wpływy do budżetu Gminy, wynikające z dotacji UE. Na przestrzeni analizowanych trzech lat widać wyraźnie wzrost dochodu gminy Czarniejewo z tytułu Edukacyjnej opieki wychowawczej (na skutek pozyskanych dotacji z UE), Dochodów od osób prawnych i fizycznych oraz w pozycji Pozostałe. Poniższy wykres przedstawia udział procentowy poszczególnych działów budżetu po stronie dochodów z roku 2014:

Wykres 13. Struktura dochodów Gminy Czarniejewo w % do dochodów ogółem - dot. 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych - GUS

Jak wynika z powyższego wykresu największy udział w roku 2014 w dochodach stanowiły Różne rozliczenia (Subwencja - 36,08%) oraz Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych (PIT i CIT - 32,82%).

2.8.3. Struktura wydatków Gminy Czerniejewo

Tabela 32. Struktura wydatków Gminy Czerniejewo w % do wydatków ogółem

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00
Rolnictwo i łowiectwo	2,44	2,20	4,89	1,89
Leśnictwo	0,01	0,01	0,01	0,01
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	0,37	0,40	0,28	0,48
Transport i łączność	9,47	9,35	2,95	6,01
Gospodarka mieszkaniowa	2,11	1,79	2,16	1,45
Administracja publiczna	12,60	13,03	12,84	12,58
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,46	0,36	0,36	0,40
Oświata i wychowanie	34,89	33,25	33,34	31,73
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	14,22	13,18	14,10	14,62
Edukacyjna opieka wychowawcza	2,82	4,68	9,87	2,65
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	14,72	9,69	10,54	9,13
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,96	4,16	3,84	3,01
Kultura fizyczna	0,29	5,60	0,39	0,48

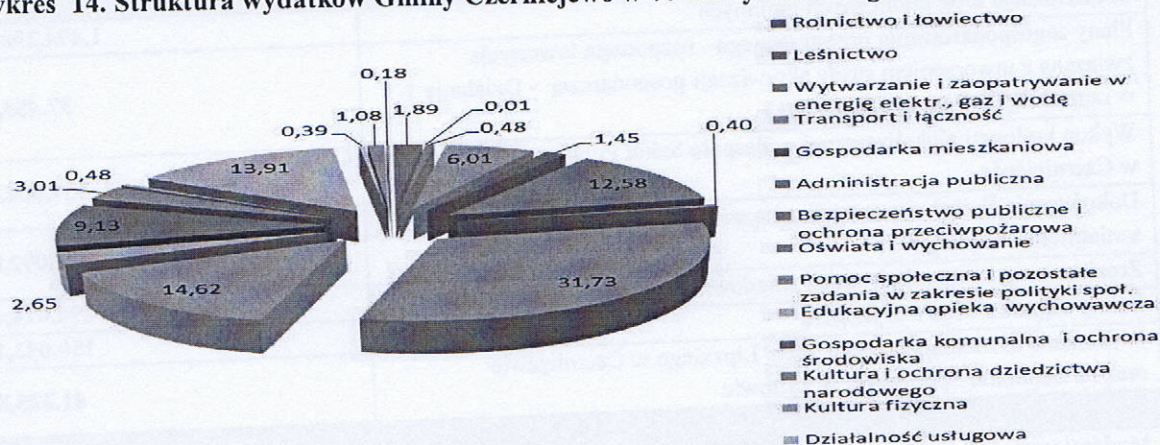

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Działalność usługowa	0,28	0,30	2,79	13,91
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i innych jedn. nieposiadających osob. praw. I wydatki związane z ich poborem	0,05	0,00	0,00	0,00
Ochrona zdrowia	0,50	0,52	0,47	0,39
Obsługa długu publicznego	1,72	1,49	1,17	1,08
Pozostałe	0,07	0,01	0,01	0,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych - GUS

Powyższa tabela uwzględnia okresowe wzrosty wydatków w poszczególnych działach, wynikające z otrzymanych dotacji z środków UE. Analizując dane z powyższej tabeli można zauważyć spadek wydatków w ostatnim roku z analizowanych lat w pozycji Rolnictwo i łowiectwo, Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza, natomiast wzrost wydatków jest zauważalny w pozycji Transport i łączność oraz Działalność usługowa. Poniższy wykres przedstawia udział procentowy poszczególnych działów budżetu po stronie wydatków z roku 2014:

Wykres 14. Struktura wydatków Gminy Czerniejewo w % do wydatków ogółem - dot. 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych - GUS

W roku 2014 r. największy udział w wydatkach stanowiły środki wydatkowane na Oświatę i wychowanie (31,73%) oraz na Pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (14,62%).

2.8.4. Działalność inwestycyjna

Realizacja konkretnych zadań inwestycyjnych przez gminę Czarniejewo odbywa się na podstawie określenia ważności projektów przy uwzględnieniu możliwości ich finansowania. Ważność inwestycji jest wymuszana przez oczekiwania społeczne, postęp cywilizacyjny, dekapitalizację i zużywanie się istniejącej infrastruktury, konieczność poprawy bezpieczeństwa, zmieniające się uwarunkowania prawne, wizję i strategię rozwoju oraz rolniczo-turystyczny charakter położenia gminy. W ostatnich latach największe nakłady przeznaczane były na sfery związane z poprawą infrastruktury technicznej gminy. W strukturze wydatków gminy Czarniejewo środki finansowe przeznaczone na wydatki majątkowe inwestycyjne w ogólnej kwocie wydatków w kolejnych latach przejawiały tendencję zróżnicowaną i odpowiadały potrzebom określonym na dany rok budżetowy. Po 2014 roku możliwości wydatkowania majątkowego ściśle są powiązane z dochodami, a dokładniej z wypracowaną nadwyżką operacyjną.

Z analizy inwestycji wykonanych w latach 2011 - 2014 oraz wcześniejszych wynika, że gmina podejmuje szereg inicjatyw infrastrukturalnych poprawiających różne sfery funkcjonowania gminy. Przede wszystkim działania inwestycyjne skupiają się na zwiększeniu dostępu do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, rozbudowy i budowy bazy sportowo-rekreacyjnej, przebudowy i budowy elementów komunikacyjnych gminy (drogi i chodniki) i związanych z tym sieci, działań o charakterze promocyjnym i proinwestycyjnym (Strefa Aktywizacji Gospodarczej) oraz wielu zadań odpowiadającym potrzebom społecznym i zaakceptowanym przez Radę Miasta i Gminy Czarniejewo. Cechą charakterystyczną jest dbałość związana z obszarem wiejskim gminy Czarniejewo.

Tabela 33. Realizacja inwestycji na przestrzeni lat 2011-2015

Nazwanie inwestycji	Wartość inwestycji (PLN)
2011 r.	
Modernizacja dróg publicznych gminnych	1.474.290,77
Plany zagospodarowania przestrzennego - rozpoczęta inwestycja związana z utworzeniem strefy aktywizacji gospodarczej - Działanie 1.7 w ramach WRPO na lata 2007-2013	37.453,57
Wykup kotłowni zlokalizowanej w Zespole Szkół Publicznych w Czarniejewie	137.864,55
Dokończenie II etapu inwestycji związanej z budową kanalizacji sanitarnej w Czarniejewie	1.071.092,80
Zrealizowano I etap rekultywacji składowiska odpadów w Czarniejewie	194.074,43
Zakup ciągnika wraz z osprzętem	150.023,10
Wykonanie oświetlenia przy ul. Gen. Lipskiego w Czarniejewie oraz na Stadionie Sportowym w Żydowie	41.325,82
2012 r.	
Modernizacja dróg publicznych gminnych	1.779.826,15
Wydatki na inwestycję związaną z utworzeniem strefy aktywizacji gospodarczej - Działanie 1.7 w ramach WRPO na lata 2007-2013	9.494,05
Modernizacja kuchni oraz stołówki zlokalizowanej w Zespole Szkół Publicznych w Czarniejewie	298.618,18
Wydatki związane z rozpoczęciem inwestycji – „Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej część II” w ramach WRPO 2007-2013	409.797,28

R

Nazwanie inwestycji	Wartość inwestycji (PLN)
Dokończenie II etapu inwestycji związanej z budową kanalizacji sanitarnej w Czerniejewie oraz rozpoczęto budowę kanalizacji na Osiedlu Papieża Jana Pawła II w Czerniejewie	482.473,59
Zakończenie inwestycji związanej z rekultywacją składowiska odpadów w Czerniejewie oraz dokonanie płatności na zadanie związane z porozumieniem międzygminnym dot. budowy zakładu zagospodarowania odpadów w Lulkowie	28.401,87
Wydatki dot. przygotowania dokumentacji technicznej związanej z budową sieci gazowej w miejscowości Żydowo.	32.978,00
Instalacja klimatyzacji w części budynku urzędu	46.606,55
Wykonanie inwestycji związanej z utworzeniem Centrum Rekreacyjno – Sportowego w Żydowie.	384.769,71
Budowa kompleksu boisk sportowych ORLIK oraz plac z urządzeniami do ćwiczeń FITNESS	1.240.548,21
2013 r.	
Modernizacja dróg publicznych gminnych	380.479,95
Wydatki na inwestycję związaną z utworzeniem strefy aktywizacji gospodarczej - Działanie 1.7 w ramach WRPO na lata 2007-2013	622.020,08
Zakup pieca, okapu oraz szaf do kuchni Przedszkola w Żydowie	14.469,51
Wydatki związane z inwestycją – „Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej część II” w ramach WRPO 2007-2013	1.647.768,17
Dokończenie inwestycji związanej z budową kanalizacji sanitarnej na Osiedlu Papieża Jana Pawła II w Czerniejewie oraz budowa kanalizacji na Osiedlu Nadziei w Czerniejewie	302.887,46
Porozumienie międzygminne dot. budowy zakładu zagospodarowania odpadów w Lulkowie	14.524,55
Zakup przyczepy jednoosiowej	22.140,00
Rewitalizacja rynku w m. Czerniejewo – koszt 45.000 zł (w roku 2013 wydatkowano kwotę 3.240 zł)	3.240,00
1. Budowa sieci gazowej w m. Żydowo - koszt 643.511,40 zł., 2. Realizacja Projektu „Od Dziada, Pradziada do dziś” w Pakszynie – budowa placu zabaw oraz wymiana podłogi w świetlicy wiejskiej – koszt 26.592,32 zł	670.103,72
Instalacja systemu alarmowego w budynku urzędu	10.965,40
Dokończenie inwestycji związanej z utworzeniem Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Żydowie	25.911,66
Posadowienie świetlicy w m. Goranin	39.888,33
Budowa biblioteki w m. Żydowo	191.342,35
2014 r.	
Modernizacja dróg publicznych gminnych	1.364.359,43
Wydatki na budowę strefy aktywizacji gospodarczej - Działanie 1.7 w ramach WRPO na lata 2007-2014	3.427.827,59
1. Instalacja hydrantów w ZSP w Czerniejewie 2. Modernizacja kuchni w Przedszkolu w Żydowie 3. Modernizacja stołówki szkolnej w ZSP w Czerniejewie 4. Rozbudowa stołówki szkolnej w ZSP w Żydowie 5. Ułożenie kostki brukowej przy ZSP w Czerniejewie	256.352,15

Nazwanie inwestycji	Wartość inwestycji (PLN)
1. Porozumienie międzygminne dot. budowy zakładu zagospodarowania odpadów w Lulkowie	597.355,76
2. Realizacja projektu pn. „Dla mieszkańców oraz gości Grobla pełna przyjemności” w ramach PROW 2007-2013,	
3. Realizacja projektu pn. ”Renowacja przestrzeni i pamięci” rewitalizacja rynku w m. Czerniejewo w ramach PROW 2007-2013,	
4. Realizacja projektu pn. ”Żeby było co grillować, trzeba trochę powędkować” w ramach PROW 2007-2013	
Wydatki poniesione na budowy, rozbudowy i modernizacje świetlic wiejskich i zagospodarowanie terenów wokół nich	260.404,92
Modernizację mieszkań znajdujących się w zasobie komunalnym gminy	59.492,66
2015 r.	
Modernizacja dróg publicznych	390.584,08
1. Budowa bieżni do skoków w dal przy obu Zespołach Szkół w Czerniejewie oraz Żydowie	246.694,49
2. Rozbudowa stołówki przy ZSP w Żydowie	
3. Przygotowanie dokumentacji projektowej celem rozbudowy Przedszkola w Żydowie	
1. Przygotowanie koncepcji rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy	478.665,78
2. Budowa zakładu zagospodarowania odpadów w Lulkowie - dotacja celowa w związku z porozumieniem międzygminnym	
3. Zakup kosiarki bijakowej i ładowacza czołowego	
Rewitalizacja Rynku w m. Żydowo	301.951,25
Fundusz Sołecki	162.803,57
Środki poza funduszem remontowym dla Sołectw	130.168,16
Budowa hali widowiskowo -sportowej w m. Czerniejewo – przygotowanie dokumentacji projektowej	29.500,00
1. Opracowanie aktualizacji opłat rocznych.	88.291,87
2. Modernizacja mieszkań i budynków w zasobie komunalnym	
Realizacja projektu „Od Rakowa Wierzbowego do Rakowa Olenderskiego” w ramach PROW 2013-2020	29.831,97
Zakup programu do planowania przestrzennego	3.690,00
1. Zakup tabletów oraz programu e-sesja	61.705,05
2. Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy	
3. Utworzenie nowej strony internetowej urzędu	
Dofinansowanie do zakupu samochodu dla Komisariatu Policji w Czerniejewie	25.000,00
1. Modernizacja sali gimnastycznej w Żydowie	109.035,72
2. Dokumentacja projektowa – oddymianie klatki schodowej w budynku użyteczności publicznej w Czerniejewie	
3. Wykonanie odwodnienia w budynku użyteczności publicznej w Żydowie	
4. Wymiana oświetlenia oraz wentylacji w sali gimnastycznej w Czerniejewie	

Źródło: Opracowano na podstawie sprawozdań burmistrza Miasta i Gminy Czerniejewo wykonania budżetów za lata 2011-2015

Kontynuacją polityki poprzednich lat jest realizowany budżet 2015 w szczególności dotyczący zadań inwestycyjnych o podobnym charakterze jak w latach poprzednich. Z projektu budżetu na 2015 rok, a w szczególności z analizy wydatków inwestycyjnych wynika, że gmina realizuje projekty inwestycyjne odpowiadające na bieżące potrzeby społeczności w zakresie infrastruktury drogowej, mediów, sportu i rekreacji, poprawy estetyki otoczenia centrów wypoczynku i rekreacji. W dalszym ciągu znaczną rolę w realizacji inwestycji stanowią środki na programy i projekty które mają szansę być współfinansowane ze środków pochodzących z dotacji Unii Europejskiej.

3. ANKIETYZACJA MIESZKAŃCÓW I LIDERÓW LOKALNYCH GMINY CZERNIEJEWO

Metodologia

Na potrzeby zespołu opracowującego Raport o Stanie Gminy Czerniejewo oraz Diagnozy Stanu jako elementu wyjściowego dla *Strategii Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016-2031* opracowano ankietę, skierowaną do liderów opinii publicznej, mieszkańców oraz wszystkich zainteresowanych rozwojem społeczno-gospodarczym Gminy. Celem ankiety było pozyskanie szczegółowych opinii na temat wszystkich obszarów życia lokalnej społeczności gminy Czerniejewo mających bezpośredni lub pośredni wpływ na funkcjonowanie poszczególnych instrumentów polityki społecznej i gospodarczej realizowanej przez gminę ale także przez sektor pozarządowy. Przedmiotem sformułowanych w ankiecie pytań była identyfikacja postaw i opinii mieszkańców na temat oceny jakości życia i wyzwań rozwojowych gminy. Dane uzyskane w ankiecie uzupełniają informacje otrzymane z instytucji odpowiedzialnych za poszczególne działania w obszarze szeroko rozumianej polityki społeczno - gospodarczej w gminie Czerniejewo. Badania opinii mieszkańców gminy Czerniejewo było realizowane w październiku i listopadzie 2015 roku.

Ankieta składała się z 14 pytań, w tym również metryczki i miała formę pytań zamkniętych, jak i otwartych w których respondenci oceniali poszczególne elementy infrastruktury, życia społecznego i gospodarczego, kultury, edukacji, opieki zdrowotnej i administracji związanej z szeroko rozumianym zarządzaniem poszczególnymi obszarami życia społeczno-gospodarczego. W wypełnianiu ankiety uczestniczyły 52 osoby, jednak rozkład liczby głosów w poszczególnych pytaniach był zróżnicowany, ponieważ nie wszyscy respondenci udzielali odpowiedzi na każde z postawionych w ankiecie pytań.

Pytania w ankiecie były tak sformułowane, aby dać odpowiedź, co stanowi problem dla mieszkańców i jak założyć długookresowy plan działania niezbędny dla realizacji zamierzeń społecznych i pro-gospodarczych stanowiących podstawę rozwoju gminy.

Wypowiedzi osób ankietowanych znajdują odzwierciedlenie w budowanej diagnozie dla potrzeb dokumentu *Strategii* oraz w tworzonych celach i kierunkach rozwoju gminy do roku 2031.

Uzupełnieniem badań ankietowych prowadzonych przez wykonawcę *Strategii* były badania przeprowadzone przez Urząd Miasta i Gminy Czerniejewo poprzez ankietę elektroniczną zamieszczoną na stronie internetowej czerniejewskiego samorządu. Ankietę wypełniło anonimowo 131 osób.

Obydwie formy ankietyzacji lokalnej społeczności i lokalnych liderów w treści zadawanych pytań były sobie bliskie choć przyjęte w obu ankietach skale ocen nie zawsze stwarzały możliwość bezpośredniego porównania ocen tych dwóch grup respondentów biorących udział w dwóch różnych formach ankietyzacji. W przypadkach kiedy taka możliwość istniała w zamieszczonym poniżej raporcie przyjęto zasadę porównania opinii i uzasadnienia różnic powstałych w procesie ankietyzacji. Z natury rzeczy każdy z dwóch sposobów ankietyzacji (internetowa) i bezpośrednia obarczone są błędem wynikającym z faktu, że grupy respondentów obydwu form ankietyzacji znacząco się różniły.

Ankieta przeprowadzona przez T.S. & Partnerzy była tzw. „ankietą decydenką” a ankieta przeprowadzona drogą internetową przez Urząd Gminy była tzw. „ankietą unknown” czyli nieznanego respondenta również takiego, który mógł być spoza gminy lub z jakiegoś powodu mógł wypełnić ankietę kilkakrotnie. Stąd wyniki obydwu ankiet mają charakter poglądowy.

3.1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANKIETY

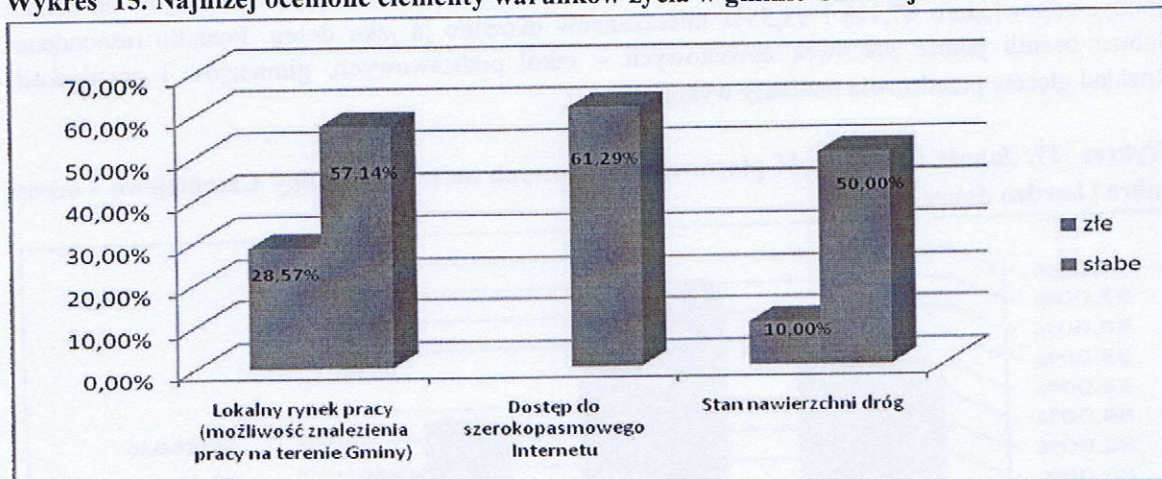
Ocena warunków życia w gminie

W pytaniu 1 ocenie poddano warunki życia w gminie, respondenci mieli do wyboru pięciostopniową skalę, według której dokonywali odpowiedzi na pytania w następującym zakresie: złe, słabe, średnie, dobre i bardzo dobre. Na pytanie składało się 30 elementów dotyczących stanu infrastruktury społeczno-publicznej, a także stanu środowiska naturalnego, świadomości ekologicznej i integracji mieszkańców.

Na obszarze gminy Czerniejewo najgorzej oceniony został lokalny rynek pracy, czyli możliwość znalezienia zatrudnienia na terenie gminy, przez ponad 85% osób oceniony jako zły i słaby. Ponadto aż 61,29% ankietowanych wskazało na słaby dostęp do internetu szerokopasmowego na terenie gminy. Najslabiej wypadła także ocena infrastruktury drogowej na terenie gminy, połowa respondentów wskazała na zły stan nawierzchni dróg.

Najgorzej ocenione elementy warunkujące jakość życia na obszarze gminy przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 15. Najniżej ocenione elementy warunków życia w gminie Czerniejewo

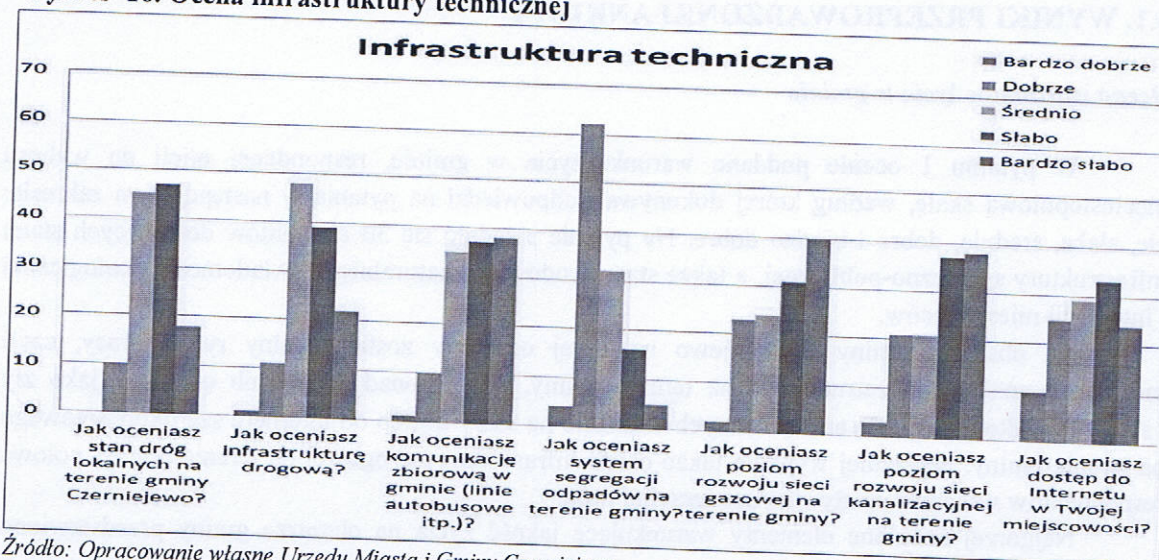

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Bardzo podobny zakres pytań został ujęty w ankiecie przeprowadzonej przez Gminę Czerniejewo. Pomimo, że obydwie grupy respondentów znacząco się różniły to zaskakująco nastąpiła zbieżność ocen w zakresie stanu technicznego dróg lokalnych i dostępu do internetu szerokopasmowego. Ponadto słabo i bardzo słabo oceniono poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie gminy i podobny stosunek wyrażono w stosunku do sieci gazowniczej.

Ponadto w kategorii oceny „bardzo słaba” znalazła się komunikacja zbiorowa i to z tytułu słabo zorganizowanej komunikacji z miastem Września. Wyraźną pozytywną ocenę uzyskała segregacja odpadów na terenie gminy. Powyższe wyniki zostały przedstawione w formie graficznej na wykresie 16.

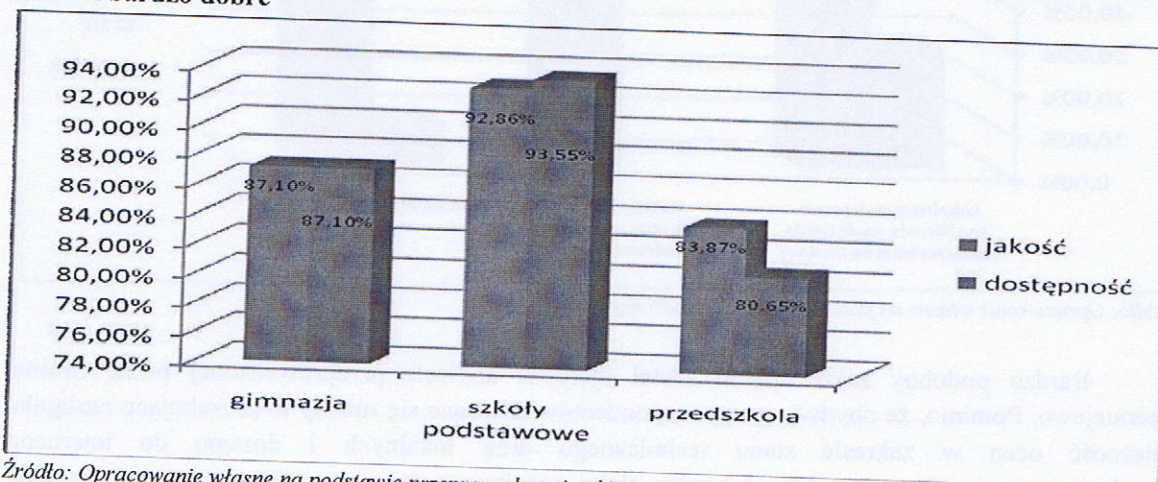
Wykres 16. Ocena infrastruktury technicznej

Źródło: Opracowanie własne Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

Natomiast wysoko została oceniona dostępność szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy, odpowiednio 87,1% i 93,55% mieszkańców określiło ją jako dobrą. Ponadto respondenci dobrze ocenili jakość placówek oświatowych – szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli. Rozkład głosów przedstawia poniższy wykres 17.

Wykres 17. Jakość i dostępność placówek oświatowych na terenie gminy Czerniejewo - oceny dobre i bardzo dobre

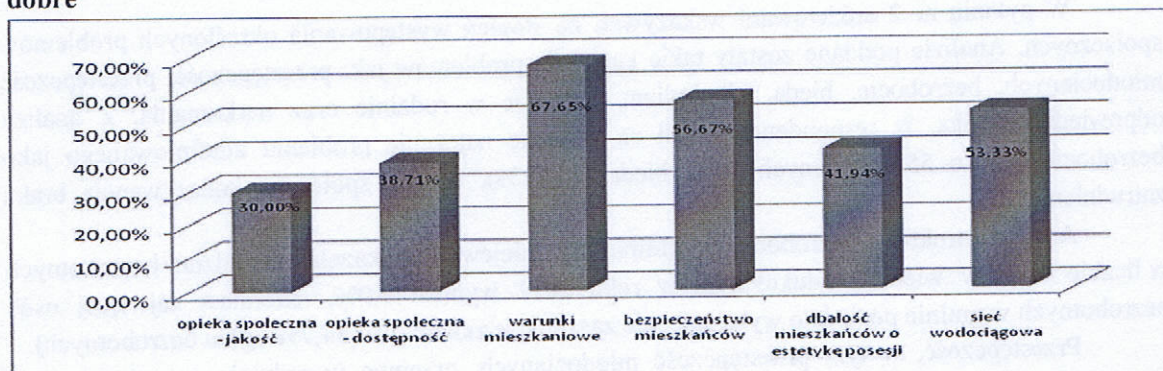
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wśród ankietowanych mieszkańców dominowała opinia pozytywna (67,65%) o warunkach mieszkaniowych. Ponad 53% mieszkańców, jako dobry aspekt warunków życia w gminie, oceniło sieć wodociągową. W gminie Czerniejewo obecnie ponad 97% gospodarstw domowych podłączonych jest do sieci wodociągowej.

Kolejnymi dobrze ocenionymi elementami życia w gminie były jakość i dostępność opieki społecznej, bezpieczeństwo mieszkańców oraz dbałość mieszkańców o estetykę posesji. Procentowy udział głosów w wymienionych kategoriach przedstawia poniższy wykres.

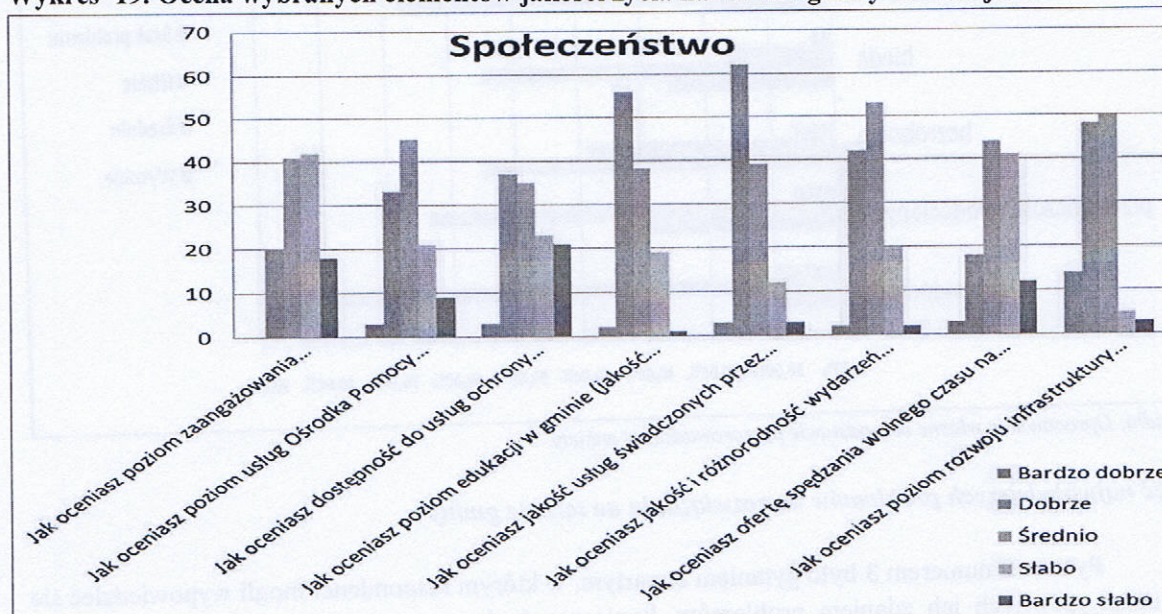
Wykres 18. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Czerniejewo - oceny dobre

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Poniżej zamieszczony wykres 19 ocenia osiem kolejnych wybranych elementów społecznych w następującej kolejności: poziom zaangażowania społeczności mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej, poziom usług Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie, dostępność do usług ochrony zdrowia, poziom edukacji w gminie, usługi świadczone przez obiekty kulturalne, jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, poziom rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Wykres 19. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Czerniejewo

Źródło: Opracowanie własne Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

Konfrontacja wykresów 18 i 19 sporządzonych na podstawie ankiet „decydenckich” z wynikami ankiet przeprowadzonych przez stronę internetową Urzędu Miasta i Gminy w ich częściach wspólnych wypada zaskakująco podobnie w kategoriach oceny poziomu usług Ośrodka Pomocy Społecznej i oceny poziomu i dostępności usług edukacyjnych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

Klej

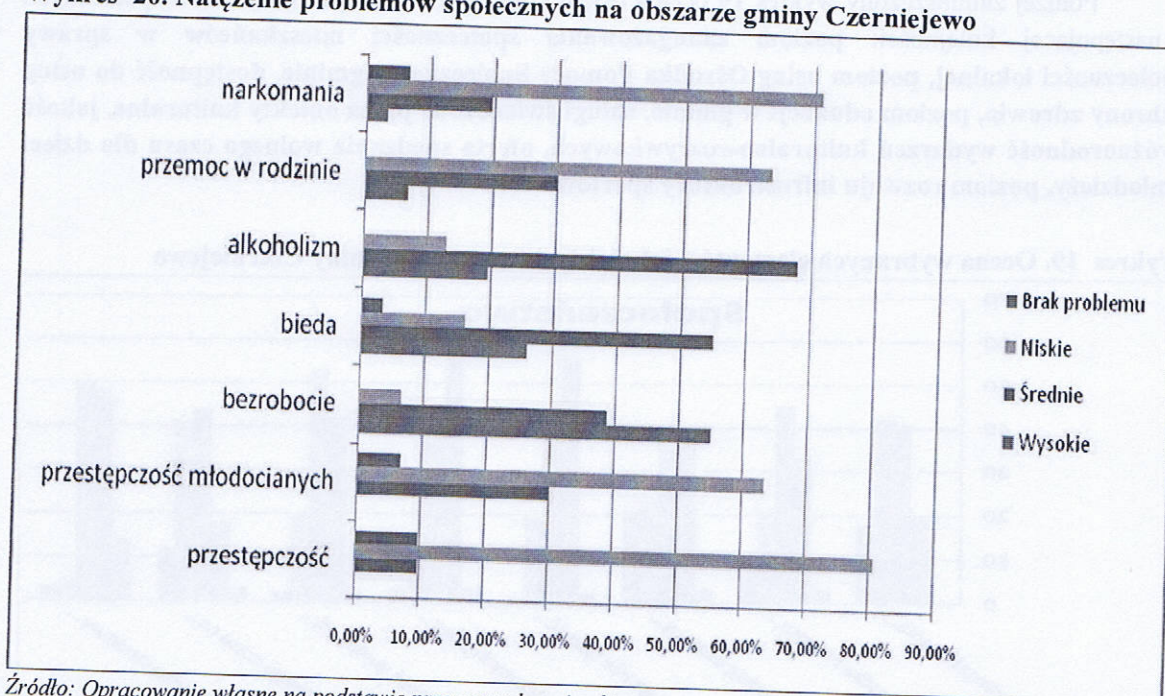
Problemy społeczne występujące na terenie gminy

W pytaniu nr 2 ankietowani wskazywali na stopień występowania określonych problemów społecznych. Analizie poddane zostały takie kategorie problemów jak: przestępczość, przestępczość młodocianych, bezrobocie, bieda, alkoholizm, przemoc w rodzinie oraz narkomania. Z analizy odpowiedzi wynika, iż respondenci uznali za wysokie natężenie problemu zdefiniowanego jako bezrobocie (blisko 55% badanych) oraz bieda (25,81%), będąca społeczną konsekwencją braku zatrudnienia.

Analiza struktury bezrobocia w gminie Czerniejewo wykazała, że udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w roku 2011 wyniósł 9,9%, natomiast najwięcej osób bezrobotnych w gminie posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe (34,7% ogółu bezrobotnych).

Przestępczość, w tym przestępczość młodocianych, przemoc w rodzinie oraz narkomania zostały ocenione przez większą część respondentów jako problem o niskim natężeniu.

Wykres 20. Natężenie problemów społecznych na obszarze gminy Czerniejewo

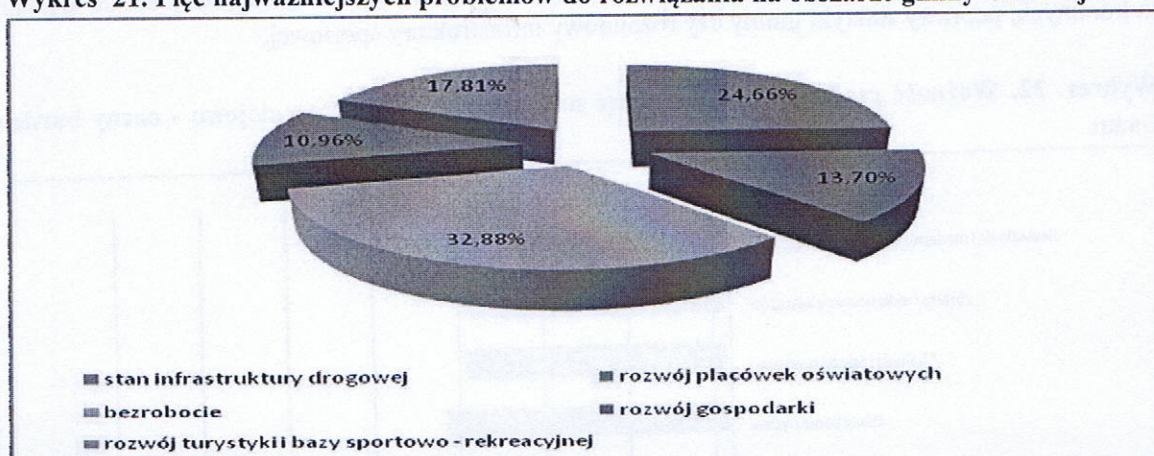
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na terenie gminy

Pytanie z numerem 3 było pytaniem otwartym, w którym respondenci mogli wypowiedzieć się na temat głównych ich zdaniem problemów, koniecznych do rozwiązania w pierwszej kolejności.

Zdecydowanie najważniejszą płaszczyzną dla badanych jest obecnie problem bezrobocia na terenie gminy (wskazuje na nie ponad 32% odpowiedzi). Respondenci oczekują zwiększenia liczby miejsc pracy oraz budowę nowych przedsiębiorstw na terenie gminy, co pozwoliłoby na zniwelowanie problemu ubożenia społeczeństwa związanego z brakiem zatrudnienia.

Wykres 21. Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na obszarze gminy Czarniejewo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Ponadto ciągle najważniejszą kwestią dla mieszkańców jest poziom bezpieczeństwa na drogach na terenie gminy. Z problemem bezpieczeństwa – oświetlenie ulic, chodniki, oznakowanie - wiąże się również stan dróg na terenie gminy. Problem stanu dróg jest drugim w kolejności najistotniejszym według mieszkańców gminy – 24,66% respondentów wskazuje na zły stan techniczny dróg, braki punktów świetlnych na terenie gminy, brak lub zły stan chodników.

Dodatkowo pojawiły się głosy na temat konieczności rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz bazy sportowo-rekreacyjnej. Ponadto bolączką mieszkańców jest brak żłobków oraz przedszkoli na terenie gminy Czarniejewo. Respondenci wskazują także na potrzebę rozbudowy istniejących placówek oświatowych oraz ciągłego inwestowania w tę dziedzinę życia gminnego.

Stopień ważności realizacji przedsięwzięć na terenie gminy

W kolejnym pytaniu mieszkańcy gminy oceniali kolejność pod względem stopnia ważności realizacji konkretnych przedsięwzięć na terenie gminy Czarniejewo. Przedsięwzięcia były oceniane w 5 stopniowej skali w zakresie: zbędne, mało ważne, średnio ważne, ważne oraz bardzo ważne. Można stwierdzić, że wyniki w kontekście poprzednich i następnych odpowiedzi stanowią ich zdecydowane potwierdzenie, gdyż największy niedobór jest dostrzegany w sferze infrastruktury drogowej. Dla 61% ankietowanych remont i budowa dróg stanowi najistotniejsze przedsięwzięcie do realizacji na terenie gminy. Ponadto braki w punktach oświetlenia ulicznego dla ponad 32% respondentów stanowią również istotną kwestię do rozwiązania przez władze samorządowe. 30% ankietowanych jako bardzo ważne uważa dalsze działania gminy w zakresie budowy i modernizacji chodników i ścieżek rowerowych.

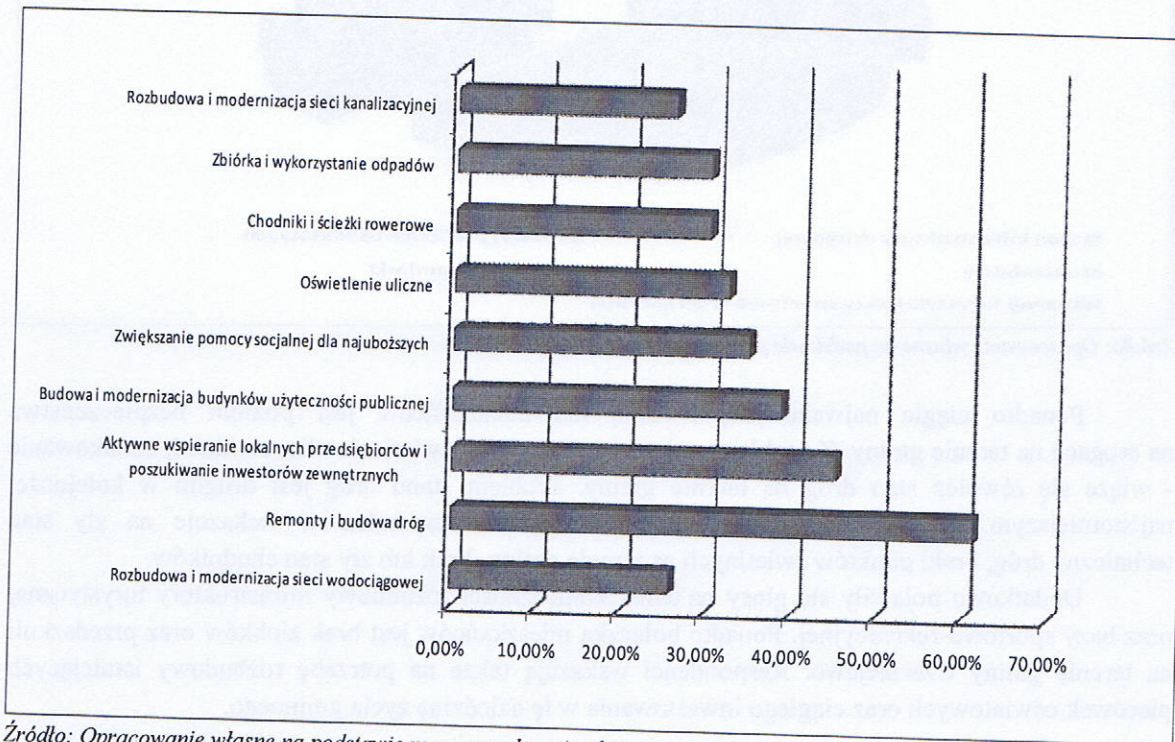
Ponadto respondenci (45,16%) jako bardzo ważne przedsięwzięcia do realizacji na terenie gminy wskazali wspieranie lokalnych przedsiębiorców i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych.

Odpowiedzi ankietowanych wskazują na potrzebę budowy i modernizacji budynków użyteczności publicznej (ponad 38% wskazań badanych osób). Według mieszkańców dalsze działania w zakresie zwiększenia pomocy dla najuboższych winny nadal pozostać w sferze priorytetowych zadań władz samorządowych gminy Czarniejewo (wskazuje na nie ponad 34% respondentów).

Średnio ważne oraz ważne dla ankietowanych okazały się przedsięwzięcia z zakresu rozwoju usług hotelarskich, tworzenia warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, poczucia

bezpieczeństwa na drogach w gminie, w tym budowa sygnalizacji świetlnej, wspierania działań kulturalnych, poprawy estetyki gminy czy rozbudowy infrastruktury sportowej.

Wykres 22. Ważność realizacji przedsięwzięć na obszarze gminy Czarniejewo - oceny bardzo ważne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

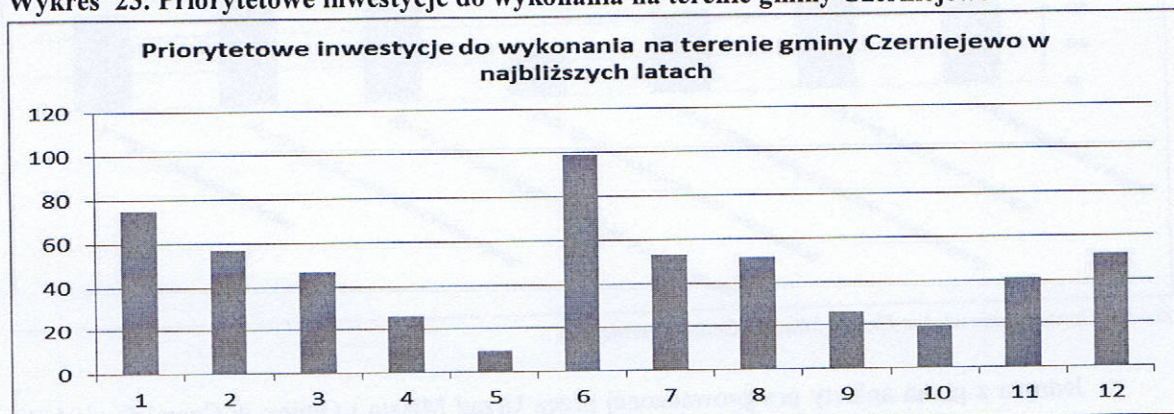
W kontrze zamieszczonego powyżej wykresu 22 opracowanego na podstawie ankiety „decydenckiej” zamieszczono poniżej wykres 23, który obrazuje próbę zhierarchizowania inwestycji koniecznych do realizacji na terenie Gminy Czarniejewo przez ankietowanych w ramach ankiet przeprowadzonych przez stronę internetową urzędu.

Zadania priorytetowe do wykonania na terenie gminy Czarniejewo w najbliższych latach:

1. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwach
2. Rozbudowa sieci gazowej
3. Rozbudowa sieci oświetlenia drogowego
4. Budowa sali widowiskowo-sportowej
5. Uzbrojenie nowych działek budowlanych
6. Modernizacja sieci dróg gminnych
7. Budowa ścieżek rowerowych
8. Budowa infrastruktury technicznej przy drogach (parkingi, chodniki)
9. Promocja i wsparcie korzystania z odnawialnych źródeł energii
10. Szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy
11. Wsparcie aktywności gospodarczej, zawodowej, społecznej i kulturalnej mieszkańców
12. Współpraca w budowie sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu

Wykres 23 obrazuje ile osób spośród 131 ankietowanych wskazało na poszczególne inwestycje jako bardzo ważne do realizacji na terenie Gminy Czarniejewo. Dla czytelności wykresu poszczególne przedsięwzięcia inwestycyjne ponumerowano od 1 do 12.

Wykres 23. Priorytetowe inwestycje do wykonania na terenie gminy Czarniejewo

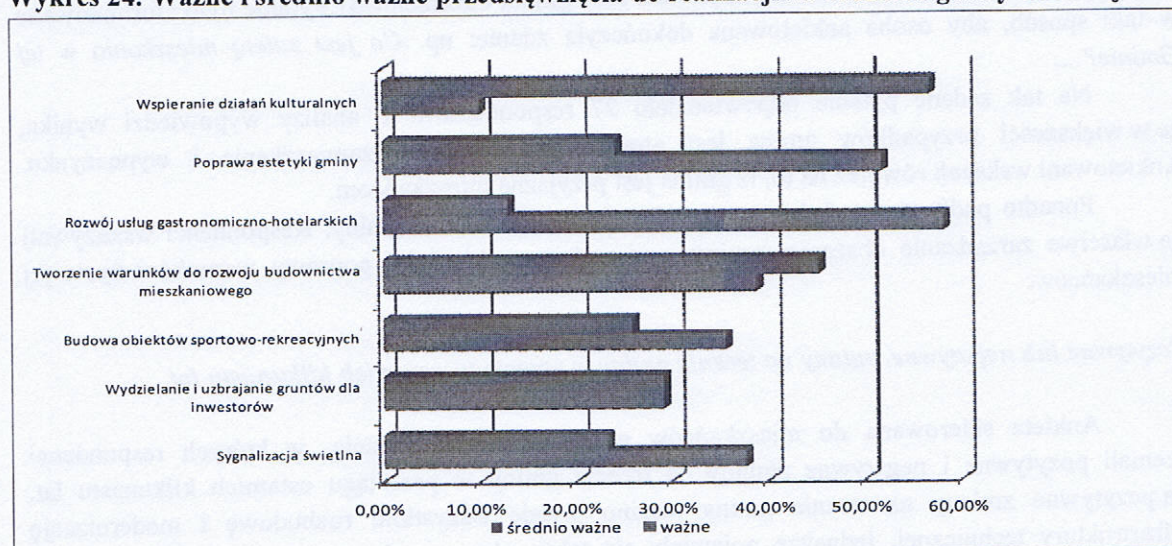

Źródło: Opracowanie własne Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Wyniki ankiety przedstawione na wykresie 23 nie są niespodzianką w kontekście poprzednich wyników badań i w wielu miejscach spójne z ankietą decydencką, przede wszystkim w zakresie oceny konieczności realizacji remontów i budowy dróg, sieci kanalizacyjnej i gazowniczej.

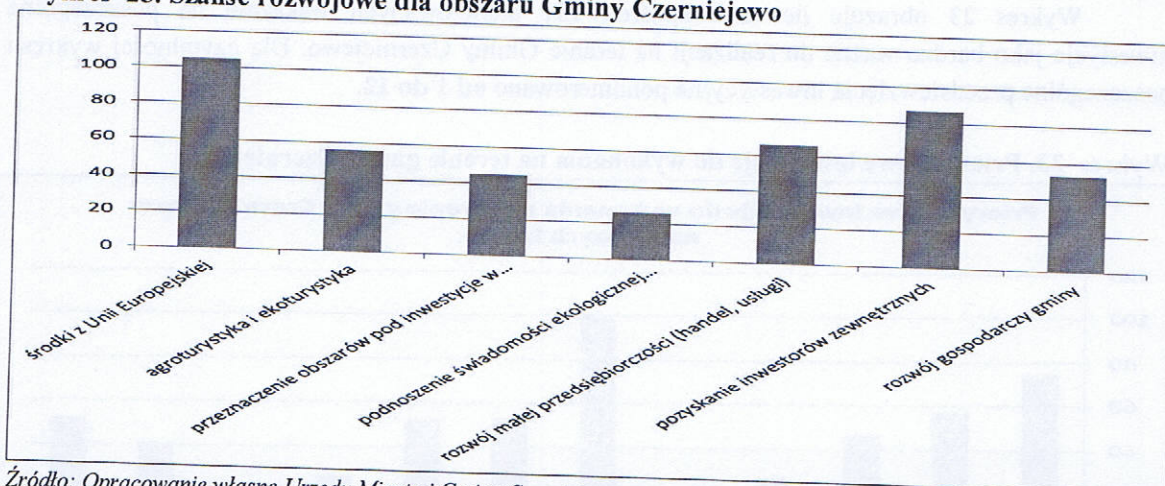
Obraz podziału procentowego na głosy w wymienionych kategoriach ankiety „decydenckiej” przedstawia wykres 24 w nawiązaniu do wykresu 23 i oceny stopnia ważności realizacji przedsięwzięć na terenie gminy.

Wykres 24. Ważne i średnio ważne przedsięwzięcia do realizacji na obszarze gminy Czarniejewo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Wykres 25. Szanse rozwojowe dla obszaru Gminy Czarniejewo

Źródło: Opracowanie własne Urzędu Miasta i Gminy Czarniejewo

Jednym z pytań ankiety przeprowadzonej przez Urząd Miasta i Gminy w Czarniejewie było pytanie o szanse rozwojowe gminy oparte o wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania. Co ciekawe respondenci wskazali za największą szansę środki z Unii Europejskiej (ponad 100 osób na 131 biorących udział w głosowaniu) na pozyskanie inwestora zewnętrznego „zagłosowało” ponad 80 osób. Dopiero na trzecim miejscu pojawiła się własna wewnętrzna inicjatywa poprzez rozwój małej i średniej przedsiębiorczości i rozwój agroturystyki i ekoturystyki.

Ocena gminy Czarniejewo

Pytaniami otwartymi były pytania o zalety gminy, czy Jej potencjał, w których ankietowani mogli się wypowiedzieć na temat czym jest dla nich gmina Czarniejewo? Pytanie było sformułowane w taki sposób, aby osoba ankietowana dokończyła zdanie: np. *Co jest zaletą mieszkania w tej Gminie?....*

Na tak zadane pytanie odpowiedziało 27 respondentów. Z analizy wypowiedzi wynika, że w większości przypadków gmina jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania i wypoczynku. Ankietowani wskazali również na to, iż gmina jest przyjazna mieszkańcom.

Ponadto padły wypowiedzi pozytywnie oceniające władze gminy. Respondenci wskazywali na właściwe zarządzanie obszarem gminy, zmierzające w kierunku poprawy warunków życia jej mieszkańców.

Pozytywne lub negatywne zmiany na terenie gminy w przeciągu ostatnich kilkunastu lat

Ankieta skierowana do mieszkańców gminy zawierała pytania, w których respondenci oceniali pozytywne i negatywne zmiany na terenie gminy w przeciągu ostatnich kilkunastu lat. Za pozytywne zmiany na terenie gminy uznano przede wszystkim rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej, jednakże pojawiały się także głosy, że inwestycje nie są prowadzone równomiernie we wszystkich miejscowościach gminy. Ankietowani wskazywali również na działania w kierunku poprawy wizerunku i estetyki gminy.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają rozwój infrastruktury społecznej, w tym remont placówek oświatowych i obiektów sportowych.

Respondenci doceniają działania władz samorządu na rzecz pozyskiwania środków z UE, pozwalających na rozwój gospodarczo-społeczny gminy. Z wypowiedzi osób ankietowanych wyczuwane są negatywne nastroje związane z brakiem miejsc pracy adekwatnych do zdobytego wykształcenia i nabytych umiejętności zawodowych oraz brakiem ogólnie dostępnego centrum kultury.

Czy zgadza się Pan/Pani z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi gminy Czerniejewo ?

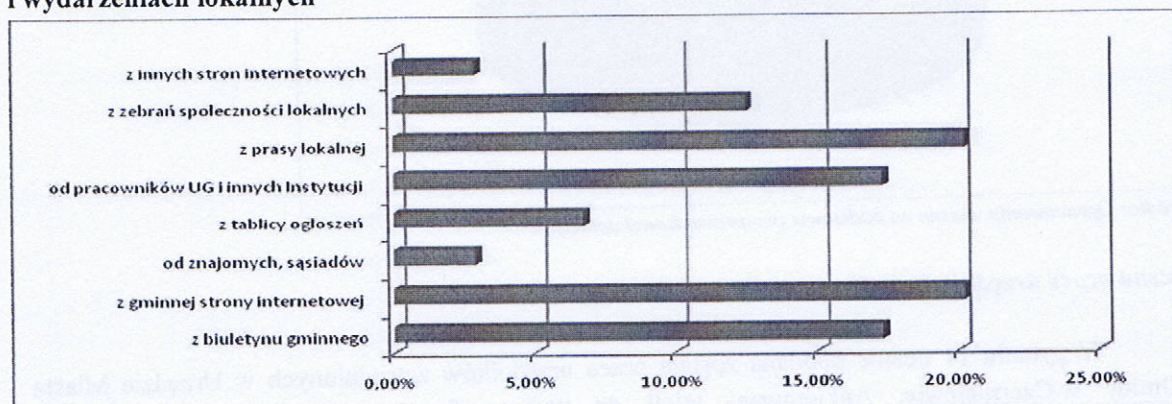
Tak zostało sformułowane kolejne pytanie skierowane do uczestników badania ankietowego. W pytaniu respondenci zostali poproszeni o ocenę kilku stwierdzeń dotyczących odbioru gminy przez jej mieszkańców. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny: *tak* lub *nie*. Z analizy wypowiedzi wynika jednoznacznie, że gmina Czerniejewo jest bardzo pozytywnie oceniana ze względu na lokalizację i jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla społeczności lokalnej. Ponad 75% ankietowanych poparło położenie gminy jako wyjątkowo atrakcyjną lokalizację. Blisko 70% respondentów określiło gminę Czerniejewo jako atrakcyjną dla mieszkańców. Ponadto niespełna 58% ankietowanych stwierdziło, że gmina daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy. Niestety tylko 52 % osób odpowiedziało, że gmina Czerniejewo przewyższa sąsiednie gminy pod względem atrakcyjności.

Gmina została negatywnie oceniona pod względem atrakcyjności dla turystów, 64,53% osób wypowiedziało się na *nie* przy ocenie atrakcyjności walorów turystycznych.

Gmina Czerniejewo w oczach swoich mieszkańców ma także dobrą kondycję finansową, ponieważ 69% respondentów oceniło pozytywnie sytuację finansową gminy. Ponad 83% ankietowanych uważa również, że gmina jest dobrze zarządzana. Ponad 62% ankietowanych wskazało, że gmina nie jest atrakcyjna dla przedsiębiorców. W kontekście uruchomionej Strefy Aktywizacji Gospodarczej jest to godny uwagi wynik ankiety i pytanie o przyszłość Strefy.

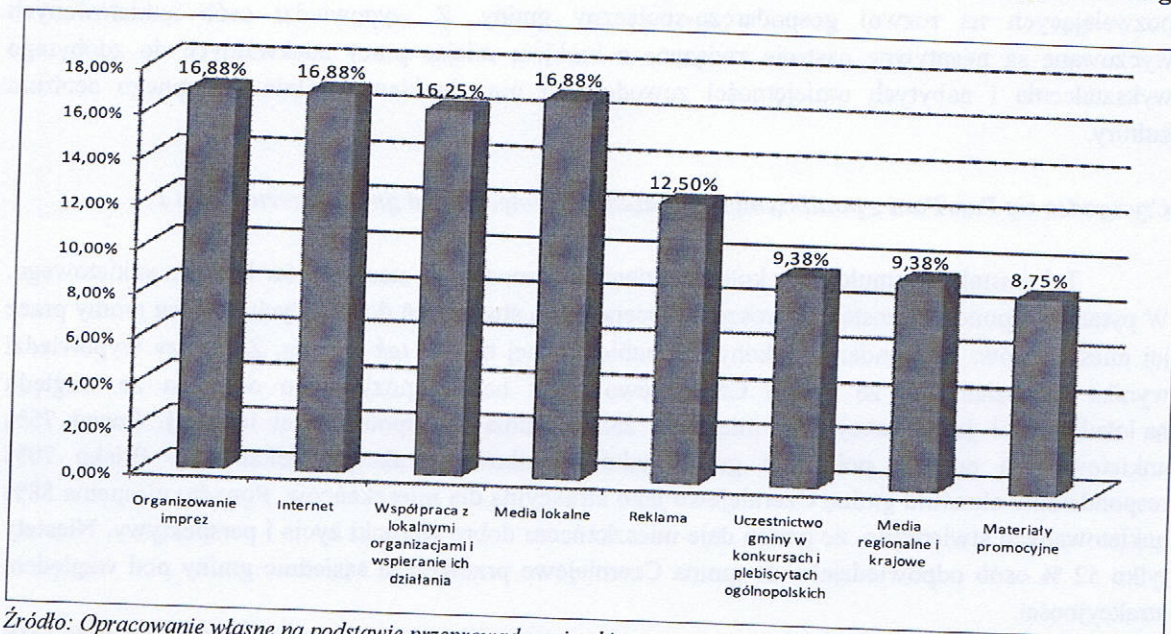
Kolejne pytanie zawarte w ankiecie dotyczyło źródeł z jakich ankietowani czerpią informacje na temat gminy, działalności władz samorządowych oraz wszystkich aktualności dotyczących regionu. Ponad 20% ankietowanych czerpie informacje ze strony internetowej Gminy Czerniejewo i innych lokalnych portali, blisko 18% ankietowanych zasięga informacji od pracowników Urzędu Miasta i Gminy i tyleż samo z gminnego biuletynu.

Wykres 26. Źródło informacji o działaniach podejmowanych przez władze gminy i wydarzeniach lokalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 27. Z którymi z wymienionych form promocji spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatniego roku?

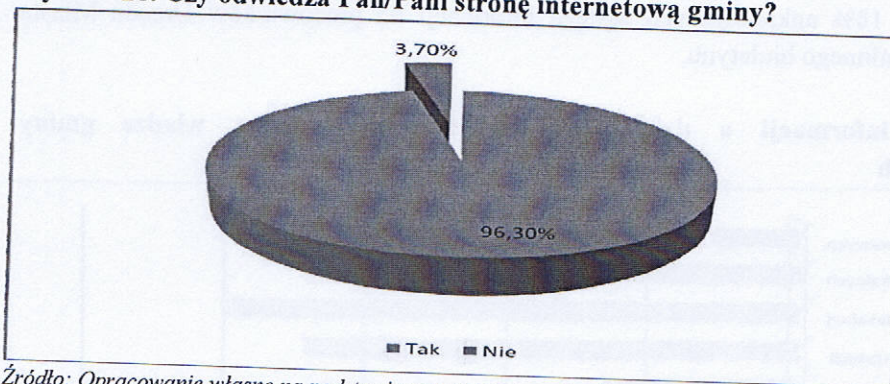

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ponad 16% respondentów wskazało, że w ostatnim roku najpopularniejszą formą promocji gminy Czarniejewo były organizowane imprezy (festyny, wydarzenia sportowe) ale podobną ocenę uzyskały działania promujące gminę przez strony internetowe (16,88% respondentów) oraz z media lokalne.

Ponad 96% ankietowanych potwierdziło fakt korzystania ze strony internetowej gminy Czarniejewo www.czarniejewo.pl w celu poszukiwania informacji. Pamiętać należy jednak, że są to wyniki ankiety „decydenckiej”, której respondentami były osoby mające łatwy dostęp do Internetu.

Wykres 28. Czy odwiedza Pan/Pani stronę internetową gminy?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ocena pracy urzędników w Urzędzie Miasta i Gminy

W pytaniu 11 ocenie poddana została praca urzędników zatrudnionych w Urzędzie Miasta i Gminy w Czarniejewie. Ankietowani mieli do wyboru 5 cech jakościowych opisujących pracowników Urzędu. Oceny były dokonywane w 5 stopniowej skali w zakresie: bardzo niska/mała,

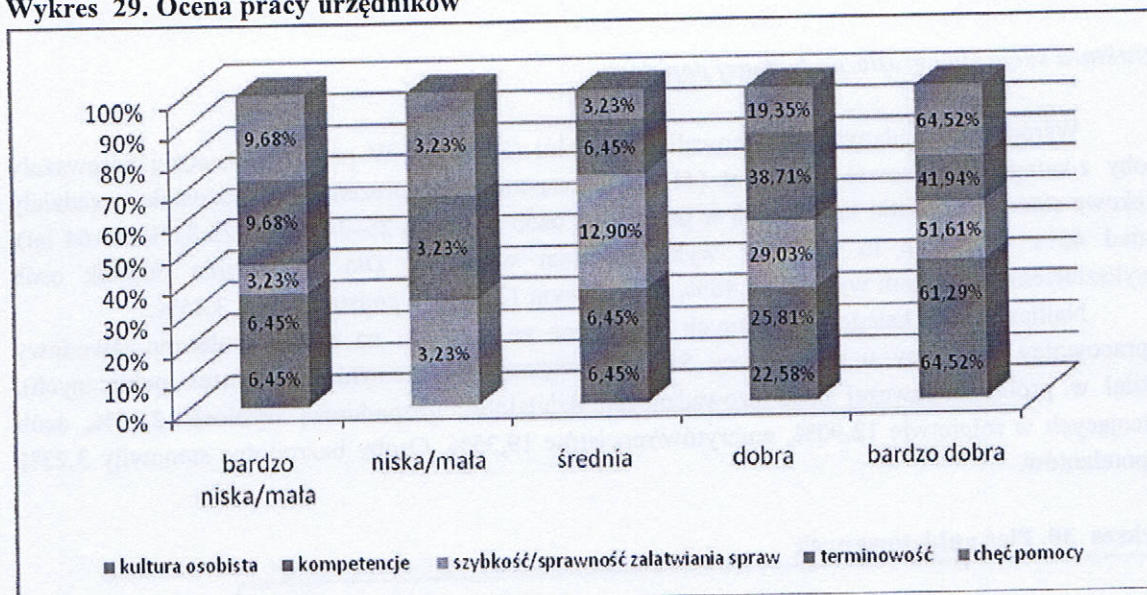
KG

niska/mała, średnia, dobra, bardzo dobra. Pracownicy Urzędu oceniani byli pod kątem kompetencji, kultury osobistej, sprawności załatwiania spraw, terminowości oraz chęci niesienia pomocy.

W zasadzie wszystkie wymienione cechy zostały ocenione jako bardzo dobre, najczęściej ankietowanych, bo aż 64,52% bardzo dobrze określiło kulturę osobistą pracowników Urzędu oraz chęć pomocy interesantowi. Ponad 61% respondentów wysoko oceniło kompetencje pracowników Urzędu. Na poziomie dobrym ocenione zostały: szybkość załatwiania spraw – 29,03% oraz terminowość – 38,71% głosów oddanych głosów.

Wykres 29. Ocena pracy urzędników

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Czego brakuje na terenie gminy?

W pytaniu 13 ankietowani wypowiedzieli się na temat tego czego brakuje według nich na terenie gminy. W odpowiedziach ankietowanych niejednokrotnie pojawiała się kwestia małej liczby przedsiębiorstw na terenie gminy, w których mieszkańcy mogliby znaleźć zatrudnienie zgodnie ze swoim wykształceniem.

Zdecydowana większość respondentów problem infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą okołodrogową zaklasyfikowała jako podstawową bolączkę mieszkańców gminy.

Te kwestie pojawiały się również w poprzednich odpowiedziach ankietowanych na wcześniejsze pytania zawarte w ankiecie. Jest to zarazem potwierdzenie istnienia problemu, jak i konkretne oczekiwanie społeczności lokalnej wobec samorządu gminy Czerniejewo.

Ponadto respondenci zwracali uwagę na brak infrastruktury turystycznej i niezagospodarowane miejsca atrakcyjne dla turystyki pobytowej na terenie gminy. Ankietowani uważają, że potencjał turystyczny w gminie nie jest wykorzystany.

Ponadto osoby ankietowane zwracały uwagę na braki w zakresie placówek kulturalnych – publicznych, które gwarantowałyby zagospodarowanie czasu zarówno dzieci i młodzieży, jak i pozostałych mieszkańców gminy Czerniejewo.

Respondenci zwracają również uwagę na brak mieszkań socjalnych na terenie gminy.

Potencjał, który gmina powinna rozwijać

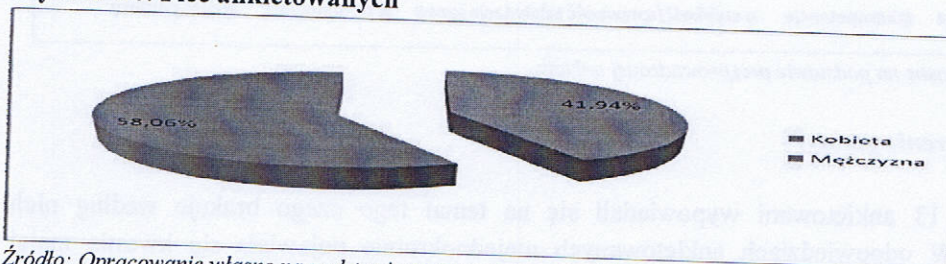
W pytaniu nr 14 ankietowani mieli wskazać, jaki według nich gmina Czarniejewo posiada potencjał, który w szczególności powinien być rozwijany. Odpowiedzi na tak zadane pytanie udzieliło 19 osób. Już pierwsze wypowiedzi respondentów dały obraz gminy atrakcyjnie położonej, z dużym zapleczem terenów leśnych. Ankietowani w głównej mierze upatrują potencjał gminy w rozwoju turystyki oraz agroturystyki. Według ankietowanych potencjał turystyczny oraz rozwój usług okołoturystycznych w gminie Czarniejewo winien być budowany w oparciu o tereny leśne i walory kulturowe.

Struktura socjodemograficzna badanej populacji

Wśród osób badanych dominowali mężczyźni (58,06%). W próbie badawczej przeważały osoby z kategorii wiekowej 45-54 lat (41,94%), respondenci reprezentujący pozostałe przedziały wiekowe stanowili odsetki od 12,90% w przypadku osób w wieku 25-34 lat do 25,81% (55-64 lat). Ponad 48% w próbie to osoby z wykształceniem wyższym. Dla porównania odsetek osób z wykształceniem średnim wyniósł 34,48%, zawodowym 13,79%, a podstawowym 3,45%.

Najliczniejsze kategorie badanych wyłonione ze względu na status społeczno-zawodowy to pracownicy pracujący u pracodawcy 51,61% (większości pracownicy jednostek publicznych). Udział w próbie badawczej osób prowadzących działalność gospodarczą wyniósł 12,90%, osób pracujących w rolnictwie 12,90%, emerytów/rencistów 19,35%. Osoby bezrobotne stanowiły 3,23% respondentów.

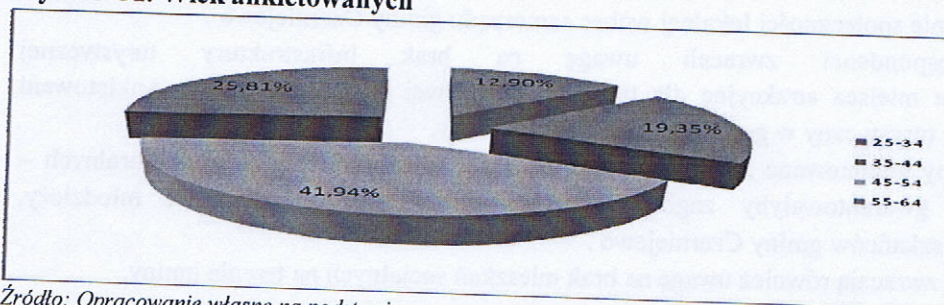
Wykres 30. Płeć ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Poniżej zamieszczone wykresy 31 i 32 przedstawiają wiek ankietowanych z tym że pierwszy wykres dotyczy ankietowanych tzw. ankiety „decydenckiej” a drugi przedstawia przekrój wiekowy respondentów biorących udział w ankiecie organizowanej przez Urząd Miasta i Gminy Czarniejewo.

Wykres 31. Wiek ankietowanych

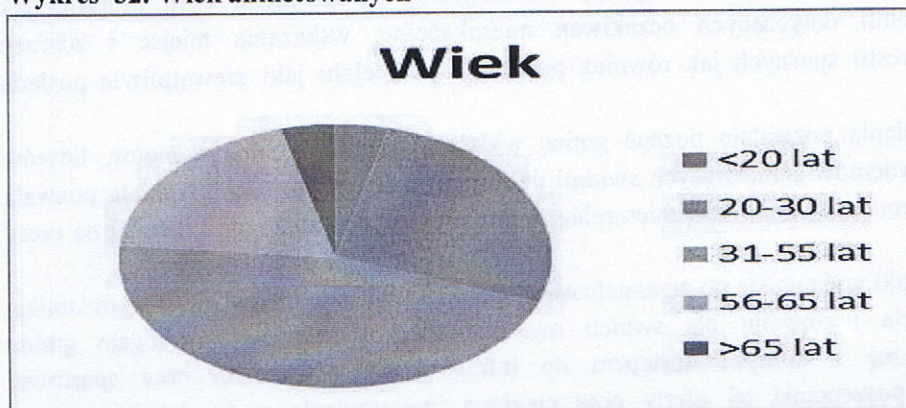

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Kg

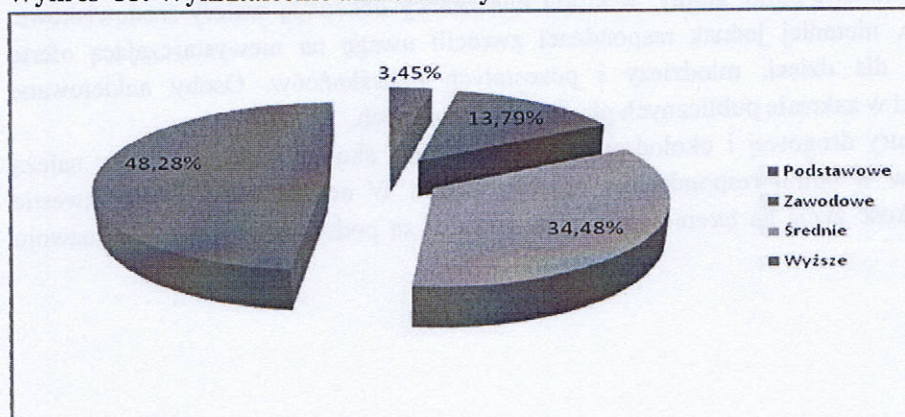
Wyraźnie widać z obydwu wykresów, że ankieta „gminna” obejmuje szerszą grupę wiekową ankietowanych a wśród nich osoby poniżej 20 roku życia i powyżej 65 lat.

Wykres 32. Wiek ankietowanych

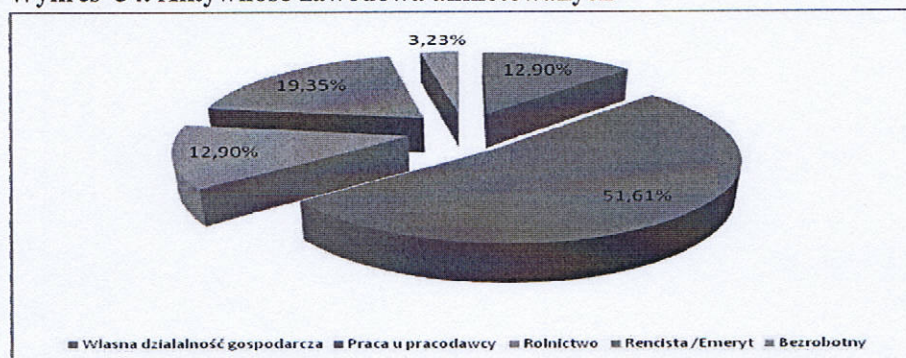
Źródło: Opracowanie własne Urzędu Miasta i Gminy Czerniejewo

Wykres 33. Wykształcenie ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 34. Aktywność zawodowa ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

3.2. PODSUMOWANIE

Przeprowadzona na terenie gminy ankieta miała pomóc w rozpoznaniu najważniejszych kwestii społeczno-gospodarczych obszaru gminy Czarniejewo. Jej zadaniem było zebranie jak największej ilości opinii dotyczących oczekiwań mieszkańców, wskazania miejsc i zdarzeń problematycznych, kwestii spornych jak również pokazania potencjału jaki niewątpliwie posiada gmina Czarniejewo.

Tego typu badania pozwalają poznać gminę widzianą oczami jej mieszkańców, liderów lokalnych a także decydentów stanowiących swoimi decyzjami o jej przyszłości. Ankieta pozwala samorządowi na usystematyzowanie oraz zhierarchizowanie przyszłych zamierzeń i decyzji na rzecz rozwoju gminy.

Obraz gminy, jaki wyłania się po przeanalizowaniu ankiety ukazuje obszar, na którym istnieją dogodne warunki życia i rozwoju dla swoich mieszkańców. Mieszkańcy postrzegają gminę Czarniejewo jako gminę z dobrym dostępem do infrastruktury oświatowej oraz sportowej wymagającej jedynie poszerzenia tej oferty oraz ciągłego inwestowania w te dziedziny życia społeczno-gospodarczego i dla nich pochodne.

Podsumowanie bloku pytań dotyczących postrzegania najważniejszych walorów gminy Czarniejewo niewątpliwie daje obraz gminy, w której mieszkańcy doceniają walory środowiskowe, położenie geograficzne, niemniej jednak respondenci zwrócili uwagę na niewystarczającą ofertę kulturalno-rozrywkową dla dzieci, młodzieży i pozostałych mieszkańców. Osoby ankietowane zwracały uwagę na braki w zakresie publicznych placówek kulturalnych.

Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz stopień skomunikowania gminy należą do głównych problemów w opinii respondentów obydwu ankiet. W ocenie mieszkańców kwestie te przekładają się na jakość życia na terenie gminy, jak również są podstawową barierą w rozwoju gminy.

15

4. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed gminą. SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

- „**mocnych stron**” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony gminy i które należy wykorzystane sprzyjać będą jej rozwojowi (utrzymać je jako mocne, i na których należy oprzeć jej przyszły rozwój);
- „**słabych stron**” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które niewyeliminowane utrudniają będą jej rozwój (ich oddziaływanie należy minimalizować);
- „**szans**” - uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane jako szanse, i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi gminy;
- „**zagrożeń**” - uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jej rozwoju (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na rozwój gminy).

Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina Czerniejewo, pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego gminy. Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach gminy i stojących przed nią szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach gminy ułożonych przekrojowo (w ramach poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego).

Tabela 34. Analiza SWOT

OBSZAR SPOŁECZNY

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja i koordynacja programu polityki zdrowotnej • Działalność i współpraca służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne, w tym Ochotnicza Straż Pożarna – Czerniejewo i Żydowo • Rada Seniorów • Młodzieżowa Rada Gminy • Dobrze działające Rady Sołeckie • Aktywne i pełne inicjatyw organizacje pozarządowe integrujące lokalne społeczności • Dodatni przyrost naturalny • Punkt Informacyjno-Konsultacyjny skierowany nie tylko do osób i rodzin z problemem uzależnień • Spadek liczby przestępstw – ogółem • Gminny Zespół Interdyscyplinarny • Placówka Wsparcia Dziennego • Bogata oferta propozycji zagospodarowania czasu dla rodzin z dziećmi • Tendencja spadkowa stopy bezrobocia • Wzrastająca liczba osób uprawiających aktywny tryb życia 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostosowanie pracy Przychodni Lekarza Rodzinnego do potrzeb mieszkańców gminy oraz uboga oferta w zakresie lekarzy specjalistów • Brak dostępu do infrastruktury dla osób starszych (dom dziennego pobytu dla osób starszych i DPS) • Niewystarczająca opieka stomatologiczna mieszkańców gminy • Brak tożsamości lokalnej części mieszkańców gminy • Niedostateczne zainteresowanie proponowanymi formami zagospodarowania czasu dla rodzin z dziećmi • Brak dostatecznego wykorzystania miejsc spotkań przez mieszkańców mniejszych miejscowości gminnych • Niski poziom świadomości ekologicznej • Brak żłobków • Zróżnicowana aktywność społeczna • Niedostateczna ilość mieszkań socjalnych • Wielopokoleniowe korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej oraz dziedziczenie problemów (np. ubóstwo, uzależnienia, bezradność)
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań prospołecznych • Rozbudowa systemu monitoringu w przestrzeni publicznej • Bliskość dobrej oferty szkolnictwa średniego i wyższego • Włączenie organizacji pozarządowych do partnerstwa publiczno-społecznego • Rozwój ekonomii społecznej (utworzenie spółdzielni socjalnej) • Pojawienie się animatorów do pobudzenia społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja zarobkowa młodych ludzi w skali makro • Rozwój postaw roszczeniowych • Obniżenie poziomu usług medycznych • Niewykorzystanie oferowanych możliwości z zakresu profilaktyki zdrowotnej • Narastająca liczba zagrożeń w wielu wymiarach (np.: pedofilia, terroryzm, cyberprzestępstwa, uzależnienia -dopalacze)

OCHRONA ŚRODOWISKA

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo wysoka lesistość gminy • Atrakcyjne tereny turystyczne • Zespół pałacowo-parkowy w Czerniejewie • Istniejące ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne i kulturowe • Czyste powietrze • Oczyszczalnia ścieków i znaczny stopień skanalizowania gminy • Dobre warunki do produkcji rolniczej • Obszary prawnie chronione oraz rezerwaty • Infrastruktura sportowo-rekreacyjna jako uzupełnienie oferty turystycznej • Pojedyncze zabytki kultury sakralnej, mieszczańskiej i ziemiańskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Występujące okresowo nieprzyjemne i uciążliwe zapachy z hodowli • Słaba infrastruktura ścieżek rowerowych • Nieuregulowane stosunki wodne • Niewystarczająca baza gastronomiczno-usługowa, w tym wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego • Niewystarczająca infrastruktura turystyczna • Brak kąpieliska • Dzikie wysypiska w obszarach leśnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój ścieżek rowerowych • Wytyczenie tras do nordic walking i narciarstwa biegowego • Rozwój obszarów zielonych • Edukacja ekologiczna • Przywrócenie połączeń kolejowych dla ruchu towarowego • Tworzenie warunków dla rozwoju agroturystyki, turystyki konnej i rowerowej • Odnawialne źródła energii na zasadzie „prosumenckiej”	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie środowiska w skali makro • Wytwarzanie energii cieplnej na bazie węgla i niekontrolowanego spalania odpadów • Degradacja środowiska naturalnego na skutek niekontrolowanych form gospodarki rolnej

EDUKACJA I REKREACJA

OŚWIATA, KULTURA, SPORT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijająca się infrastruktura obiektów oświatowych, sportowych i rekreacyjnych • Wykwalifikowana kadra nauczycieli i wychowawców • Stabilna struktura demograficzna • Historia gminy wpisująca się w historię Wielkopolski • Ogólnopolski Konkurs Gramatyczno-Ortograficzny, Konkurs Krasomówczy i Plastyczny • Działalność klubów sportowych • Kulturowanie tradycji regionalnej – Pochód z niedźwiedziami • Aktywna działalność stowarzyszeń o profilu kulturalnym i sportowym • Aktywna działalność Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Czarniejewie pełniącej rolę ośrodka kultury • Aktywna współpraca z jednostkami organizacyjnymi i pomocniczymi w organizacji wydarzeń kulturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak hali sportowo-widowiskowej w Czarniejewie • Brak Gminnego Ośrodka Kultury • Słaba oferta stałych zajęć pozaszkolnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych • Brak oddziałów integracyjnych w szkołach i przedszkolach • Brak pełnowymiarowej sali sportowej w Żydowie • Brak konkretnej koncepcji zagospodarowania Rynku w Czarniejewie – zbyt mała powierzchnia na zagospodarowanie
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre możliwości dla rozwoju szkolnictwa dla osób dorosłych • Pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój kapitału ludzkiego, edukacji, kultury, sportu i rekreacji • Działania na rzecz integracji społecznej • Stworzenie profesjonalnego pola golfowego i bazy hotelowej • Pomyślne zakończenie projektu uruchomienia Ośrodka Kultury • Rozwój różnych form turystyki weekendowej w oparciu o mieszkańców Poznania 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak integracji i więzi społecznej w niektórych miejscowościach gminy • Rozwijanie klubów ukierunkowanych na jedną dyscyplinę sportową - piłkę nożną • Brak współpracy pomiędzy stowarzyszeniami w skali makro • Nierozwijanie zaplecza boisk sportowych • Niska efektywność wydatkowania środków na sport ze względu na dużą ilość stowarzyszeń o niskim potencjale organizacyjnym • Zagrożenie dla potencjału przyrodniczego terenów prawnie chronionych przez bliską lokalizację przedsięwzięć uciążliwych

GOSPODARKA

ROZWÓJ GOSPODARCZY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Gniezna, Wrześni i Poznania (ośrodki pracy i edukacji) • Dobrze rozwinięte rolnictwo • Tereny pod aktywizację gospodarczą w tym istniejąca Strefa Aktywizacji Gospodarczej w Czarniejewie) • Tereny pod zabudowę mieszkaniową i usługową • Stabilny system podatkowy • Funkcjonowanie firm dających miejsca pracy (stosunkowo niski wskaźnik bezrobocia) • Kapitał ludzki mieszkańców/kwalifikacje 	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikacja z miastami ościennymi (miejsca pracy) • Niedostateczna oferta instytucji wspierających biznes • Słaby dostęp do Internetu szerokopasmowego • Brak zróżnicowanych i dobrze płatnych ofert pracy • Brak na terenie gminy jednostki koordynującej obsługę inwestorów i promocję gospodarczą • Niewystarczający rynek zbytu dla lokalnych przedsiębiorców
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości • Fabryka Volkswagena we Wrześni • Bliskość ośrodków akademickich • Bliskość autostrady i trasy szybkiego ruchu (S5) • Rozwój usług agroturystycznych • Pozyskanie zewnętrznego inwestora strategicznego • Tworzenie korzystnych warunków rozwoju firm • Odrodzenie się kształcenia zawodowego dostosowanego do oczekiwań rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencja gmin ościennych • Pogorszenie warunków komunikacyjnych • Brak koniunktury gospodarczej • Niedostosowanie zawodowej oferty edukacyjnej • Brak zainteresowania inwestowaniem w Strefie Aktywizacji Gospodarczej

Kg

INFRASTRUKTURA

INFRASTRUKTURA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta wewnętrzna sieć drogowa • Bardzo duży stopień zwodociągowania gminy • Wystarczająca dostępność do sieci dróg zewnętrznych • Zasoby wody pitnej • Istniejąca oczyszczalnia ścieków • Wyremontowane budynki użyteczności publicznej: szkoły, przedszkola, ośrodki zdrowia • Istniejące uzbrojenie i możliwość pełnego korzystania z infrastruktury technicznej w większych miejscowościach 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca infrastruktura ścieżek rowerowych i ciągów pieszych • Niedostateczny stan techniczny dróg gminnych, lokalnych, osiedlowych i dojazdowych • Stan techniczny napowietrznej sieci energetycznej wysokiego i średniego napięcia • Słaba infrastruktura miejsc postojowych na osiedlach mieszkaniowych • Oświetlenie niektórych odcinków lokalnych dróg i ulic • Brak uaktualnionych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla niektórych obszarów gminy • Dysproporcja między potrzebami dot. infrastruktury mieszkańców Czerniejewa i pozostałych miejscowości • Niezadawalający stan dróg powiatowych do ościennych miejscowości • Niezaspokojone potrzeby mieszkańców w zakresie komunikacji zbiorowej • Niedostateczny stan i ilość zatok autobusowych • Słaby dostęp do Internetu szerokopasmowego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Uruchomienie zmodernizowanej linii kolejowej Gniezno-Września • Rozwój sieci gazowniczej • Przebudowa napowietrznych linii energetycznych i tam gdzie to możliwe zamiana na sieci podziemne • Nowe, bardziej dostępne oferty Internetu szerokopasmowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak modelu współpracy partnerstwa publiczno-prywatnego • Ograniczenia możliwości korzystania z dofinansowania zewnętrznego na inwestycje infrastrukturalne i drogowe

5. DIAGNOZA STANU GMINY

Diagnoza zawiera informacje o uwarunkowaniach demograficznych, gospodarczych, przestrzennych i ekologicznych, analizy społeczne i ekonomiczne, na podstawie których sformułowano wnioski będące punktem wyjścia do zdefiniowania głównych kierunków strategii stanowiących treść niniejszego dokumentu.

Diagnoza Stanu jest syntezą wyników debat strategicznych, raportu o stanie gminy Czerniejewo, jak również konsultacji społecznych.

Charakterystykę obszarów cechuje wyszczególnienie ich cech w odniesieniu do gminy jako całości, jej zróżnicowań wewnętrznych oraz pozycji w powiecie i województwie.

Diagnoza ma na celu także zobrazowanie potencjału społeczno-ekonomicznego gminy z uwzględnieniem przestrzennych uwarunkowań środowiskowo-infrastrukturalnych, oraz identyfikację głównych filarów rozwojowych gminy Czerniejewo będących podstawą jej konkurencyjności.

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO

- Dostęp do lekarzy rodzinnych i dostęp do lekarzy specjalistów nie spełnia zapotrzebowania w pełnym zakresie na usługi medyczne oczekiwane przez mieszkańców. Powstanie warunków dla stworzenia placówki konkurencyjnej w zakresie świadczenia podstawowej opieki medycznej spowodowałoby podniesienie jakości tych usług na terenie gminy.
- Funkcjonujący system opieki społecznej winien być oparty o rozwijającą się infrastrukturę w tym przede wszystkim dom dziennego pobytu dla osób starszych i DPS.
- Funkcjonowanie oraz integrację lokalnej społeczności wyznacza kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Wymusza to zwiększenie działań o charakterze partnerstwa publiczno-pozarządowego na terenie gminy Czarniejewo.
- Pomocy i wsparcia wymagają rodziny i członkowie rodzin o złożonych, wielorakich potrzebach, uzależniających je od pomocy innych.
- Ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność przyczyniają się najczęściej do występowania różnych form wykluczenia społecznego. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarniejewie powinien w części rosnących problemów społecznych zapobiegać wykluczeniu społecznemu poprzez działania profilaktyczne.
- Bliskość Gniezna i Wrześni oraz przenikające do gminy zagrożenia bezpieczeństwa publicznego charakterystyczne dla większych ośrodków miejskich wymagają skutecznie funkcjonujących służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo mieszkańców gminy, stąd koniecznym jest wzmacnianie współpracy i tworzenie mechanizmów wsparcia dla jeszcze większej skuteczności działań Policji.
- Koniecznym działaniem w tym obszarze jest wzmacnianie integracji wielopokoleniowej poprzez wspólne zagospodarowanie czasu wolnego dzieci, młodzieży i seniorów.

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA

- Stosunkowo wysoka lesistość Gminy Czarniejewo jest nie do końca docenianym atutem gminy stąd należy podjąć działania dla utworzenia kompleksu inwestycji połączonych z promocją dając tym samym szansę na rozwój szeroko pojętych usług turystycznych i okoturystycznych w tym opartych na istniejących gospodarstwach rolnych dywersyfikując ich źródła dochodu.
- Tworzenie dokumentów planistycznych poczynając od studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego winno uwzględniać walory przyrodnicze Gminy Czarniejewo dla rozwoju agroturystyki, turystyki kwalifikowanej i rekreacyjnej co pozwoli uniknąć tworzenia planów inwestycyjnych sprzecznych z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- Wartością negatywną jest brak alternatywnych, funkcjonujących źródeł energii cieplnej i systemu ich dystrybucji w części gminy co jest przyczyną występującego na terenie niektórych obszarów zjawiska tzw. niskiej emisji.
- Występowanie ścieżek edukacyjnych, szlaków turystycznych winno być powodem działań samorządu w zakresie budowy infrastruktury turystycznej mającej na celu połączenie atrakcyjnych terenów gminy z Gniezmem i Wrześnią, co może wpłynąć na rozwój usług turystycznych, gastronomii, wypożyczalni sprzętu, handlu, ale też stworzyć większą dostępność atrakcji turystycznej bez konieczności korzystania z komunikacji publicznej i prywatnych samochodów.

- Atrakcyjność turystyczna gminy Czarniejewo i bliskość większych ośrodków miejskich powinna być wykorzystana do współpracy z sąsiednimi samorządami w modelu partnerstwa publiczno-publicznego i publiczno-prywatnego np. w zakresie budowy szlaków narciarstwa biegowego, nordic walking, czy wyznaczania tras dla jazdy konnej i rowerowej.
- W celu ochrony środowiska oraz rozwoju usług turystycznych należy kontynuować rozwój sieci kanalizacyjnej w oparciu o istniejącą oczyszczalnię ścieków, ale również poprzez stworzenie warunków do rozwoju lokalnych i przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Warunkiem koniecznym do realizacji działań proekologicznych jest budowanie świadomości ekologicznej poprzez edukację wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców gminy.

OŚWIATA, KULTURA, SPORT

- Dobrze rozwinięta sieć szkół wymaga inwestycji infrastrukturalnych głównie w zakresie obiektów sportowych, ale przede wszystkim obiekty oświatowe winny mieć charakter otwarty z dobrze rozwiniętą ofertą zajęć pozaszkolnych zastępującą obecny brak infrastruktury kulturalnej.
- Infrastruktura kulturalna winna opierać swój rozwój i ofertę wykorzystując potencjał ludzki i społeczny, o istniejącą Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy w Czarniejewie z filią w Żydowie, współpracę z Zespołem Pałacowym w Czarniejewie, istniejące obiekty Zespołów Szkół Publicznych oraz przyszłą salę widowiskowo-sportową.
- Gmina Czarniejewo winna zabezpieczyć równy dostęp do szerokiej oferty pracy na terenie Wrześni i Gniezna wszystkim mieszkańcom gminy bez względu na płeć, stąd w obszarze oświaty powinny się pojawić inwestycje w zakresie szerszego dostępu do opieki przedszkolnej oraz winno się stworzyć warunki do rozwoju placówek z udziałem gminy dla dzieci poniżej 3 roku życia (np. kluby dziecięce, żłobek).
- Powstanie Hali Sportowo-Widowiskowej uruchomiłoby szereg inicjatyw sportowo-rekreacyjnych a także kulturalnych, spowodowałoby wzrost aktywności fizycznej we wszystkich grupach wiekowych.

ROZWÓJ GOSPODARCZY

- Oferta inwestycyjna winna być powiązana z promocją terenów inwestycyjnych, w szczególności Strefy Aktywizacji Gospodarczej w Czarniejewie, ukierunkowaną na grupy inwestorów dla których bliskość Poznania jest argumentem dodatkowym a nie podstawowym przy wyborze lokalizacji.
- Odpowiednia współpraca na szczeblu ponadlokalnym samorządów powiatu gnieźnieńskiego, organizacji pozarządowych i sektora gospodarczego (m.in. oparta na idei klastra) powinna mieć duże znaczenie dla organizacji sprawnego zarządzania całym obszarem gospodarczym gminy Czarniejewo i jej otoczenia.
- Promowanie walorów przyrodniczych i kulturowych winno sprzyjać rozwojowi m.in. turystyki, co w perspektywie może przełożyć się na rozwój gospodarczy.
- Doskonalenie metod kreowania pozytywnego wizerunku gminy, ofert gospodarczych i turystycznych w Internecie oraz innych środkach masowego przekazu powinno sprzyjać podejmowaniu przez inwestorów decyzji o lokalizowaniu swojego biznesu na terenie Gminy Czarniejewo.
- Wsparcie gminy, preferencje podatkowe dla osób w wieku produkcyjnym winny zachęcać do tworzenia oraz rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości przez kapitał wewnętrzny.

- Zmniejszające się zadłużenie gminy Czerniejewo daje możliwości zwiększenia potencjału inwestycyjnego i ukierunkowania inwestycji w stronę poprawy infrastruktury drogowej i technicznej oraz komunikacji wewnętrznej we współpracy z powiatem, również w modelu partnerstwa publiczno–prywatnego. Winno to przyczynić się do wzrostu atrakcyjności gospodarczej gminy.
- Struktura użytków rolnych w gminie stwarza warunki do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego w zakresie produkcji żywności. Ponadto ze względu na funkcje rolnicze obszaru wiejskiego gminy winny one stać się w wymiarze lokalnym jedną z podstaw rozwoju działalności gospodarczej prowadzonej w ramach mikroprzedsiębiorstw i dotacji dostępnych na ten cel.

INFRASTRUKTURA

- Stan techniczny wewnętrznych dróg Gminy Czerniejewo wymaga zdecydowanie poniesienia znacznych nakładów inwestycyjnych, ale istotą wielu z tych inwestycji jest konieczność poprawy infrastruktury okołodrogowej.
- Infrastruktura sportowa i rekreacyjna wymaga dalszej rozbudowy, modernizacji oraz budowy nowych obiektów zwłaszcza w zakresie ogólnodostępnych obiektów zamkniętych i terenów rekreacyjnych w obszarach predestynowanych dla rozwoju różnych form turystyki i wypoczynku.
- Dostęp do infrastruktury oświatowej na terenie gminy należy uznać za pozytywny element infrastrukturalny, ale wymagający ciągłego doinwestowywania.
- Utworzenie publicznej placówki kulturalnej może mieć pozytywny wpływ na rozwijanie różnych form aktywności społecznej i twórczości artystycznej mieszkańców.
- Przywrócenie połączeń kolejowych dla potrzeb transportu publicznego może odciążyć transport samochodowy i pozytywnie wpłynąć na stan dróg.
- Budowa nowych dróg z pełną infrastrukturą na terenach przeznaczonych pod działalność gospodarczą umożliwią racjonalne wykorzystanie tych terenów i spowodują zainteresowanie inwestorów lokalizowaniem tam biznesu.

Kg

6. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY CZERNIEJEWO

Przy tworzeniu *Strategii Rozwoju Gospodarczego dla Gminy Czarniejewo na lata 2016 -2031* przyjęto następujące założenia:

- Gmina Czarniejewo posiada predyspozycje i możliwości do rozwoju różnych form małej i średniej przedsiębiorczości, kultury, sportu, rekreacji, wypoczynku, mieszkalnictwa, usług socjalnych i zdrowotnych. Jest gminą z szerokim dostępem do oferty edukacyjnej na wszystkich jej poziomach z uwagi na bliskość Gniezna, Wrześni i Poznania. Podniesienie konkurencyjności gminy jako obszaru o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego jest możliwe poprzez wzmocnienie istniejącej oferty inwestycyjnej gminy oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności w obszarze turystyki, rekreacji i wypoczynku. Prowadzenie monitoringu rodzących się zjawisk społecznych i istniejących problemów społecznych stworzy warunki dla prawidłowego podejmowania decyzji strategicznych dla rozwoju gminy i zaspokojenia potrzeb jej mieszkańców.
- Należy zadbać, aby rozwój społeczno-gospodarczy gminy Czarniejewo nie przebiegał z naruszeniem interesów jego mieszkańców ani kosztem utraty komfortu życia osób, dla których gmina stała się miejscem stałego pobytu i życia rodzinnego.
- Należy doprowadzić do zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów gminy w oparciu o rozwój i powszechną dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury technicznej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz gminnych zasobów społecznych.
- Funkcje i uwarunkowania zewnętrzne, jakie niesie za sobą rola najbliższych stanowiących centra gospodarcze miast m.in. Gniezna, Wrześni i Poznania oraz jednego z najbardziej gospodarczo rozwiniętych regionów w Polsce wymuszają synergii gminy Czarniejewo w wielu obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego swojego bliższego i dalszego otoczenia.

7. MISJA

Wizja jako szersze pojęcie od misji jest nieokreślonym w czasie i przestrzeni spojrzeniem w przyszłość, w tym przypadku w przyszłość gminy Czarniejewo, jaką lokalna społeczność widzi dla siebie. Określa miejsce, w którym dana wspólnota chce żyć, pracować oraz wypoczywać, a z którym wiąże swoje nadzieje na realizację swoich życiowych planów i marzeń.

Jest obrazem fragmentu rzeczywistości utworzonym przez twórczą wyobraźnię.

WIZJA

Czarniejewo - Gmina atrakcyjnie położona w stosunku do centrów gospodarczych i kulturalnych regionu, dobrze skomunikowana a dzięki licznym atutom środowiska naturalnego oraz rozwiniętej infrastrukturze stwarzająca korzystne warunki zamieszkania, spędzania wolnego czasu oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Misja jest wyrażeniem, które określa główny cel gminy, jej „sens życia”. Jest wyrazem dążeń i oczekiwań w stosunku do gminy, dla której została sformułowana. Stanowi odpowiedzialne zadanie do spełnienia.

Wypracowana misja rozwoju gminy poprzez wizję, pokazuje pozytywny obraz gminy Czarniejewo w perspektywie do roku 2031. Przeprowadzone analizy i wyartykułowane potrzeby mieszkańców, pozwalają na określenie głównych celów strategii. Cele te będą wyznacznikiem kierunku wszystkich działań objętych strategią.

Misja dla gminy Czarniejewo jest opisem wizji gminy oraz głównego pola działań w najbliższych latach. Koncentruje się ona na istocie rzeczy, dostosowuje kierunki działań do długoterminowych celów, równocześnie pełni funkcje motywacyjne i promocyjne.

Misja wyraźnie określa charakter gminy i wskazuje jej atuty. Z misji bezpośrednio wynikają obszary, które powinny być rozwijane. Obszary rozwojowe gminy Czarniejewo wzajemnie się uzupełniają.

W dalszej części strategii przedstawiono obszary, cele i kierunki działania dla każdego z obszarów życia społeczno-gospodarczego (zdrowie, pomoc społeczna, bezpieczeństwo, gospodarka, infrastruktura, środowisko naturalne, ochrona środowiska, turystyka, oświata, kultura, sport).

Dla każdego obszaru priorytetowego wskazano powiązania z priorytetami zapisanymi w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Wielkopolskiego do roku 2020. Podobnie uczyniono z każdym z celów szczegółowych tej strategii wskazując na jego powiązania z wybranym celem szczegółowym strategii wojewódzkiej.

MISJA

Teraźniejszością i przyszłością Gminy Czarniejewo jest jej zrównoważony rozwój w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym i społecznym, umożliwiający przekształcenie gminy w wyróżniające się w otoczeniu Gniezna i Poznania atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku z dobrze wykształconymi oraz silnymi funkcjami gospodarczymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i wypoczynkowymi o znaczeniu regionalnym ze szczególnym uwzględnieniem obszaru metropolitalnego.

Dla zbudowania Strategii Rozwoju Gospodarczego koniecznym jest sformułowanie priorytetów, celów szczegółowych wraz z kierunkami działań z ich szczegółowym opisem będącym podstawą formułowania przyszłych projektów i konkretnych zadań do wykonania, opartych na analizie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Część strategiczna niniejszego dokumentu została podzielona na kilka podrozdziałów.

Pierwszą część stanowi zestawienie tabelaryczne odnoszące się do poszczególnych priorytetów rozwoju, celów szczegółowych wraz z kierunkami działania (tabele 35 do 39). Dla każdego priorytetu wskazano powiązania z priorytetami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020.

8. SŁOWNICZEK

Diagnoza, przy uwzględnieniu przyjętej misji rozwoju gospodarczego Gminy Czarniejewo, stała się podstawą podjęcia prac nad częścią strategiczną opracowania i punktem odniesienia przy określaniu priorytetów i celów szczegółowych, które mają przybliżyć realizację tej misji.

W niniejszym opracowaniu zastosowano następującą strukturę planu strategicznego:

Wizja

Widzenie i wyobrażenia, oznacza szeroką koncepcję, pożądany obraz przyszłości gminy i jej miejsca w otoczeniu, wyrażanie intencji i aspiracji bez szczegółowego określenia sposobów i środków osiągnięcia celów.

Misja

Misja jest elementem, który ma motywować do podejmowania działań. Jednocześnie pełni funkcję integrującą dla różnych, często będących w sprzeczności interesów, środowisk życia gospodarczego i społecznego, skupionych wokół pewnej wiodącej dziedziny. Niniejsza Misja jest oparta na długofalowej osi, która została wyodrębniona w *Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020*.

Priorytety

Priorytety rozwoju są to główne obszary działań, jakie powinny być uwzględnione w ciągu okresu objętego *Strategią*. Inaczej można powiedzieć, że są to wybrane dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego na bazie, których powinna zostać zbudowana sfera działalności rozwojowej. Efektem prac konsultacyjnych oraz szerokich analiz uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wyodrębniono pięć obszarów priorytetowych dla gminy Czarniejewo.

Cele szczegółowe

Cele szczegółowe pokazują działania, które odnoszą się do polityki średniookresowej. Są drogowskazami popartymi narzędziami i sposobami wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie.

Kierunki działania

Wyznaczają kierunki realizacji celów szczegółowych stanowiąc podstawę do formułowania konkretnych programów operacyjnych będących już zbiorem projektów i zadań z określonej dziedziny zagadnień społeczno-gospodarczych mających bezpośredni wpływ na rozwój gminy. Dla kierunków wyodrębniono również wskaźniki produktu i rezultatu, które pozwolą na bieżącą weryfikację zadań wyodrębnionych w dokumentach programów sektorowych dla Gminy Czarniejewo. Jednocześnie należy zaznaczyć, że taki układ charakterystyki każdego kierunku (w tym zastosowane wskaźniki oceny), odpowiada logice konstruowania matrycy projektów do funduszy UE.

19

9. PRIORYTETY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁANIA

Tabela 35. ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO - cele i kierunki działania

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020; Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia, Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>1.1. Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020:</i></p> <p>Cel operacyjny 8.6. Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej</p> <p>Cel operacyjny 8.3. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej</p>	<p>1.1.1. Standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach, w których realizuje się zadania polityki społecznej gminy.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Głównym przesłaniem tego kierunku jest podniesienie jakości świadczeń usług społecznych i ich standaryzacja do norm obowiązujących w UE oraz zapewnienie komfortu beneficjentom pomocy społecznej w procesach realizacji świadczeń społecznych, w tym przede wszystkim w postaci domu dziennego pobytu i DPS.</p> <p>1.1.2. Wspieranie wszelkich działań na rzecz poprawy warunków świadczonych usług w obiektach służby zdrowia.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Ideą tego kierunku jest włączanie się gminy w inicjatywy i projekty, których główną ideą jest poprawa infrastruktury obiektów służby zdrowia a być może stworzenia warunków dla konkurencyjności usług podstawowej opieki zdrowotnej dla podniesienia jej jakości oraz dostępu do lekarzy specjalistów i opieki stomatologicznej.</p> <p>1.1.3. Rozszerzenie zakresu profilaktyki i edukacji zdrowotnej.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Głównym przesłaniem tego kierunku jest aktywny udział gminy i organizacji pozarządowych przy aktywnym udziale środowisk lekarskich w tworzeniu programu polityki zdrowotnej -mieszkańców gminy Czarniejewo w ramach partnerstw publiczno-społecznych.</p> <p>1.1.4. Przebudowa i rozbudowa infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Głównym założeniem tego kierunku jest wprowadzenie konkurencyjności usług transportu publicznego oraz zwiększenie oferty połączeń autobusowych wewnątrz i poza gminę.</p> <p>1.1.5. Informatyzacja oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Główną ideą tego kierunku jest w końcowym etapie jego realizacji doprowadzenie do pełnej możliwości obsługi interesanta na drodze elektronicznej przy jednoczesnej rozbudowie dostępu do Internetu szerokopasmowego.</p>

<p>1.2. Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Czarniejewo.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 8.9.Ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny</p> <p>Cel operacyjny 8.8.Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego</p>	<p>1.2.1. Poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej.</p> <p><i>Opis kierunku: Tworzenie bezpiecznych ciągów pieszych i pieszo-jezdných, ścieżek rowerowych z przystosowaną nawierzchnią dla turystyki rowerowej, pieszej, nordic walking.</i></p> <p>1.2.2. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest stworzenie partnerstw publiczno-społecznych z organizacjami pozarządowymi w realizacji projektów przyczyniających się do wzrostu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz edukacji dzieci, młodzieży i osób starszych w zakresie bezpieczeństwa.</i></p>
<p>1.3. Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 8.5.Wzmacnianie włączenia społecznego</p> <p>Cel operacyjny 7.1.Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji</p>	<p>1.3.1. Wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest dotarcie z ofertą propozycji zagospodarowania czasu dla rodzin z dziećmi oraz tworzenie różnych form opieki dla dzieci do lat 3, np. żłobki lub inne formy.</i></p> <p>1.3.2. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, a także terapii rodzinnej, zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.</i></p> <p>1.3.3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży, szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz realizacja programów socjoterapeutycznych.</i></p>
<p>1.4. Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 8.5.Wzmacnianie włączenia społecznego</p> <p>Cel operacyjny 8.6.Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej.</p>	<p>1.4.1. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest realizacja programów profilaktycznych zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności oraz zwiększenie dostępu do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych poprzez wydanie i rozpropagowanie opracowanego informatora dla osób niepełnosprawnych opracowanego przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarniejewie. Wspieranie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.</i></p> <p>1.4.2. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest zwiększenie dostępu do obiektów użyteczności publicznej poprzez likwidację barier architektonicznych. Ponadto kierunek ten zmierza do zapewnienia zajęć</i></p>

	<p>rewalidacyjnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności. Podejmowanie działań sprzyjających budowaniu akceptacji, integracji oraz tolerancji dzieci i młodzieży wobec niepełnosprawności fizycznej i intelektualnej rówieśników.</p>
<p>1.5. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego</p> <p>Cel operacyjny 8.6. Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej</p> <p>Cel operacyjny 7.6. Rozwój kształcenia ustawicznego</p>	<p>1.5.1. Poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Główną ideą tego kierunku jest rozwijanie systemu pomocy osobom starszym w ich środowisku zamieszkania oraz utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych i DPS. Wspieranie procesu rehabilitacji zdrowotnej i społecznej osób starszych, np. pomoc w wypełnianiu wniosków o dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, współpraca z PCPR i organizacjami pozarządowymi w zakresie urządzeń rehabilitacyjnych dla osób potrzebujących. Organizacja systemu usług opiekuńczych dla osób starszych – pomoc sąsiedzka, wolontariat czy pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.</p> <p>1.5.2. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących Gminę Czarniejewo.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Głównym przesłaniem tego kierunku są działania w kierunku rozwijania i upowszechniania działań Rady Seniorów na różnych płaszczyznach, m.in. integracyjno-rozrywkowej, kulturalnej i turystyczno-zdrowotnej oraz współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz seniorów, również w innych gminach.</p>
<p>1.6. Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 7.6. Rozwój kształcenia ustawicznego</p> <p>Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego</p> <p>Cel operacyjny 8.4. Promocja zdrowego stylu życia</p>	<p>1.6.1. Redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Główną ideą tego kierunku jest dążenie do zwiększenia zakresu usług dla osób wykluczonych społecznie w celu ich reintegracji społecznej i zawodowej, pomoc finansowa i materialna w budowaniu samodzielności ekonomicznej oraz wsparcie i aktywizacja poprzez wspieranie idei sektora ekonomii społecznej.</p> <p>1.6.2. Tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Główną przesłanką tego kierunku jest rozwijanie stałej współpracy jednostek Samorządu Gminy Czarniejewo, szczególnie M-GOPS z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia, objęcie szczególną pomocą osób długotrwale bezrobotnych oraz intensyfikacja działań mających na celu reintegrację zawodową i społeczną osób bezrobotnych oraz stała współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami na rzecz poszukiwania miejsc pracy dla osób bezrobotnych z terenu gminy Czarniejewo.</p> <p>1.6.3. Wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Zamierzeniem tego kierunku jest wzmacnianie istniejącego systemu pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom (pomoc terapeutyczna, psychologiczna, prawna, socjalna, medyczna) oraz wzmacnianie i rozwijanie istniejącego systemu rozwiązywania problemu przemocy domowej.</p>

1.7. Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;

*Cel operacyjny 7.4.
Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych*

Cel operacyjny 8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego

1.7.1. Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest wzmocnienie roli pracownika socjalnego, asystenta rodziny oraz innych osób działających w tym obszarze, jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie, w tym poprzez systematyczne doszkolenie pracowników socjalnych.

1.7.2. Wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest współdziałanie z organizacjami pozarządowymi i aktywna współpraca z organizacjami działającymi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Tabela 36. ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA
- cele i kierunki działania

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020; Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa	
CELE SZCZEGÓLWE	Kierunki działania / opis
<p>2.1. Podejmowanie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Czarniejewo.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 2.6. Uporządkowanie gospodarki odpadami</p> <p>Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno – ściekowej</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Ochrona zasobów leśnych i racjonalne ich wykorzystanie</p>	<p>2.1.1. Przebudowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest przede wszystkim budowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej w obszarach dotąd nieskanalizowanych z włączeniem terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe oraz budowa sieci kanalizacji deszczowej na obszarach zwartej zabudowy</i></p> <p>2.1.2. Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku przede wszystkim jest zwiększenie asortymentu segregowanych odpadów na obecnych zasadach outsourcingu.</i></p> <p>2.1.3. Kontynuacja działań zmierzających do ochrony powietrza.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest rozbudowa sieci gazowniczej, promocja i wdrażaniem ekologicznych systemów grzewczych.</i></p> <p>2.1.4. Zwiększenie zasobów zieleni i lesistości gminy poprzez nasadzenie drzew i krzewów na terenie parków i w pasach drogowych.</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest odbudowa zieleni, rewitalizacja parków, w tym nasadzenia nowych drzew, przy rozważeniu możliwości przekształcenia jednego z parków w park tematyczny jako miejsce rekreacji i wypoczynku dla rodziców i małych dzieci.</i></p>
<p>2.2. Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Czarniejewo.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 5.3. Aktywizacja obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych</p> <p>Cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji</p>	<p>2.2.1. Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.</p> <p><i>Opis kierunku: Budowa infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach atrakcyjnych turystycznie z jednoczesną promocją działalności agroturystycznej.</i></p> <p>2.2.2. Zagospodarowanie naturalnych rozlewisk i oczek wodnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Utworzenie dróg dojazdowych oraz stworzenie warunków do użytkowania tych rozlewisk i oczek wodnych na potrzeby rekreacji i wypoczynku (np. tzw. jezioro Kąpiel w Czarniejewie, stawu w Goraninie i Szczytnikach Czarniejewskich).</i></p>

Tabela 37. OŚWIATA, KULTURA i SPORT - cele i kierunki działania

OŚWIATA, KULTURA, SPORT

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;

Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia

Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa

Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa

CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>3.1. Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 7.1. Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji</p> <p>Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cel operacyjny 5.5. Zwiększenie dostępności do podstawowych usług publicznych</p>	<p>3.1.1. Remont, budowa i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach tego kierunku zakłada się remont, modernizację, budowę nowych otwartych boisk sportowych, przebudowę istniejącej infrastruktury obiektów sportowych, budowę hali widowiskowo-sportowej w Czarniejewie i sali sportowej w Żydowie.</i></p> <p>3.1.2. Budowa, przebudowa i doposażenie istniejących obiektów kultury.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach tego kierunku przewiduje się rewitalizację innych obiektów z przeznaczeniem min. na działalność kulturalną ze szczególnym uwzględnieniem utworzenia Gminnego Ośrodka Kultury.</i></p> <p>3.1.3. Przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach powyższego kierunku przewiduje się budowę nowych wewnętrznych ścieżek rowerowych oraz ścieżek pieszo-rowerowych wraz infrastrukturą, doposażenie istniejących placów zabaw w nowe urządzenia, w tym dla dzieci niepełnosprawnych oraz budowę nowych placów, renowację i wstawienie nowych ławek w miejscach rekreacji i wypoczynku oraz rewitalizację zespołu parkowego.</i></p> <p>3.1.4. Popularyzacja sportu i rekreacji na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Stworzenie warunków gwarantujących jednakowy dostęp do zorganizowanych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży na wsi i w mieście, prowadzenie regularnych zajęć pozalekcyjnych dla uczniów zainteresowanych uprawianiem sportu, a także zajęć gimnastyki korekcyjnej dla uczniów z wadami postawy, organizacja lekcji nauki pływania dla dzieci już od wieku przedszkolnego, młodzieży, ale także dorosłych, organizacja szkolnych oraz środowiskowych imprez sportowo-rekreacyjnych połączonych z integracją mieszkańców, zwiększenie udziału prywatnych podmiotów w realizacji inwestycji w infrastrukturę sportową o znaczeniu publicznym, podejmowanie działań zachęcających do współpracy między organizacjami, dla których ruch, sport i aktywny wypoczynek stanowią podstawowy cel działalności, promocja lokalnych stowarzyszeń kultury fizycznej, aktywizacja ruchowa osób w wieku 50+ poprzez programy specjalistyczne, wspieranie realizowanych przedsięwzięć sportowych dla seniorów, współpracę z organizacjami pozarządowymi, działalność sportowa z osobami niepełnosprawnymi.</i></p> <p>3.1.5. Wzrost poziomu i wyników sportowych</p> <p><i>Opis kierunku: kontynuacja i rozwój systemu stypendialnego</i></p>

	<p>dla uzdolnionej sportowo młodzieży, finansowanie klubów sportowych na zasadzie „sportowych marek” – o wsparciu decydować powinna popularność i poziom sportowy klubu, osiągnięte wyniki, współpraca z przedstawicielami lokalnego biznesu z zakresie współfinansowania sportu w gminie, wspieranie rozwoju dyscyplin sportowych cieszących się dużym zainteresowaniem, dla których gmina dysponuje obiektami sportowymi i posiada liczną i wykwalifikowaną kadrę trenersko – instruktorską, tworzenie „piramidy szkoleniowej” w oparciu o klasy sportowe i współpracę z klubami.</p>
<p>3.2. Podejmowanie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 7.1. Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji</p> <p>Cel operacyjny 7.6. Rozwój kształcenia ustawicznego.</p>	<p>3.2.1. Organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Głównym zamierzeniem tego kierunku jest realizacja działań umożliwiających realizację programów edukacyjnych w ramach otwartych zajęć oraz zajęć sportowo rekreacyjnych z wykorzystaniem obiektów sportowych szkół.</p> <p>3.2.2. Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Głównym przesłaniem tego kierunku jest kontynuacja zakupów inwestycyjnych oraz zwiększenie nakładów finansowych na ich realizację, które pozwolą w placówkach oświatowych gminy na wprowadzenie nowoczesnych metod i programów nauczania.</p> <p>3.2.3. Umożliwienie na terenie miasta i gminy kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> Stwarzanie działań umożliwiających kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym oraz ustawicznym.</p> <p>3.2.4. Prowadzenie remontów, przebudowa i budowa obiektów w ramach działań zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej.</p> <p><i>Opis kierunku:</i> W ramach tego kierunku przewiduje się tworzenie warunków dla uruchomienia form pomocy nad małym dzieckiem.</p>

Tabela 38. ROZWÓJ GOSPODARCZY - cele i kierunki działania

ROZWÓJ GOSPODARCZY

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;

Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu

Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa

Cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem

CELE SZCZEGÓLOWE	Kierunki działania / opis
<p>4.1. Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce</p> <p>Cel operacyjny 6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych</p> <p>Cel operacyjny 5.1. Wsparcie ośrodków lokalnych</p> <p>Cel operacyjny 9.4. Budowa partnerstwa dla innowacji</p>	<p>4.1.1. Inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest współpraca z instytucjami, które zajmują się obsługą inwestorów, wyszukiwaniem dla nich terenów inwestycyjnych i atrakcyjnych miejsc do prowadzenia biznesu oraz dążenie do wzmocnienia współpracy z tzw. otoczeniem biznesu mogącym stworzyć dodatkowe atrakcyjne warunki inwestowania w Gminie.</i></p> <p>4.1.2. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii (z ang. HT - High-Tech Industry).</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest dalsza rozbudowa infrastruktury i uzbrajanie nowych terenów w tym budowa i modernizacja dróg, które spowodują zainteresowanie inwestorów lokalizowaniem biznesu. Budowa nowych dróg m.in. pomiędzy ulicami: Wrzesińską i Poznańską w Czarniejewie, drogi serwisowej wzdłuż drogi krajowej nr 15 w Żydowie i skrzyżowania z drogą krajową na wysokości ulicy Magnolii w Żydowie).</i></p> <p>4.1.3. Tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest szeroko rozumiane wspieranie biznesu i promowanie wdrażania zasad „Społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw” (z ang. CSR – Corporate Social Responsibility).</i></p>

<p>4.2. Podejmowanie działań w zakresie promocji gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 5.1. Wsparcie ośrodków lokalnych</p> <p>Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich</p> <p>Cel operacyjny 9.3. Sprawna, innowacyjna administracja samorządowa</p>	<p>4.2.1. Opracowanie strategii promocji gminy Czarniejewo.</p> <p><i>Opis kierunku: Celem kierunku jest utworzenia strategii promocji, która wskazywałaby na główne produkty markowe gminy a jednocześnie zaproponowałaby szczegółowe rozwiązania marketingowe i reklamowe, które przełożyłyby się bezpośrednio na szybki rozwój gospodarczy gminy.</i></p> <p>4.2.2. Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest wypracowanie spójnego systemu współpracy z ośrodkami masowego przekazu, które pozwolą na stworzenie pozytywnego wizerunku gminy. Odpowiedź dla sprawnej organizacji działań w tym kierunku winna przynieść strategia promocji.</i></p> <p>4.2.3. Stworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Kierunek ten winien jednoznacznie odpowiedzieć jakie symbole gminy winny zostać włączone w system promocji Skuteczna realizacja tego kierunku jest możliwa po opracowaniu Strategii promocji gminy.</i></p>
<p>4.3. Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 9.1. Tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu</p>	<p>4.3.1. Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą kierunku jest aktualizacja polityki przestrzennej gminy poprzez wskazanie w Studium terenów strategicznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, zgodnie z określonymi w Strategii kierunkami rozwoju do 2031 roku.</i></p> <p>4.3.2. Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w obszarach predestynowanych pod inwestycje, zabudowę mieszkaniową oraz pod funkcje rekreacyjne o charakterze publicznym, w tym pod turystykę.</i></p> <p>4.3.3. Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest stworzenie katalogu „wspólnych spraw” dotyczących planowania przestrzennego, rozwoju funkcji mieszkaniowych, terenów inwestycyjnych, rozwoju rynku pracy, ustalania priorytetów edukacyjnych, czy wspólnych działań na rzecz rozwoju turystyki.</i></p>

Tabela 39. INFRASTRUKTURA - cele i kierunki działania

INFRASTRUKTURA	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;	
Cel strategiczny 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu	
Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	
Cel strategiczny 3. Lepsze zarządzanie energią	
Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa	
Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa	
CELE SZCZEGÓLOWE	Kierunki działania / opis
<p>5.1. Podejmowanie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Czarniejewo.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Wzrost różnorodności oraz upowszechnianie efektywnych form transportu</p>	<p>5.1.1. Budowa, przebudowa ulic i dróg na terenie gminy Czarniejewo.</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest budowa, przebudowa i modernizacja sieci drogowej oraz poprawa stanu technicznego i bezpieczeństwa użytkowników. pomiędzy ul. Wrzesińską a ul. Poznańską w Czarniejewie, drogi serwisowej wzdłuż drogi krajowej nr 15 w Żydowie i skrzyżowania z drogą krajową na wysokości ul. Magnolii w Żydowie</i></p> <p>5.1.2. Budowa sieci ścieżek rowerowych łączących poszczególne obszary gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest budowa ścieżek rowerowych wraz z punktami przesiadkowymi i innymi elementami transportu publicznego oraz ich ścisłe powiązanie.</i></p>
<p>5.2. Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji.</p>	<p>5.2.1. Przeciwdziałanie niszczeniu obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą jest realizacja inwestycji dotyczących renowacji, przebudowy i zagospodarowania budynków oraz ich otoczenia.</i></p> <p>5.2.2. Inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych.</p> <p><i>Opis kierunku: Idea ta zawiera działania inspirujące do renowacji oraz przebudowy obiektów zabytkowych i charakterystycznych dla wielkopolskich zabudowań, kościołów i cmentarzy.</i></p>
<p>5.3. Intensywne działania w zakresie przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;</i></p> <p>Cel operacyjny 3.1. Optymalizacja gospodarowania energią</p> <p>Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno – ściekowej</p>	<p>5.3.1. Realizacja zadań w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnych, wodociągowych i gazowniczych oraz alternatywnych źródeł energii.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, promowanie alternatywnych źródeł energii na potrzeby bytowe i gospodarcze.</i></p> <p>5.3.2. Przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Kierunek ten obejmuje budowę, przebudowę, remont i modernizację, w tym wymianę opraw i źródeł światła na bardziej energooszczędne, oświetlenia ulicznego, ścieżek parkowych, rowerowych i dróg osiedlowych.</i></p>

5.4. Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Czerniejewo.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020;

Cel operacyjny 8.11. Poprawa warunków mieszkaniowych.

5.4.1. Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest kształtowanie polityki mieszkaniowej ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia lokali osobom, które z uwagi na swoją sytuację życiową nie mogą samodzielnie zabezpieczyć sobie mieszkania oraz prowadzenie działań w kierunku wyznaczania nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, w szczególności pod budownictwo wielorodzinne.

5.4.2. Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rewitalizacja istniejącej substancji mieszkaniowej na potrzeby mieszkań socjalnych oraz pozyskiwanie nowych mieszkań o charakterze socjalnym.

5.4.3. Weryfikacja gminnej polityki mieszkaniowej.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest opracowanie polityki mieszkaniowej uwzględniającej: weryfikację uprawnień do zajmowania lokali komunalnych przez osoby o dochodach umożliwiających samodzielne zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych; zamianę mieszkań; podział mieszkań o dużych powierzchniach.

169

10. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Ocena strategicznych dokumentów zawierających programy rozwoju winna być dokonywana trzykrotnie: przed rozpoczęciem realizacji (ex-ante), w połowie okresu realizacji (mid-term) oraz po zakończeniu realizacji (ex-post).

W celu umożliwienia pośredniego dokonywania ocen mid-term i ex-post, należy określić powiązania pomiędzy Strategią gminy a strategiami sektorowymi oraz Wieloletnim Planem Inwestycyjnym. Ocena ex-post jest najbardziej istotna i miarodajna dla całościowej oceny polityki rozwoju gminy w długim okresie oraz spełnia najwięcej funkcji. Wszelkie oceny oddziaływania podmiotów publicznych na procesy rozwoju przeprowadzane są w kontekście społecznych potrzeb, celów i nakładów. Mierzone i oceniane są uzyskane produkty, wyniki, efekty i skutki. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów operacyjnych oceniane są na podstawie czterech kryteriów: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. Cały proces dodatkowo oceniany jest z punktu widzenia praworządności i gospodarności (oszczędności). Oceny wymagają podejścia uporządkowanego, obiektywnych kryteriów oraz stosowania zróżnicowanych i wyrafinowanych metod. Ocena realizacji Strategii jest procesem wymagającym udziału społecznego, a przede wszystkim współdziałania podmiotów i uczestników strategicznego planowania rozwoju gminy Czarniejewo.

Dla spełnienia powyższych wymagań, każdy cel operacyjny wymaga monitorowania. Wymóg monitorowania wynika również z przepisów regulujących finansowanie przedsięwzięć z funduszy strukturalnych UE. Monitorowaniem Strategii na poziomie celów operacyjnych (używając wskaźników produktu i rezultatu przypisanych tym celom) winna zajmować się jednostka organizacyjna odpowiedzialna za jego wdrażanie, w tym wypadku – samorząd gminny.

Wizja i misja miasta i gminy Czarniejewo zawarta w Strategii sformułowana jest na tak ogólnym poziomie, że bezpośrednia ocena stopnia ich realizacji nie jest możliwa. Można jednak ocenić stopień realizacji celów operacyjnych. Mają one na tyle konkretny charakter i są powiązane bezpośrednio z realizowanymi i planowanymi do realizacji przedsięwzięciami, że można stosować bardziej wyspecjalizowane wskaźniki.

W charakterystyce każdego z celów operacyjnych zawarto propozycje wskaźników produktów oraz rezultatów. Zestaw wskaźników dla celów monitorowania Strategii na poziomie celów operacyjnych zawiera poniższa tabela. Ich coroczne obliczenie rozpoczynając od roku bazowego 2016 (stan na 31 grudnia – dane będą dostępne wiosną 2017) umożliwi dokonanie w latach 2022 i 2031 ocen realizacji Strategii pod kątem: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności oraz okresowej kontroli realizacji Strategii. Efektem kontroli może być konieczność zmodyfikowania Strategii Rozwoju Gminy Czarniejewo.

Tabela 40. WSKAŹNIKI MONITORINGU STRATEGII ROZWOJU GMINY CZERNIEJEWO NA LATA 2016-2031

Nr celu/kier. dział.	Wskaźniki		Rok bazowy 2016, lata oceny: 2022 i 2031
	Nazwa priorytetu/celu/szczegółowego	produktu rezultatu	
1.1.	Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.		
Kierunki działania			
1.1.1.	Standaryzacja usług, w tym dostosowanie potrzeb w obiektach, w których realizuje się zadania polityki społecznej gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem była standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach polityki społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość w (szt.) obiektów wystandaryzowanych (dostosowanych do potrzeb ich klientów) Ilość osób korzystających corocznie z obiektów wymienionych wyżej.
1.1.2.	Wspieranie wszelkich działań na rzecz poprawy warunków świadczonych usług w obiektach służby zdrowia.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, zainicjowanych rzecz poprawy warunków świadczonych usług w obiektach służby zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba pacjentów korzystających z obiektów służby zdrowia po modernizacji.
1.1.3.	Rozszerzenie zakresu profilaktyki i edukacji zdrowotnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych na rzecz profilaktyki i edukacji zdrowotnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy uczestniczących w projektach zrealizowanych na rzecz profilaktyki i edukacji zdrowotnej w ciągu roku.
1.1.4.	Przebudowa i rozbudowa infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inwestycji i przedsięwzięć remontowych, których celem była rozbudowa infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców oraz turystów korzystających infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej po modernizacji w ciągu roku.
1.1.5.	Informatyzacja oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych dla oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z systemu e-urząd w ciągu roku.

1.2.	<p>Podjęcie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Czerniejewo.</p> <p>Kierunki działania</p>		
1.2.1.	Poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów inwestycyjnych, których celem była poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość kilometrów wybudowanych ścieżek rowerowych, tras biegowych i nordic walking Ilość instalacji oświetlających trasy rowerowe, ilość skrzyżowań bezkolizyjnych, itp.
1.2.2.	Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów wspierających działania organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość przestępstw i wykroczeń dokonanych na terenie gminy każdego roku Ilość wypadków drogowych mających miejsce na terenie gminy każdego roku
1.3.	<p>Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Czerniejewo.</p> <p>Kierunki działania</p>		
1.3.1.	Akwizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia (m²) mieszkań socjalnych w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców (rodzin) korzystających z oferty mieszkań socjalnych na terenie gminy.
1.4.	<p>Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.</p> <p>Kierunki działania</p>		
1.4.1.	Wzmocnienie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wzmocnienie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym włącznie z organizacją opieki dzieci do lat 3. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów wzmocniających rodziny i dzieci włącznie z organizacją opieki dzieci do lat 3. Liczba organizacji pozarządowych uczestniczących w projektach

Strategia Rozwoju Gminy Czerniewo na lata 2016–2031

			wznacających rodziny i dzieci.
1.4.2.	Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów których celem była pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
1.4.3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci korzystających z projektów których celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
1.5.	Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.		
	Kierunki działania		
1.5.1.	Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z projektów których celem było zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.
1.5.2.	Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z projektów których celem była integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

1.6.	<p>Podjęmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.</p> <p>Kierunki działania</p>		<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób starszych (65+) korzystających z projektów których celem było poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych. Liczba miejsc w Domach Dziennego Pobytu i DPS z których korzystają mieszkańcy gminy Czerniejewo. Liczba osób seniorów zamieszkujących Gminę Czerniejewo korzystających z projektów których celem było przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów.
1.6.1.	<p>Poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych. 	
1.6.2.	<p>Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących Gminę Czerniejewo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących Gminę Czerniejewo. 	
1.7.	<p>Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p>Kierunki działania</p>		
1.7.1.	<p>Redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było reduktowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów których celem było reduktowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego
1.7.2.	<p>Tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy korzystających z projektów których celem było tworzenie systemu wsparcia w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

		i aktywizacji lokalnego rynku pracy.	ryнку pracy.
1.7.3.	Wzmocnienie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wzmocnienie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy z problemami uzależnień korzystających z projektów których celem było wzmocnienie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.
1.8.	Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.		
	Kierunki działania		
1.8.1.	Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zrealizowanych na terenie gminy projektów integrujących lokalną społeczność. Liczba organizacji pozarządowych uczestnicząca w projektach integrujących.
1.8.2.	Wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba organizacji pozarządowych, uczestnicząca w projektach realizowanych przez gminę. Liczba mieszkańców uczestnicząca we wszelkich inicjatywach społecznych organizowanych przez gminę.
2.1.	Podjęcie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Czerniejewo.		
	Kierunki działania		

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

2.1.1.	Przebudowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba w kilometrach sieci kanalizacyjnej • Liczba w kilometrach sieci kanalizacji deszczowej • Powierzchnia w m² uzbrojonych uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej. • Liczba obiektów mieszkalnych i gospodarczych powstałych na nowo uzbrojonych terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.
2.1.2.	Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów których celem jest usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkańców gminy uczestniczących w systemie selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.
2.1.3.	Kontynuacja działań zmierzających do ochrony powietrza.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów których cele są działania zmierzających do ochrony powietrza zarówno w zakresie zanieczyszczeń jak i nieprzyjemnych zapachów i odorów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zidentyfikowanych obszarów gminy, na których występują przekroczenia zanieczyszczenia powietrza lub występuje zjawisko nieprzyjemnych zapachów i odorów.
2.1.4.	Zwiększenie zasobów zieleni j i lesistości gminy poprzez nasadzenie drzew i krzewów na terenie parków i w pasach drogowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia w m² parków i pasów drogowych na których dokonano nowych nasadzeń drzew i krzewów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia (w km²) lasów i terenów zielonych na terenie gminy i poszczególnych miejscowości.
2.2.	Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Czerniejewo.	<p>Kierunki działania</p>	
2.2.1.	Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba kilometrów infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku(m²), drog dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych (m²) w obszarach atrakcyjnych turystycznie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkańców i turystów korzystających z infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, drog dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach atrakcyjnych turystycznie każdego rok.
2.2.2.	Zagospodarowanie naturalnych rozlewisk i oczek wodnych	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów mających na celu realne 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkańców i turystów

19

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

		zagospodarowanie naturalnych rozlewisk i oczek wodnych dla celów rekreacji i wypoczynku.	korzystających z infrastruktury zagospodarowanych na cele turystyczne naturalnych rozlewisk i oczek wodnych.
3.1.	Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.		
	Kierunki działania		
3.1.1.	Remont, budowa i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu remont, budowę i przebudowę istniejącej w gminie infrastruktury sportowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² istniejącej w gminie infrastruktury sportowej zamkniętej. Powierzchnia w m² istniejącej w gminie infrastruktury sportowej otwartej.
3.1.2.	Budowa, przebudowa i doposażenie istniejących obiektów kultury.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² istniejących obiektów kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z istniejących obiektów kultury każdego roku.
3.1.3.	Przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw i projektów stworzonych na terenie gminy, których celem była przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych. Powierzchnia w m² infrastruktury terenów rekreacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba użytkowników korzystających z przebudowanej i rozbudowanej infrastruktury terenów rekreacyjnych każdego roku.
3.1.4.	Popularyzacja sportu i rekreacji na terenie gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw i projektów stworzonych na terenie gminy, których celem była popularyzacja sportu i rekreacji w tym ze szczególным uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz mieszkańców gminy 50+. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczestników korzystających z inicjatyw i projektów, których celem była popularyzacja sportu i rekreacji z rozbiorem na dzieci i młodzież oraz mieszkańców gminy 50+.

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

3.1.5.	Wzrost poziomu i wyników sportowych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych przez gminę w tym z udziałem sponsorów, których celem było wzmocnienie istniejących klubów sportowych, systemu szkolenia, inicjowania i wspierania nowych dyscyplin sportowych oraz rozwijanie systemu stypendialnego dla sportowców. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba klubów sportowych działających na terenie gminy. Liczba sukcesów sportowych zespołów i indywidualnych sportowców w wymiarze co najmniej regionalnym. Liczba przydzielonych stypendiów sportowych.
<p>Podjęcie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.</p> <p>Kierunki działania</p>			
3.2.1.	Organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów których celem było organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających z projektów których celem było organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.
3.2.2.	Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów których celem było tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających z projektów których celem było tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania.
3.2.3.	Umożliwienie na terenie miasta i gminy kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów których celem było zwiększenie oferty kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających ze zwiększonej oferty kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego na terenie gminy.
3.2.4.	Prowadzenie remontów, przebudowa i budowa obiektów w ramach działań zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba i rodzaj obiektów na terenie gminy zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci korzystających z obiektów oferujących opiekę pozaszkolną.

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

4.1.	<p>Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.</p> <p>Kierunki działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów których celem było inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy. Liczba instytucji otoczenia biznesu w realizacji ww. projektów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego.
4.1.1.	<p>Inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających na celu uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii. Powierzchnia w m² uzbrojonych terenów inwestycyjnych w tym dla potrzeb wysokich technologii. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w tym z udziałem HT. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w tym z udziałem HT.
4.1.2.	<p>Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii (z ang. HT - High-Tech Industry).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających na celu tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w każdym roku. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w każdym roku.
4.1.3.	<p>Tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy.</p>		
4.2.	<p>Podjęcie działań w zakresie promocji gminy.</p> <p>Kierunki działania</p>		
4.2.1.	<p>Opracowanie strategii promocji gminy Czerniejewo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie strategii promocji gminy Czerniejewo. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów promocyjnych utworzonych i zrealizowanych na podstawie opracowanej Strategii promocji.
4.2.2.	<p>Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba publikacji medialnych

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016-2031

	przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.	na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.	na temat gminy Czerniejewo w prasie, radiu, telewizji, Internecie z podziałem na media lokalne, regionalne, ogólnopolskie, europejskie.
4.2.3.	Stworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów których celem było tworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba odbiorców, publikacji, zdarzeń, które można określić zainteresowaniem gminą na skutek wdrożenia systemu wizualnej identyfikacji gminy.
4.3.	Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.		
	Kierunki działania		
4.3.1.	Aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Uchwalenie zaktualizowanego w stosunku do 2016 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Istotne zmiany funkcji poszczególnych obszarów gminy w stosunku do poprzednio obowiązującego Studium (przed 2016 rokiem)
4.3.2.	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba sporządzonych planów miejscowych. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w % gminy objęta planami miejscowymi.
4.3.3.	Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów (spotkań), uzgodnień w ramach współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspólnych przedsięwzięć, projektów realizowanych z sąsiednimi gminami w ramach współpracy w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.
5.1.	Podjęcie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Czerniejewo.		
	Kierunki działania		
5.1.1.	Budowa, przebudowa ulic i dróg na terenie gminy Czerniejewo.	<ul style="list-style-type: none"> Ilość w kilometrach wybudowanych i przebudowanych ulic i dróg na terenie gminy Czerniejewo. 	<ul style="list-style-type: none"> Średnia dobowa ilość pojazdów przejeżdżających przez nowo wybudowane lub przebudowane

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

			ulice i drogi na terenie gminy Czerniejewo przed i po realizacji inwestycji.
5.1.2.	Budowa sieci ściezek rowerowych łączących poszczególne obszary gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu budowę sieci ściezek rowerowych łączących poszczególne obszary gminy 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość ściezek rowerowych w km znajdujących się na terenie gminy Czerniejewo. Ilość użytkowników ściezek rowerowych w ciągu roku. Ilość węzłów przesiadkowych na terenie gminy (rower – inny środek komunikacji)
5.2.	Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.		
	Kierunki działania		
5.2.1.	Przeciwdziałanie niszczeniu obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu przeciwdziałanie niszczeniu obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrewitalizowanych obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym.
5.2.2.	Inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabrytkowych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabrytkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zabrytkowych obiektów znajdujących się na terenie gminy objętych renowacją każdego roku.
5.3.	Intensywne działania w zakresie przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.		
	Kierunki działania		
5.3.1.	Realizacja zadań w zakresie i rozwoju sieci kanalizacyjnych, wodociągowych i gazowniczych oraz alternatywnych źródeł energii.	<ul style="list-style-type: none"> Ilość kilometrów sieci kanalizacyjnych, wodociągowych i gazowniczych oddanych użytku w każdym z okresów sprawozdawczych. Ilość instalacji alternatywnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych, wodociągowych i gazowniczych w każdym z okresów sprawozdawczych.

Strategia Rozwoju Gminy Czerniejewo na lata 2016–2031

		energii.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców korzystających z alternatywnych źródeł energii.
5.3.2.	Przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu przebudowę, remont i modernizację oświetlenia ulicznego oraz budowę nowych punktów świetlnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców mieszkających w obszarach gminy gdzie nastąpiła modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.
5.4.	Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Czerniejewo.		
	Kierunki działania		
5.4.1.	Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzenia w m² przygotowywanych terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem w każdym z okresów sprawozdawczych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców, którzy osiedlili się na nowych terenach zabudowy mieszkaniowej w każdym z okresów sprawozdawczych.
5.4.2.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość mieszkańców gminy mieszkających w mieszkaniach socjalnych.
5.4.3.	Weryfikacja gminnej polityki mieszkaniowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu weryfikację gminnej polityki mieszkaniowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość odzyskanych pod kolejne zasiedlenia mieszkań komunalnych i socjalnych.

WYKAZ RYSUNKÓW:

Rysunek 1. Mapa Gminy Czarniejewo	17
Rysunek 2. Czarniejewo na mapie powiatu.....	18
Rysunek 3. Ciągi komunikacyjne w Gminie Czarniejewo.....	23
Rysunek 4. Szlak Piastowski.....	43

WYKAZ TABEL:

Tabela 1. Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej.....	7
Tabela 2. Akty prawne i dokumenty strategiczno-planistyczne odnoszące się do rozwoju społeczno-gospodarczego - obecnie obowiązujące w Polsce	9
Tabela 3. Dokumenty strategiczno-planistyczne obowiązujące w województwie wielkopolskim i powiecie gnieźnieńskim	12
Tabela 4. Miejscowe akty prawne dotyczące rozwoju społeczno - gospodarczego obowiązujące w Gminie Czarniejewo.....	14
Tabela 5. Sposób użytkowania gruntów w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014.....	21
Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe gminy Czarniejewo w latach 2011-2015.....	22
Tabela 7. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Czarniejewo.....	24
Tabela 8. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Czarniejewo.....	25
Tabela 9. Układ komunikacyjny Gminy Czarniejewo	27
Tabela 10. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Czarniejewo w latach 2011-2014.....	29
Tabela 11. Stan infrastruktury ściekowej na terenie gminy Czarniejewo w latach 2011-2014.....	31
Tabela 12. Stan infrastruktury gazowej na terenie gminy Czarniejewo w latach 2011-2014	34
Tabela 13. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Czarniejewo w latach 2011-2014.....	36
Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2014 r.....	39
Tabela 15. Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym, prowadzących działalność gospodarczą wg branż w latach 2011-2014 na terenie gminy Czarniejewo.....	39
Tabela 16. Struktura społeczno-demograficzna Miasta i Gminy Czarniejewo w latach 2011-2015	48
Tabela 17. Rynek pracy w Gminie Czarniejewo na tle Powiatu Gnieźnieńskiego i Województwa Wielkopolskiego.....	50
Tabela 18. Stopa bezrobocia w powiatach Województwa Wielkopolskiego w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.....	51
Tabela 19. Stopy bezrobocia w kraju, województwie wielkopolskim, powiecie gnieźnieńskim, poznańskim i wrzesińskim w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.....	52
Tabela 20. Bezrobotni w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w I połowie 2015 r.....	53
Tabela 21. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014 oraz w połowie 2015 r.....	54
Tabela 22. Struktura bezrobocia na terenie powiatu gnieźnieńskiego wg stanu na 30.06.2015 r.....	55
Tabela 23. Wartości/powody przyznania pomocy przez M-GOPS w Czarniejewie w latach 2011-2015	57
Tabela 24. Przestępstwa stwierdzone na terenie Gminy Czarniejewo w latach 2011 - I półrocze 2015 r.	59
Tabela 25. Wykrywalność przestępstw na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Gnieźnie w latach 2011- I półrocze 2015 r.	59
Tabela 26. Wykaz szkół i przedszkoli w Gminie Czarniejewo wraz z liczbą wychowanków w latach 2011-2015	61
Tabela 27. Oświata w Gminie Czarniejewo w latach 2012-2015 - statystyka	61

49

Tabela 28. Kształtowanie się wyników finansowych Gminy Czarniejewo w latach 2011-2014	68
Tabela 29. Dochody i wydatki ogólne budżetu Gminy Czarniejewo na 1 mieszkańca w latach 2011-2014 na tle Powiatu Gnieźnieńskiego	69
Tabela 30. Dochody własne gminy jako procent dochodu gminy ogółem w latach 2011-2015	70
Tabela 31. Struktura dochodów Gminy Czarniejewo w % do dochodów ogółem	70
Tabela 32. Struktura wydatków Gminy Czarniejewo w % do wydatków ogółem	72
Tabela 33. Realizacja inwestycji na przestrzeni lat 2011-2015	74
Tabela 34. Analiza SWOT	94
Tabela 35. ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO - cele i kierunki działania ..	107
Tabela 36. ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA - cele i kierunki działania.....	111
Tabela 37. OŚWIATA, KULTURA i SPORT - cele i kierunki działania.....	112
Tabela 38. ROZWÓJ GOSPODARCZY - cele i kierunki działania.....	114
Tabela 39. INFRASTRUKTURA - cele i kierunki działania.....	116
Tabela 40. WSKAŹNIKI MONITORINGU STRATEGII ROZWOJU GMINY CZARNIEJEWO NA LATA 2016-2031	119

WYKAZ WYKRESÓW:

Wykres 1. Sposób użytkowania gruntów w Gminie Czarniejewo w 2014 r.	21
Wykres 2. Struktura dróg w Gminie Czarniejewo	27
Wykres 3. Struktura procentowa gospodarstw rolnych w Gminie Czarniejewo w roku 2014	37
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2014 r.	39
Wykres 5. Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym, prowadzących działalność gospodarczą wg branż w roku 2014 na terenie Gminy Czarniejewo	41
Wykres 6. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie Gminy Czarniejewo w latach 2011-2014	50
Wykres 7. Stopy bezrobocia w kraju, województwie wielkopolskim, powiecie gnieźnieńskim, poznańskim i wrzesińskim w latach 2011- 2014 oraz w I połowie 2015 r.....	53
Wykres 8. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014.....	55
Wykres 9. Ilość osób bezrobotnych w Gminie Czarniejewo na tle Powiatu Gnieźnieńskiego wg stanu na 30.06.2015 r.	56
Wykres 10. Liczba udzielonych porad w Gminie Czarniejewo w latach 2011-2014	60
Wykres 11. Dochody i wydatki ogólne budżetu Gminy Czarniejewo w latach 2011-2014.....	69
Wykres 12. Dochody i wydatki ogólne budżetu Gminy Czarniejewo na 1 mieszkańca w latach 2011-2014	70
Wykres 13. Struktura dochodów Gminy Czarniejewo w % do dochodów ogółem - dot. 2014 r.....	71
Wykres 14. Struktura wydatków Gminy Czarniejewo w % do wydatków ogółem - dot. 2014 r.....	73
Wykres 15. Najniżej ocenione elementy warunków życia w gminie Czarniejewo	79
Wykres 16. Ocena infrastruktury technicznej	80
Wykres 17. Jakość i dostępność placówek oświatowych na terenie gminy Czarniejewo - oceny dobre i bardzo dobre	80
Wykres 18. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Czarniejewo - oceny dobre	81
Wykres 19. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Czarniejewo	81
Wykres 20. Natężenie problemów społecznych na obszarze gminy Czarniejewo	82
Wykres 21. Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na obszarze gminy Czarniejewo	83

4

Wykres 22. Ważność realizacji przedsięwzięć na obszarze gminy Czerniejewo - oceny bardzo ważne	84
Wykres 23. Priorytetowe inwestycje do wykonania na terenie gminy Czerniejewo	85
Wykres 24. Ważne i średnio ważne przedsięwzięcia do realizacji na obszarze gminy Czerniejewo	85
Wykres 25. Szanse rozwojowe dla obszaru Gminy Czerniejewo	86
Wykres 26. Źródło informacji o działaniach podejmowanych przez władze gminy i wydarzeniach lokalnych	87
Wykres 27. Z którymi z wymienionych form promocji spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatniego roku? ..	88
Wykres 28. Czy odwiedza Pan/Pani stronę internetową gminy?	88
Wykres 29. Ocena pracy urzędników	89
Wykres 30. Płeć ankietowanych	90
Wykres 31. Wiek ankietowanych	90
Wykres 32. Wiek ankietowanych	91
Wykres 33. Wykształcenie ankietowanych	91
Wykres 34. Aktywność zawodowa ankietowanych	91

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miasta i Gminy Czerniejewo

Jan Kuciński